

Пролетарыі ўсіх краін, аднайцеся!

Літаратура і Мастацтва

№ 14 (2957)
6 красавіка 1979 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

Выдаецца з 1932 г.
Цана 8 кап.

НА ВЯСНОВЫХ ПРАСТОРАХ...

Фота А. ГЛІНСКАГА.

ПА ПРЫСТУПКАХ ПЯЦІГОДКІ

Прайшло паўвека з дня прыняцця першага пяцігадовага плана. Першая пяцігодка — пачынальніца савецкіх пяцігодак, якія паднялі краіну да вяршынь эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу. Паслядоўна выконваючы пяцігодковыя планы развіцця народнай гаспадаркі, савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі забяспечыў небывалыя тэмпы рэвалюцыйнага пераўтварэння і росту магутнасці Радзімы.

Побач з поспехамі гаспадарчымі сёння можна гаварыць аб небывала вялізным дасягненніх культурнага будаўніцтва ў Савецкім Саюзе за пяцідзясят гадоў.

Першая пяцігодка адкрыла шырокую прастору для ажыццяўлення культурнай рэвалюцыі. За гады пяцігодкі дасягнуты велізарныя поспехі ў ліквідацыі неписьменнасці, забеспячэнні ўсеагульнай адукацыі, стварэнні развітой сеткі агульнаадукацыйных школ і школ фабрычна-заводскага навучання, рабфакаў, тэхнікумаў, ВНУ, бібліятэк, навуковых і культурна-асветных устаноў. Без гэтых дасягненняў быў бы немагчымы сённяшні росквіт савецкай культуры. У першай пяцігодцы колькасць асоб, якія атрымалі сярэднюю (агульную і спецыяльную) адукацыю, складала 577 тысяч чалавек, у другой — 1.109 тысяч, за тры гады трэцяй — 1.405 тысяч, у чацвёртай — 2.332 тысячы, у пятай — 5.097 тысяч, у шостаў — 8.641 тысяч, у сёмай — 6.710 тысяч, у васьмай — 16.143 тысячы, у дзевятай — 18.994 тысячы, а за тры гады дзясятай пяцігодкі — 15.004 тысячы чалавек. Усяго за 1918—1978 гады сярэдня адукацыю атрымалі 78,1 мільёна чалавек, з іх 60,6 мільёна закончылі сярэднія агульнаадукацыйныя школы. Толькі за 1966—1978 гады звыш 50 мільёнаў юнакоў і дзяўчат атрымалі сярэднюю (агульную і спецыяльную) адукацыю. Расце колькасць школ і груп з падвойным днём.

Навучанне ў вышэйшых і сярэдніх спецыяль-

ных установах у СССР бясплатнае. Пры гэтым пераважная колькасць студэнтаў і навучэнцаў атрымлівае стypендыі. У дарэвалюцыйнай Расіі было 105 вышэйшых навучальных устаноў з агульнай колькасцю навучэнцаў 127 тысяч чалавек, у 1940 годзе — 817 ВНУ з кантынентам 812 тысяч чалавек, у 1978 годзе — 866 ВНУ, а колькасць студэнтаў складала 5.110 тысяч чалавек. ВНУ краіны ў 1940 годзе папоўнілі атрад спецыялістаў на 126,1 тысячы чалавек, а ў 1978 годзе — на 771,5 тысячы, у тым ліку спецыялістаў прамысловасці і будаўніцтва — 287,2 тысячы, асветы — 250,7 тысячы, сельскай гаспадаркі — 67,8 тысячы, эканомікі і права — 62,3 тысячы, аховы здароўя, фізічнай культуры і спорту — 57,4 тысячы, транспарту і сувязі — 37,7 тысячы чалавек. Усяго за 1918—1978 гады вышэйшымі навучальнымі ўстановамі краіны выпушчана 14,8 мільёна спецыялістаў. Калі напярэдадні першай пяцігодкі ў народнай гаспадарцы налічвалася 521 тысяча спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, то на пачатку 1941 года — 2.401 тысяча, на 1 снежня 1960 года — 8.784 тысячы, на 14 лістапада 1975 года — 22.796 тысяч, на пачатку 1979 года — 26.400 тысяч чалавек.

Ва ўсіх саюзных рэспубліках за гады пяцігодак створана шырокая сетка культурна-асветных устаноў. Колькасць масавых бібліятэк павялічылася з 95,4 тысячы на канец 1940 года да 130,9 тысячы на канец 1978 года, іх кніжны і часопісны фонд узрос — адпаведна з 199,7 мільёна экзэмпляраў да 1.702,5 мільёна экзэмпляраў. Колькасць клубных устаноў узрасла за ўказаны перыяд з 118 тысяч да 135,6 тысячы, а колькасць кіна устаноў з платным паказам — з 28 тысяч да 152,3 тысячы. Колькасць наведванняў кінасеансаў за гэты час павялічылася з 0,9 да 4,1 мільярдаў ў год, з іх 1,5 мільярда — у сельскай мясцовасці. Пастаянна расце ў краіне выпуск кніг, газет і часопісаў.

ДОБРЫ ПРАЦЯГ

Дні польскай культуры ў СССР, прысвечаныя 35-годдзю народнай Польшчы, адкрыліся ў Мінску канцэртамі клавесінай музыкі. Слухачы, якія сабраліся ў зале Дзяржаўнай філармоніі, цёпла сустрэлі Эльбету Стэфаньску-Луковіч, якая пазнаёміла іх з творамі польскіх кампазітараў XVI—XVIII стагоддзяў.

— Супрацоўніцтва паміж творчымі работнікамі Польшчы і Беларусі мае даўнія традыцыі. — сказаў намеснік намесніка Беларускага і Лодзінскага оперных, а таксама драматычных тэатраў Бреста і Любліна, Гродна і Беластока. З поспехам у нас выступаюць польскія салісты-вакалісты і інструменталісты. Нашы артысты рэгулярна выязджаюць у ПНР.

І ўсё ж цяперашнія Дні культуры значна расшыраць рамкі культурнага абмену паміж суседнімі брацкімі народамі, па-

множаць нашы веды аб дасягненнях польскай сямейнай і галіне тэатра, музыкі і іншых відаў мастацтваў. Гэтым будзе садзейнічаць разнастайная і насычаная праграма дзён.

Упершыню выступіць у нас ансамбль старадаўняй музыкі «Капэла музікорум пазнаньскіх». Значнай падзеяй стануць гастролі драматычнага тэатра «Вспулчэсны», які будзе праходзіць у акадэмічным Доме афіцэраў. У мінскай афішы варшавян нацыянальнай камедыі Аляксандра Фрэдра «Пан Явяльскі» і п'еса савецкага драматурга Іона Друцэ «Святая святых».

У бібліятэках, клубах, дамах культуры разгорнуты фота- і ініжыяныя выстаўкі, якія расказваюць аб дасягненнях Народнай Польшчы. Галоўная з іх — у мінскай Палацы мастацтваў.

Дні польскай культуры паслужаць дапамогай ўзаемаўзабагацэнню культуры, умацаванню дружбы паміж савецкім і польскім народамі.

БЕЛТА.

АПЛАДЗІРУЕ ДАНЕЦК

Сімфанічны аркестр Данецкай філармоніі ўключае ў рэпертуар творы беларускіх сучасных кампазітараў і знаёміць з імі слухачоў абласнога цэнтру і рабочых раёнаў Данбаса. У мінулым годзе ўкраінскія музыканты выканалі творы народных артыстаў БССР А. Багатырова і М. Аладава, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Д. Камінскага. Ндаўна ў Данецку адбыліся аўтарскія канцэрты заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Г. Вагнера. У зале філармоніі і ў Палацы культуры Інстытута вулгалогіі былі выкананы вакальна-сімфанічныя п'эмы «Вечна жывыя», Першая сімфонія, сюіта з балета «Падстаўная нлвеста» і Другі канцэрт для фартэпіяна з аркестрам. Дырыжыраваў канцэртамі галоўны дырыжор Данецкай філармоніі, заслужаны артыст УССР Паўло Краўчанка, салявала заслужаная артыстка БССР Ева Эфрон. У выкананні п'эмы «Вечна жывыя» ўдзельнічаў лаўрэат рэспубліканскага конкурсу «Маладыя галасы» — хор Данецкага дзяржаўнага музычна-педагагічнага інстытута пад кіраўніцтвам Пятра Гарохава. Слухачы цёпла сустрэлі праграму гэтых музычных вечароў.

Л. ВАЛІГУРА.

СВЯТА ШЧАСЛІВАГА ДЗЯЦІНСТВА

Сем дзён падарожнічала па рэспубліцы званнагалосае, вясёлае свята дзіцячай музыкі і тэатра. Яго маршруты пралеглі практычна праз усе гарады і вёскі. Тысячы вясёлых дзяцей былі гасцямі гарадскіх равеснікаў, а тыя з задавальненнем выступалі ў вёсках. Дзяўчынкі і хлопчыкі былі галоўнымі гледачамі на канцэртах і спектаклях, удзельнічалі ў аглядах-конкурсах мастацкай творчасці, спабарнічалі ў зручцы на віктарынах і дыспутах, слухалі расказы кампазітараў, паэтаў, рэжысёраў, мастакоў і артыстаў аб іх творчасці. Амаль трыццаць тысяч цікавых сустрэч прайшло ў рэспубліцы ў ходзе гэтага Усесаюзнага тыдня. 30 сакавіка ён завяршыўся ўрачыстымі канцэртамі ва ўсіх гарадах і раённых цэнтрах. У іх было нямала прыемных сюрпрызаў.

Напрыклад, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола, кампазітар Ігар Лучанок падарыў сваім юным слобам песню аб Міхаіле Марозе — юнаку, які вынес з бульбянога поля рывавы снарад і цаною ўласнага жыцця адвёў смерць ад іншых. Гэта песня ўпершыню прагучала на заключным канцэрте

Тыдня музыкі для дзяцей і юнацтва ў мінскай Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў Імя Ільіча. Аб подзвігу герояў мірных дзён усхвалявана спяваю салдат — саліст ансамбля песні і танца ЧБВА Яраслаў Еудакімаў. Яму акампаніраваў аўтар — Ігар Лучанок. Песню «Цюльпаны Бреста», напісаную спецыяльна да гэтага свята маскоўскім кампазітарам Ю. Тугарынавым, выканаў для мінчан кіруемы ім Народны дзіцячы ансамбль песні і танца Цэнтральнага Дома чыгуначнікаў. Высокім грамадзянскім пафосам была напоўнена ўся праграма канцэрта. Падпарадкаваныя дырыжорскай палачцы кіраўніка эстрадна-сімфанічнага аркестра Беларускага тэлебачання і радыё, заслужанага артыста БССР Барыса Райснага, гледачы разам з артыстамі ў фінале канцэрта заспявалі: «Эта песня, дружище, твоя и моя...».

Творы, якія прагучалі ў час Тыдня, сталі больш блізкімі, больш зразумелымі і дарагімі дзецям і юнацтву.

Я. ПАЛУШКІНА, карэспандэнт БЕЛТА.

ПАКАРЫЦЕЛЯМ КОСМАСУ ПРЫСВЯЧАЕЦА

У гарадах і вёсках рэспублікі пачаўся шырокі паказ кінафільмаў, прысвечаных дасягненням савецкага народа ў асваенні касмічнай прасторы.

З хваляваннем і цікавасцю глядзіца ў гэтыя дні каліроваў паўнаметражны шырокаэкранная кінастужка «Касмічны будні». Амаль гадзіна, пакуль на экране змяняюць адзін аднаго маляўнічыя кадры гэтай навукова-папулярнай карціны, гледачы, знаходзяцца побач з даследчыкамі зорнага акіяна: у канструктарскіх бюро, на стапелях касмічных верфей, ля выпрабавальных стандаў, прысутнічаюць пры трэніроўках на борце арбітальнай станцыі «Салют» і, нарэшце, заходзяць у эксперыментальны «зямны зведзальнік» — правобраз будучага касманаўтыкі.

Зноў выпушчана на экраны кінастужка і паўнаметражная кінафільма-дакументальная кінастужка «Зорная хвіліна». Карціна паказвае за работай першага касманаўты Юрыя Аляксеевіча Гагарына, асветляе дзейнасць заснавальнікаў касманаўтыкі Іааністаніна Эдуардавіча Цыялкоўскага і акадэміка Сяргея Паўлавіча Каралёва.

Пра каштоўныя дадзеныя, якія атрымалі вучоныя з савец-

кіх аўтаматычных станцый, запущаных у 1973 годзе на планету Марс, гледачы даведваюцца, паглядзеўшы каліровую навукова-папулярную кінакарціну «Эскадра да Марса». Пра работу вучоных, якія сканцэнтравалі свае намаганні на вывучэнні бліжэйшай да Зямлі планеты — Венеры, расказвае каліровая кінастужка з паэтычнай назвай «Да ранішняй зоркі».

На борце касмічнага карабля «двое» — першы касманаўт ГДР Зігмунд Нен і яго камандзір Валерыі Выкоўскі. Сумеснаму подзвігу касманаўтаў дзвюх краін і прысвечана новая каліровая кінафільма-дакументальная кінастужка «Сардэчнае дзякуй». З цікавасцю паглядзець гледачы і новую каліровую кінафільма-дакументальную кінастужку «Сын радзімы Каперніка». Гэта — хваляючае кінапаваданне аб знаходжанні ў Польскай Народнай Рэспубліцы членаў міжнароднага касмічнага эпіпажу — камандзіра карабля Пятра Кілімука і першага польскага касманаўта Міраслава Гермашэўскага.

У кінастужках і клубах дэманструюцца таксама і іншыя фільмы, якія расказваюць пра асваенне космосу.

Р. КОСЦІН.

ГОСЦІ ГОМЕЛЯ

Ндаўна ў Гомелі, у Палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна, з вялікім поспехам прайшлі гастролі вядомага мастацкага калектыву з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі — «Хесе-рэвю». У выкананні танцавальнага ансамбля гамлячане ўбачылі папулярныя танцы: фанстрот, чарльстон, польку, вальс і многія іншыя. Гледачы пазнаёміліся з высокім мастацкім майстэрствам «Хесе-рэвю».

Гасцінныя гамлячане цёпла сустрэлі гасцей з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. А. ГУРАШ.

ВЫСТАўКА МАЗЫРСКАГА МАСТАКА

У філіяле Дзяржаўнага мастацкага музея БССР — Мазырскай раённай карціннай галерэі — адкрылася выстаўка мазырскага самадзейнага мастака Івана Краўца. І. Кравец — архітэктар па прафесіі, займаецца выўленчым мастацтвам у вольны ад работы час. Жывапісам захапляецца з дзяцінства. Персанальная выстаўка яго адкрыта ўпершыню. На ёй прадстаўлена каля 40 работ — партрэты, пейзажы і наюрморты. Такія работы, як «Базарная плошча», «Від з акна» і іншыя, расказваюць аб своеасабылівасці Мазыра, аб яго мінулым і сучасным.

Трэба сказаць таксама, што самадзейны мастак антыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці Мазырскага раёна. Іван Мікалаевіч — адзін з сааўтараў рэканструкцыі будынка карціннай галерэі, выкананага на грамадскіх пачатках. Цяпер ён займаецца арганізацыяй дзіцячай мастацкай школы ў пасёлку Крыніцы.

А. САРОКІН.

ЯНА ВЯРТАЕ СВЕЖАСЦЬ ФІЛЬМАМ

Вось ужо 30 гадоў працуе ў Мінскай абласной і гарадской канторы кінаапракату Марыя Фёдаруна Таран. На першы погляд, яе прафесія не вельмі складаная — старшая фільмаправяральшчыца.

Кожны з нас, уваходзячы ў кіназалу, спадзецца, што на экране ён убачыць фон чыстым і выразным. Але можа здарыцца, што да гэтага стужка, якая паступіла сёння ў кіназатр, ужо была ў працэсе, што яна прайшла праз дзесяткі напавяртаў і будзе выглядаць не так, як гэта было раней. І вось аднавіць былую свежасць стужкі стараецца Марыя Фёдаруна. Яе задача — вызначыць, якія кадры страцілі сваю якасць, сталі менш успрымаальнымі, чым гэта было раней.

На першы погляд — простая работа, але вымагае ўвагі і акуратнасці. Маючы багаты вопыт, Марыя Фёдаруна Таран заўсёды стараецца перадаць яго маладым, памянша пра тое, што быць Іаанісам — гэта вельмі ганарова. Сёння многа фільмаправяральшчыкаў, яе калега, з удзячнасцю ўспамінаюць пра той час, калі яны вучыліся ў Таран.

Камуністка, Марыя Фёдаруна Таран пастаянна выконвае ўзятыя ёю сацыялістычныя абавязальствы. Яна ўзнагароджана медалём «За доблесную працу» і ордэнам «Знак Пашаны», з'яўляецца «Выдатнікам кінамаграфіі СССР». Антыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці калектыву Мінскай абласной і гарадской канторы кінаапракату.

М. КАРНІЦКАЯ.

Анадзімны тэатр імя Янкі Купалы пазнаёміў гледачоў са спектаклем «Напісанне застаецца». Аўтар гістарычнай драмы А. Петрашкевіч сумесна з рэжысурай А. Шалыгін і выканаўцамі прысвечанае творчым выдатным сынам беларускага народа Франціску Смарыне і Міколу Гусоўскаму. Аўтар сцэнаграфіі — заслужаны работнік культуры БССР Э. Агуновіч, музычнае афармленне спектакля А. Кавалёва. Сярод выканаўцаў роляў — народныя артысты СССР Л. Рахленка і Э. Стома, народныя артысты БССР В. Тарасаў, М. Яроменка, Г. Аўсянінаў.

На здымку: сцэна са спектакля.

У Рускім тэатры БССР імя М. Горкага адбылася прэм'ера: калектыву паказаў п'есу вядомых савецкіх камедыёграфу Э. Брагінскага і Э. Разанава «Амаральная гісторыя». У ёй удзельнічаюць народныя артысты БССР Ю. Сідараў і заслужаная артыстка рэспублікі Л. Былінская. Паставіў «Амаральную гісторыю» выпускнік Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута М. Кавалычын, а ў галоўных ролях выступілі дэбютант тэатра В. Шалестаў (Філімонаў) і маладая антрыса А. Аксёнава (Ліда). Аформілі спектакль таксама маладыя — мастак Я. Волкаў і кампазітар Э. Ханок.

На здымку: сцэна са спектакля.

Фота Ул. КРУКА.

ДНІ ПОЛЬСКАГА КІНО

У сувязі з днямі польскай культуры ў СССР, прысвечанымі 35-годдзю Польскай Народнай Рэспублікі, 9-га красавіка ў сталіцы Савецкай Беларусі пачынаецца шырокі паказ польскіх кінафільмаў.

Паказ адкрываецца ў адным з буйнейшых мінскіх кінатэатраў «Партизан» прэм'ерай новай каларовай двухсерыйнай мастацкай кінастужкі «Асаблівых прыкмет няма», створанай сумесна кінематографістамі Савецкага Саюза і ПНР. У аснове сцэнарыя карціны пакладзены раман Юліяна Сямёнава «Гарэны».

Карціна ахоплівае невялікі — у чатыры гадзіны — але вельмі важны перыяд у жыцці Фелікса Эдмундавіча Дзяржынскага, уцёкі з царскай катаргі, стварэнне партыйнай газеты «Сацыял-дэмакрат» Польшчы і Літвы, сустрэча з Уладзімірам Ільічам Леніным, знаёмства з Ю. Мархлеўскім, Р. Люксембург...

У фільме занята больш чым сто актэраў. У ролі У. І. Леніна зняўся Юрый Каюраў. Ролу Ф. Э. Дзяржынскага выконвае польскі актёр Петр Гарліцкі.

Пры ўдзеле савецкіх кінематографістаў створана таксама і новая двухсерыйная кіна-аповесць «Да апошняй кроплі

крыві». Рэжысёр — Ежы Гофман. Яна прысвечана братам па зброі, савецкім і польскім воінам, якія гераічна змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Гісторыя трох маладых рабочых, якія пасябралі на будаўніцтва вялікага металургічнага камбіната, пакладзена ў аснову новай мастацкай кінакарціны «Гарызантальны пейзаж», знятай рэжысёрамі Янушам Кідавай.

Убачаць глядачы і новую кінастужку рэжысёра Войцеха Філіпа «Пахаванне цырыкуна». У ёй гутарка ідзе аб няпростых узаемаадносінах паміж бацькамі і дзецьмі.

У аматаруў дэтэктыўнага жанру асаблівую цікавасць выкліка прыгодніцкая кінакарціна рэжысёра Тадуша Хмялеўскага «У ачыной цішыні».

Шмат цікавага расказуець мінчанам і гасцям беларускай сталіцы таксама кінадрама Андэя Вайды «Вяселле» і фільм «Раман і Магда», створаны рэжысёрам Сільвестрам Хенчыньскім.

Паказ польскіх фільмаў працянецца да 16-га красавіка. Для ўдзелу ў паказе ў Мінск прыбывае дэлегацыя польскіх кінематографістаў.

К. КАРОТКІ.

САДРУЖНАСЦЬ ЗАМАЦОЎВАЕЦЦА

Творчая садружнасць берлінскага і мінскага драматычных тэатраў, якія носіць імя Максіма Горькага, замацавана ў гаворам. Адзін з яго пунктаў прадуладжвае пастаноўкі спектакляў на берлінскай сцэне беларускімі рэжысёрамі, а на мінскай — нямецкімі. Для яго практычнага ажыццяўлення ў Берліне выехалі творчыя работнікі Рускага драматычнага тэатра БССР.

— Нямецкія сябры абіялі паказаць нам «Тры сястры» А. Чэхава і «Грошы для Мары» па аповесці В. Распуціна, — сказаў нам прадстаўніцтва БЕЛТА дырэктар тэатра, заслужаны работнік культуры БССР М. Ня-

ронскі. — Убачым мы і спектакль «Матч» па п'есе Юргена Гроса, які зусім нядаўна быў нашым гасцем. Асаблівую цікавасць ён праявіў да гераічнай барацьбы беларускіх партызан супраць фашысцкіх захопнікаў і трагедыі спаленых вёсак. Грос вырашыў напісаць п'есу аб Хатыні. Галоўны рэжысёр і галоўны мастак тэатра заслужаны дзеячы мастацтваў БССР Б. Луцэнка і Ю. Тур у час знаходжання ў Берліне падрыхтоўць аснову для работ над пастаноўкай на нямецкай сцэне першага сумеснага спектакля.

БЕЛТА.

УКЛАД МАЙСТРОЎ МАСТАЦТВА

Прэм'ерай спектакля аб праплаўленым асветніку, пачынальніку кнігадрукавання ў Беларусі Ф. Скарыне, пастаўлена на п'есе А. Пятрашэвіча «Напісанне застаецца», адначасна святая камуністычная праца калектыву Анадзічнага тэатра імя Янкі Купалы. Спектакль будзе сыграны ў выхадны дзень для актэраў дзень і ўвесь збор ад яго пойдзе ў фонд пяцігодкі. Антыўна рыхтуюцца да суботнікі і іншыя майстры сцэны рэспублікі. Завершана фарміраванне канцэртных брыгад у Вялікім тэатры оперы і балета БССР. Па даўняй традыцыі яны выступяць у гэты дзень з канцэртамі ў цэхах перад сваімі шэфамі — рабочымі аўтама-

бильнага завода. А ў выхадны дзень на асноўнай сцэне будзе паказаны адзін з балетных спектакляў. Творчы маршрут «Чырвоная субота» ўдзялілі беларускія мастакі. Вялікая група жывапісцаў і графікаў будзе працаваць у цэхах вытворчага аб'яднання імя У. І. Леніна. Зроблены імя зарысункі станцыі асновы будучых карцін, якія папоўняць заводскую галерэю. Многія майстры пэндзля і рэзка выведучы ў вёску — да меляратораў Палесся, хлебарабаў, занятых на сябу, каб прадоўжыць збор матэрыялаў для будучай выстаўкі «Зямля і людзі».

БЕЛТА.

НАМ ПІШУЦЬ

«ЯК Я БУДУ ЖЫЦЬ У ДВУХТЫСЯЧНЫМ ГОДЗЕ», — так называецца выстаўка работ навучнцаў Слуцкай дзіцячай мастацкай школы, якая адкрываецца ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай. На выстаўцы прадстаўлена каля 50 работ юных мастакоў. Вылучаюцца малюнкi Веры Шут, Мікалая Жарнавога, Валяніны Чарноталавай, Ларысы Саронінай і іншых.

Гэта ўжо другая выстаўка навучнцаў школы ў гэтым годзе.

А. РАМАНОВІЧ.

У ВІЦЕБСКУ БЫЎ ПРАВЕДЗЕНЫ ДЗЕНЬ ФІЛАТЭЛІСТА. Мясцовы калекцыянер расказаў сваім землякам пра дзейнасць свайго гарадскога клуба, праявіў гутарку для пачынаючых філатэлістаў, віктарыну, паказалі выстаўку паштовых марак і канвертаў, значкоў і запалкавых этыкетак.

А. АРБЕНІН.

У ГОМЕЛЬСКІМ ПОЛІТЭХНІКУМЕ адбыўся музычна-літаратурны вечар «Звіні, купалаўская ліра», прысвечаны творчасці народнага паэта БССР Янкі Купалы. На вечары гучалі вершы і ўрўкі з паэм народнага песняра, музычныя творы на словы паэта.

У тэхнікуме была арганізавана выстаўка «Шчодрая ліра Купалы».

Л. ЗАПОЛЬНЫ.

ЗВЫШ ТРЫЦЦАЦІ ГАДОУ загадае Копыскай гарпасялюковай бібліятэкай, што на Аршаншчыне, Г. Смалкоў. Ён двойчы ўзнагароджаны знакам Міністэрства культуры СССР «За выдатную работу».

Неўзабаве пасля вайны, калі Георгій Андрэевіч пачаў працаваць тут, бібліятэка займала пакойчык у драўляным доме. Увесь яе кніжны фонд налічваў тады каля 200 тамоў. Сённяшняя бібліятэка — двухпавярховы цагляны будынак. На яе паліцах звыш 30 тысяч тамоў мастацкай, палітычнай і навукова-папулярнай літаратуры.

Вельмі папулярныя ў Копысі працягваюць клуб рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы, які працуе пры бібліятэцы. Людзiа бывае на кніжных аглядах, літаратурных канферэнцыях, што праводзіцца бібліятэкай. Пры высокай актыўнасці чытачоў прайшлі тут канферэнцыі, прысвечаныя творам Леаніда Ільіча Брэжнева «Малая зямля», «Адраджэнне» і «Цаліна», кнігам, якія закранаюць савецкіх людзей да новых слаўных здзяйсненняў.

Я. ПАЯКІН.

ПАМІЖ РЭПЕТЫЦЫЯЙ І СПЕКТАКЛЕМ

І дагэтуль нашы артысты прыгадваюць ход абмеркавання і высновы, зробленыя на падставе прагледжаных спектакляў удзельнікамі выязной секцыі БТА па рэжысуры, якую ўзначальваў заслужаны дзеячы мастацтваў БССР Б. Луцэнка. Запомніліся нам парадзі і заўвагі па культуры мовы на драматычнай сцэне, зробленыя на семінары, што праводзілі ў нас педагогі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Цяпер у нас наладжаны рэгулярныя заняткі па вачалу і танцах.

Антывізаваліся і праходзяць вельмі цікавы палітычныя заняткі, у часе якіх мы абмяркоўвалі кнігі Л. І. Брэжнева «Малая зямля», «Адраджэнне» і «Цаліна». Часцей да нас прыязджаюць лентары з Масквы і Мінска па пытанні марксісцка-ленінскай эстэтыкі і развіцця сучаснага сцэнічнага мастацтва.

Пра ўсё гэта і гаварылася на справаздачна-выбарным сходзе Гродзенскага абласнога аддзялення БТА пасля дэклада за-

служанага артыста БССР В. Грачынскага. Як станоўчы і плённы вынік адзначалася работа па папулярызацыі тэатральнага мастацтва сярод насельніцтва Прынямоння. У народным універсітэце, непасрэдна на прадпрыемствах і ўстановах члены БТА выступаюць з творчымі справаздачамі, лекцыямі і гутаркамі, кансультуюць самадзейныя калектывы горада і вёскі, працуюць у журнэ конкурсаў і аглядаў. Прамоўца і ўдзельнікі спрэчак адзначалі, што ў калектыве яшчэ недастаткова паслядоўна вядзецца работа па павышэнні прафесійнага узроўню маладых актэраў, якія і самі, бывае, пасіўна ставяцца да ўрокаў і заняткаў. Абласное аддзяленне БТА павінна ўзмацніць свой уплыў на станаўленне творчай моладзі.

Абраны новы склад праўлення Гродзенскага аддзялення БТА, старшынёй якога зноў стаў В. Грачынскі.

У. ДЗЕМІН,
артыст Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра.

Два самадзейныя калектывы Палаца культуры Баранавіцкага баваўнянага камбіната імя Ленінскага камсамола Беларусі — танцавальны ансамбль «Юнацтва» і хор народнай песні — носіць звані народных. Шырокай папулярнасцю нарыстаюцца вачальна-інструментальны ансамбль «Таварыш», агітэатр «Калейдаскоп», драматычны калектыв.

На здымку: удзельніца хору прадзільшчыца Раіса Цяльнова.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ВЫСТАЎКА БЕЛАРУСКАГА ЭКСЛІБРЫСА Ў ВІЛЬНЮСЕ

У апошнія гады добрыя сяброўскія адносіны ўсталяваліся паміж беларускімі і літоўскімі аматарамі экслібрыса. Так, пазалета ў Мінску адбылася выстаўка работ В. Кісараўскаса, В. Кісараўскаса і В. Юцыс, выступалі з дакладамі на пасяджэнні Беларускага клуба экслібрыстаў. Экслібрысы беларускіх мастакоў часта экспануюцца на выстаўках у Вільнюсе, а майстры кніжнага знака Літвы ўдзельнічаюць у мінскіх выстаўках. А зусім нядаўна ў Дзяржаўнай рэспубліканскай бібліятэцы Літоўскай ССР адкрылася вялікая выстаўка беларускага экслібрыса. Яе арганізавалі работнікі бібліятэкі сумесна з клубам кнігалюбаў «Мажвідас» Вільнюскага аддзялення таварыства аматараў кнігі пры дапамозе Беларускага клуба экслібрыстаў.

Экспазіцыю выстаўкі склаў работы, што экспанаваліся летась у Мінску на IV рэспубліканскай выстаўцы. Гэта каля 300 экслібрысаў 47 мастакоў. Найбольшую цікавасць у літоўскіх сяброў выклікалі экслібрысы, выкананыя М. Селяшчунам, Г. Ціхановічам, У. Савічам, В. Мікітам, М. Байрачным, мастакамі, якія ў пэўнай ступені вылучаюць новы напрамак у развіцці беларускага экслібрыса: каларовы афарм. Разам з тым адзначалася творчасць і такіх мастакоў, як Я. Красоўскі, Я. Ціхановіч, У. і М. Басалыгі, М. Лазавы, А. Кашкурэвіч, К. Паллаўская, М. Кулава, Г. Грак, Р. Сіплевіч, Ю. Баранаў.

Выстаўка выклікала вялікую цікавасць у літоўскіх аматараў экслібрыса. Яна паслужыць яшчэ большаму ўмацаванню друбы паміж мастакамі і кнігалюбамі дзвюх братніх рэспублік.

М. МІНКЕВІЧ.

КНИГА НА СЛУЖБЕ ПЯЦІГОДКІ

3 красавіка адбыўся чарговы VI пленум рэспубліканскага праўлення добраахвотнага таварыства аматараў кнігі.

3 дакладам «Аб выніках V пленума Цэнтральнага праўлення Усесаюзнага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі і задачах аматараў кнігі рэспублікі на палітычны прапаганды грамадска-палітычнай літаратуры і далейшым удасканаленні работы арганізацыі таварыства

на вёсцы» выступіў старшыня рэспубліканскага праўлення таварыства М. І. Дзялец. Па абмеркаваным пытанні прынята пастанова.

Вырашана сілінаць II з'езд Рэспубліканскага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі 6 чэрвеня 1979 года.

Нататкі з VI пленума будучы надрукаваны ў адным з бліжэйшых нумароў штотыднёвіка.

ПОКЛАЧ САМОЙ ЭПОХІ

Пра дасягненні айчынных архітэктараў за шэсцьдзесят гадоў Савецкай улады, пра найбольш значныя помнікі дойлідства і архітэктурныя ансамблі краіны расказваецца ў кнізе А. Жураўлёва і В. Рабіновіча «Дня народа створаныя», якую ў серыі «Народны ўніверсітэт культуры» выпусціла усесаюзнае выдавецтва «Знамя».

Багата ілюстраванае здымкамі выданне дае дастаткова поўнае ўяўленне пра шліхі развіцця савецкай архітэктуры.

Назваваюцца ў выданні і помнікі архітэктуры Беларусі. Гэта — «Курган Славы», «Мемарыяльны комплекс Хатыні», за-

будова пасёлка Верцялішкі і іншыя.

У заключным раздзеле «Народныя архітэктары СССР» змешчаны кароткія біяграфічныя звесткі аб лепшых савецкіх дойлідах, якім прысвоена гэта ганаровае званне. Сярод іх народныя архітэктары СССР У. Кароль — адзін з аўтараў п'есы «Сява» праэта планіроўкі цэнтральнага раёна Мінска і забудовы Ленінградскага праспекта і С. Спяранскі, цяпер старшыня праўлення Ленінградскай арганізацыі Саюза архітэктараў СССР, па праектах якога таксама аднаўляўся Мінск.

ЯСКРАВАЙ МОВАЙ ФАКТАУ

«Беларусь—60: факты і лічбы» — камплект з пяці невялікіх шшыткаў пад такой назвай выпусціла выдавецтва «Беларусь». Яны расказваюць пра дасягненні рэспублікі за гады Савецкай улады.

«Культура і мастацтва» — адзін з гэтых шшыткаў. Падраздзелы яго — «Мастацкая творчасць», «Культурнае супрацоўніцтва з замежнымі краінамі», «Музыка», «Літаратура» і іншыя — самі гавораць за сябе.

Тэкст напісаны групай беларускіх журналістаў.

ШЧЫРАЕ СЛОВА ПРА «СВЕТАЧ»

У адным з апошніх нумароў польскай газеты «Наша тры-

буна» надрукаваны вялікі нарыс польскага публіцыста Багуміла Гольды. У ім расказваецца пра адзін з лепшых кніжных магазінаў г. Мінска «Светач». Аўтар гаворыць пра кнігі Я. Купалы, Я. Коласа, К. Крапівы, Я. Маўра, якія нарыстаюцца вялікім попытам у пакупнікоў, піша аб кнігах пра насьманаўта двойчы Героя Савецкага Саюза П. Клімука, аб перакладах твораў Адама Міцкевіча на беларускую мову.

Цёпла і шчыра расказвае Б. Гольда пра работнікаў кнігарні Н. Колышаву і Л. Парфяноўвіч, пра дырэктара магазіна А. Варфаламеява, які ў гады Вялікай Айчыннай вайны прымаў удзел у вызваленні Польшчы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

В. НИКАЛАЕУ.

Віншуем!

За шматгадовую плённую работу ў галіне выяўленчага мастацтва і ў сувязі з сямідзесяціп'яцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР ўзнагародзіў заслужанага работніка культуры Беларускай ССР мастачку ЛІ Соф'ю Дзімітрыеву Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

За шматгадовую плённую работу ў галіне выяўленчага мастацтва і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР ўзнагародзіў заслужанага дзеячы мастацтваў Беларускай ССР мастачку КУДРЭВІЧ Раісу Уладзіміраўну Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Цікавая кніга — гэта адкрыццё. Асабліва для таго, у чьё жыццё толькі яшчэ яна ўваходзіць.

Бібліятэкарка Мар'інагорскай сярэдняй школы № 7 Рыма Аляксандраўна Мікулчык — з тых людзей, хто адкрывае дзецьм гэты чароўны свет кнігі.

Фота В. ЖЫБРЫКА.

Характэрны дыялог адбыўся паміж двума ўдзельнікамі рэспубліканскага семінара работнікаў культуры па сацыяльных праблемах сяла. Яны толькі што агледзелі цэнтральную сядзібу калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна, паслухалі выступленні першага сакратара райкома партыі В. П. Харытановіча і старшын калгаса К. І. Шаплянкі.

— Не хачае слоў, каб выказаць захапленне, — дзяліўся сваімі ўражаннямі адзін з гасцей. — Перад намі — сапраўдны горад!

— Ну, гэта вы ўжо занадта, — запярэчыў яго субяседнік. — Сапраўдным горадам гэтае сяло стане не хутка.

— А яно і не павінна капіраваць горад! Проста яно возьме ўсё лепшае, што ў яго ёсць, і разам з тым, захавае свае рысы: непасрэдную сувязь з прыродай, блізкасць да зямлі, кампактнасць і г. д. Што датычыць бытавых умоў, то яны тут мала чым адрозніваюцца ад гарадскіх. Электрычнасць, газ і водаправод ужо ёсць. Рэстаран? Мы ў ім абедалі — не горшы за сталічны. Абноўку пашыць? Да нашых паслуг камбінат бытавога абслугоўвання. Купіць што? Таксама ў горад ехаць не трэба — на месцы магазіны ёсць. А бачылі які тут заканчваецца дом культуры?

Такую зацікаўленую размову можна было чуць не толькі ў гэтай гаспадарцы, але і ў дзяржплемзаводзе «Індустрыя» Пухавіцкага раёна, калгасах «Новы быт», «Гастэлы», саўгасе «Ждановіцкі цаплічны камбінат» Мінскага, калгасах «Расвет» Любанскага і імя Калініна Нясвіжскага раёнаў, усюды, дзе павялічвалі ўдзельнікі семінара. Гэта не выпадкова. Пытанне аб тым, якім павінна быць сяло сёння, а тым больш заўтра, — актуальнае. Жыццё паставіла яго на парадак дня і яно знаходзіцца ў стадыі свайго вырашэння. У адпаведнасці з Праграмай КПСС, рашэннямі XXV з'езда партыі ідзе няўхільны працэс перабудовы нашых вёсак, сцірэння граней паміж горадамі і вёскамі. Вядзецца эксперыментальнае будаўніцтва новых сёл, ствараюцца культурна-бытавыя выгоды. Характэрна, што яны сельскія пасёлкі вобласці: Новапелескі — Салігорскага, Сноў і Слабодка — Нясвіжскага, Сеніца — Мінскага, Заскавічы — Маладзечанскага раёнаў на Усеагульнай конкурсе ўдасцелены вышэйшых узнагарод ВДНГ. Усё больш прымае ў сельскіх вёсках і сервіс. Скажам, у Стаўбцоўскім раёне па прыкладзе калгаса «Нёман» на ўсіх гаспадарках арганізаваны сельскія камунагасі, якія займаюцца індывідуальным будаўніцтвам, добраўпарадкаваннем вуліц, выконваючы самыя разнастайныя зыяўніцтвы, ад установаў газавых пліт да пракладкі водаправодаў, забеспячэння палівам, угнаеннямі і г. д. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца ў дзяржплемзаводзе «Індустрыя» Пухавіцкага і калгасе «Расвет» Нясвіжскага раёнаў комплексна-прыёмныя пункты, дзе маюцца атэльэ пракаты, пашывачны і шавецкі цэхі, цырульні і тэлеапаратуры, механічная пральня самаабслугоўвання. Яны аблягаюць хатнюю працу, зберагаюць час сельскіх жыхароў, садзейнічаюць іх гарманічнаму развіццю.

Паліпшэнне ўмоў жыцця, працы і быту працаўнікоў сяла патрабуе больш высокага ўзроўню іх культурнага абслугоўвання. У гэтым напрамку таксама ёсць пэўныя дасягненні. Сёння ў вобласці амаль у кожным сельскім доме ёсць радыёпрыёмнік, выпісваецца 4—5 экзэмпляраў газет і часопісаў, больш за 70 працэнтаў сем'яў карыстаюцца тэлевізарамі, многія маюць свае асабістыя бібліятэкі. У сельскай мясцовасці працуюць 1119 клубаў і дамоў культуры, 1076 масавых бібліятэк, 1205 кінаўстаноў, 43 музычныя школы, 11 дзяржаўных музеяў і іх філіялаў. Пры ўстановах культуры функцыянуе больш за сем тысяч гурткоў мастацкай самадзейнасці і тэхнічнай творчасці, аматарскія аб'яднанні, лекторыяў і народных універсітэтаў, якія наведваюць 130 тысяч чалавек.

Аднак, на жаль, дзейнасць многіх культурна-асветных устаноў яшчэ адстае ад узроўня духоўных запатрабаванняў і інтарэсаў сельскага насельніцтва. Ёсць пэўная неадпаведнасць паміж структурай культурнай сеткі і патрэбамі сучаснага сяла. Амаль палова клубаў практычна не мае пакояў для гурткавай работы, ёсць толькі па адным штатным работніку, іх глядзельныя залы розлічаны менш чым на 150 месцаў.

Мы, натуральна, аддаём вялікую ўвагу будаўніцтву новых клубаў. З гэтай мэтай распрацавана схема перспектыўнага развіцця устаноў культуры аж да 1990 года, складзеная з улікам перабудовы вёсак. У адпаведнасці з ёю за тры гады пачынаюць адкрыты 37 дамоў культуры і клубаў, 25 бібліятэк. З тыпавыя кінаатэатры, адрамантаваны звыш 300 культурна-асветных устаноў.

Пры гэтым прымаюцца да ўвагі грамадскія інтарэсы і патрэбы сельскіх жыхароў. У шэрагу гаспадарак пад адным дахам знаходзяцца клуб, бібліятэка, спартыўная зала, а часам — і гандлёвы цэнтр. Непадалькі, як правіла, размяшчаюцца агульнаадукацыйныя і музычныя школы, прадыямствы бытавога абслугоўвання, г. зн. ствараюцца сваяасаблівыя культурныя цэнтры сельскіх населеных пунктаў.

Аднак толькі за кошт новага будаўніцтва павысіць эфектыўнасць культурна-асветнага на сяле немагчыма. Між тым вырашаць гэтую задачу трэба паўсюдна. Вось чаму, грунтуючыся на выдмай пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб мерах па далейшым паліпшэнні культурнага абслугоўвання сельскага насельніцтва», а таксама рашэннях ліпеньскага (1978 г.) Пленума ЦК КПСС, партыйныя і савецкія органы вобласці клапацяцца пра актывізацыю дзейнасці наяўных устаноў культуры, вядуць актыўны пошук і ўкараненне новых метадаў і прыёмаў іх работы.

Адным са шляхоў вырашэння гэтай задачы стала цэнтралізацыя культурных устаноў, якая, як паказвае вопыт, павышае эфектыўнасць культурна-асветнай работы на сяле. Так, цэнтралізацыя бібліятэчнай

працы культурна-асветнага, пашырыць іх актыўнасць за кошт прыцягнення новых людзей; па-трэцяе, ліквідаваць аўтаномнасць разнаведаных устаноў і арганізацый, якія займаюцца культурным абслугоўваннем, аб'ядноўваць іх у аднаго галоўнага ж — новай формы работы на сяле павялічвае колькасць людзей, уцягнутых у мастацкую, тэхнічную і іншыя віды творчасці.

Нельга сказаць, што новая справа абходзіцца без цяжкасцей. Гэта і праблема псіхалагічнага перавыхавання тых работнікаў, якія нялёгка пераадоляюць бар'ер прывычных уяўленняў аб культурна-масавай рабоце на сяле. Гэта і фармалізм, які яшчэ сустракаецца: тамсам новы фармалізм на паперы ствараюцца, а на справе ўсё ідзе па-ранейшаму. Паўстае нямала складанасцей

праў і г. д. Гутарка ідзе нават не столькі пра непасрэднае кіраўніцтва, колькі пра асабісты ўдзел творчай інтэлігенцыі ў шырокай прапагандыскай і выхавальчай рабоце, у першую чаргу ў школах і прафзвучылішчах, дзе рыхтуецца зме-ча рабочаму класу і калгаснаму сялянству.

Укараненне новых форм культурнага абслугоўвання сельскага насельніцтва, уцягненне яго шырокіх слаёў у мастацкую, тэхнічную і іншыя віды творчасці настольківа патрабуюць тэхнічнай пераўзброенасці саміх устаноў культуры. Пасля XXV з'езда КПСС гэтай задачы ў вобласці стала надавацца значна больш увагі, чым раней. Летас на аснашчэнне клубных устаноў з дзяржбюджэту было выдаткавана 1,5 мільёна рублёў. Нас радуе, што да вырашэння гэтых пытанняў пачалі больш уважліва ставіцца і кіраўнікі гаспадарак. З дапамогай працоўных калектываў удалося аснасіць шэраг устаноў культуры такімі тэхнічнымі сродкамі, як магнітафоны, дыя- і кінапраектары, кінакамеры, праігрывальнікі, тэлевізары і г. д. Так, Капыльскага раённага бібліятэка папоўнілася відэамагнітафонам, кінаўстаноўкай і іншымі тэхнічнымі сродкамі. У бібліятэцы абсталявана зала для праслухоўвання грамадскіх ствараюцца фонды экраннай і гукавой інфармацыі.

Сучасная ўстанова культуры, а тым больш устаноўка бліжэйшай будучыні заклікана задавальняць цэлы комплекс самых разнастайных духоўных патрабаванняў людзей. Яна непасрэдна ўдзельнічае ў гарманічным усёагульным развіццю чалавек. І вырашаць гэтую задачу яна можа толькі ў тым выпадку, калі ўзначальваць яе будзе ўмельны арганізатар, добра падрыхтаваны культурны работнік. На жаль, праблема кадраў сельскіх культурна-асветных устаноў з пункту гледжання іх адпаведнасці высокім сучасным патрабаванням, застаецца вострай. Хачы паўстаўшы ЦК КПСС «Аб рабоце па падрыхтоўцы і выхаванні ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі» на гэтым участку адбыліся істотныя пазітыўныя перамены, аднак і сёння ў нас палова бібліятэчных работнікаў і дзве трэці клубных не маюць спецыяльнай адукацыі. Вялікая і цяжкае кадраў, асноўная прычына якой, як адначасна ў рэспубліканскім семінары П. М. Машэраў, крыецца ў недадаванні быту маладога спецыяліста, няўважлівых, а часам і бяздушных адносін да яго, у недадаванні яго ролі і значэння ў грамадскім і вытворчым жыцці сяла.

Нельга сказаць, што партыйныя, савецкія і гаспадарчыя органы вобласці не займаюцца паліпшэннем жыллёва-бытавых умоў, пытанням матэрыяльнага і маральнага заахавання культурна-асветных устаноў. За апошнія два гады 173 з іх прадастаўлена жыллё, больш чым 300 працуюць па сумяшчальніцтву і атрымліваюць даплаты. 108 чалавек узнагароджаны ўрадавымі ўзнагародамі, Граматамі і Вярхоўнага Савета БССР і Міністэрства культуры.

І ўсё ж гэтым пытанню не заўсёды надаецца належная ўвага. Праўда, часам гэта адбываецца не таму, што на месцах не хочудь заахавваць культурна-асветных устаноў, а таму, што не бачаць, што і за што заахавваць. Нярэдка выпадакі, калі малады спецыялісты зусім або амаль зусім не ўмеюць працаваць з людзьмі, не могуць правесці элементарнай гутаркі, не знаёмы з новымі формамі клубнай справы. Бада тут у тым, што недастаткова вучаць іх гэтым навукальным устаноў культуры.

За апошнія тры гады ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навукальных устаноў з нашай вобласці паступіла вучыцца 600 чалавек, у тым ліку 45 чалавек у якасці калгасных стыпендыянтаў. Колькасць моладзі, якія накіроўваюцца на вучобу, штогод будзе павялічвацца. Але, каб вырашыць гэтую задачу ў поўнай меры, трэба ўнесці пэўныя карэктывы і ў сістэму камплектавання кантынгенту навукальных устаноў.

Існуе, напрыклад, палажэнне, што калгас не можа накіраваць сваім стыпендыятам у Інстытут культуры маладога чалавек, які не папрацаваў некалькі гадоў, нават у тым выпадку, калі ён з'яўляецца клубным работнікам гэтай жа гаспадаркі. А чаму? Ён жа працаваў у калгасе і пасля заканчэння вучобы вернецца назад.

Або такая праблема. На сядзе часта праводзяцца розныя масавыя мерапрыемствы — святыя пазіі, песні і працы, канцэрты-мітынгі, тэатралізаваныя прадстаўленні. Аднак рэжысёраў для іх рыхтуюць мала. Вырашаць гэтую і іншыя праблемы даводзіцца ў працэсе перападрыхтоўкі кадраў культурна-асветных устаноў і раённых курсаў і семінараў, магчыма іх, як вядома, нярэдка вельмі абмежаваны.

Жыццё настольківа патрабуе не дапусціць разрыву ў эканамічным і сацыяльна-культурным развіццю сяла. Як падкрэсліў таварыш Л. І. Браўнеў на ліпеньскім (1978 г.) Пленуме ЦК КПСС, адна з важнейшых задач цяпер заключаецца ў спалучэнні сельскагаспадарчай вытворчасці з культурай, якая разумеецца ў самым шырокім сэнсе слова як культура працы, быту, чалавечых адносін». Гэтыя словы — канкрэтная праграма дзеянняў для заваёвы новых вышынь у развіццю культуры, удасканаленні работы па арганізацыі свабоднага часу сельскіх працаўнікоў.

ГАЛОЎНАЕ — КЛОПАТ ПРА ХЛЕБАРОБА

Р. П. ПЛАТОНАУ, сакратар Мінскага абкома КП Беларусі

сеткі дазволіла павялічыць колькасць чытачоў на 85 тысяч.

Пачата гэтай работы і ў клубах. Хачу адразу сказаць, што, ажыццяўляючы яе, мы не працягваем асаблівай паспешлівасці, таму што цэнтралізацыя — не самамэта, а сродак паліпшэння культурнага абслугоўвання працаўнікоў сяла. Зараз у нас апрацоўваецца некалькі відаў культурных комплексаў, створаных у працэсе цэнтралізацыі клубных устаноў. Пераважнымі сярэд іх з'яўляюцца два: культурныя комплексы, арганізаваныя на базе устаноў культуры ў межах адной або некалькіх гаспадарак, якія ўваходзяць у зону сельскага Савета, і сацыяльна-культурныя комплексы, якія працуюць па прыкладзе камбінатаў і ў якіх разам з устаноўкай культуры ўдзельнічаюць прадпрыемствы, што займаюцца сацыяльным абслугоўваннем насельніцтва, а таксама грамадскія арганізацыі.

Культурны комплекс першага віду добра зарэкамендаваў сябе ў калгасе «Новы быт» Мінскага раёна, дзе аб'яднаны Крупіцкі сельскі Дом культуры (галаўная ўстанова), 2 сельскія і 3 брыгадныя клубы, 2 бібліятэкі, 2 кінаўстаноўкі, 7 чырвоных куткоў. На галаўную ўстанову тут ускладзена адказнасць за пастаноўку культурна-выхавальчай работы не толькі ў цэнтральным пасёлку, але і ва ўсіх астатніх. У сваю чаргу штатныя работнікі клубна-філіялаў падпарадкаваны дырэктару галаўнога Дома культуры і складаюць адзіны калектыв. Усе яны, як і бібліятэкары, кінамеханікі, загадчыкі чырвоных куткоў, працуюць на аснове адзінаго плана, які распрацоўваецца каардынацыйным саветам. Гэта дазволіла значна ўзбагаціць адпачынак жыхароў населеных пунктаў гаспадаркі.

Сацыяльна-культурныя комплексы — гэта шматфункцыянальныя аб'яднанні не толькі устаноў культуры, але і народнай адукацыі, аховы здароўя, быту, гандлю, грамадскага харчавання. Комплексы даюць магчымасць не толькі паліпшыць, але і пашырыць сферу культурнага абслугоўвання людзей. Так, у калгасе імя Гастэлы Мінскага раёна наведванне культурна-масавых мерапрыемстваў узрасло больш чым у два разы. Цяпер тут побач з прывычнымі гурткамі — драматычным, танцавальным, харавым — створаны і такія, дзе вучаць людзей, як прыгатаваць абед, даглядаць маленькіх дзяцей, сервіраваць стол і г. д. Арганізатарамі новых аб'яднанняў з'яўляюцца камбінат бытавога абслугоўвання, сталовая, школа.

Цяпер у сёлах вобласці ёсць больш чым трыццаць культурных комплексаў. Яны ўяўляюцца нам перспектыўнымі, і мы маем намер развіваць іх. Комплексы дазваляюць, па-першае, умацаваць матэрыяльную базу культурнай работы на сяле; па-другое, павысіць эфектыўнасць

арганізацыйнага, юрыдычнага і матэрыяльна-фінансавога парадку. Таму наяўныя дасягненні мы разглядаем толькі як першыя крокі, які пачатак вялікай і шматграннай работы.

На базе новых арганізацыйных форм культурнага абслугоўвання насельніцтва ажыццяўляецца і працэс развіцця, паліпшэння зместу самадзейнага мастацтва, розных яго жанраў. З гэтай мэтай пашыраецца матэрыяльная база устаноў культуры, ствараюцца самадзейныя гурткі ў агульнаадукацыйных школах і грамадскіх тэхнічных вучылішчах, умацоўваюцца сувязі навукальных устаноў з дамамі культуры і клубамі, актыўна прыцягваюцца да гэтай работы сельскія інтэлігенцыя, перш за ўсё настаўнікі.

Шырокае развіццё атрымалі агледы, конкурсы, фестывалі. Практична ніводнае мерапрыемства — ніхай гэта будзе семінар, злёт або ўрачыстае пасяджэнне — не абходзіцца без справаздачных канцэртаў. Прычым да ўдзелу ў іх мы імкнёмся прыцягнуць як мага большую колькасць энтузіястаў мастацкай творчасці. Напрыклад, сёлета перад дэлегатамі абласной справаздачна-выбарчай канферэнцыі выступалі самадзейныя калектывы кожнага раёна вобласці, а ўсяго ў канцэрце было занята 1200 чалавек.

Вялікая ўвага надаецца развіццю інтарэсу ў моладзі да палітычнай песні. Стала традыцыяй рэгулярна праводзіць абласныя конкурсы палітычнай песні, у якіх, як правіла, удзельнічае вялікая колькасць камсамольцаў і моладзі. У канцэрце-мітынг, прысвечаным XI Сусветнаму фестывалу моладзі і студэнтаў, прыняло ўдзел больш за тысячу маладых выканаўцаў палітычнай песні, у канцэрце-рэпартаж моладзі вобласці партыі ў сувязі з 60-годдзем утварэння БССР і КПБ — каля 2,4 тысячы юнакоў і дзяўчат. Абласным конкурсам папярэднічалі аналагічныя мерапрыемствы, якія праводзіліся па зонах.

Павышаць культуру сяла сёння немагчыма ў адрыве ад культурных дасягненняў горада. Вось чаму мы надаём важнае значэнне шэфству гарадскіх прафесійных і самадзейных творчых калектываў над сельскімі. Рашэннем бюро абкома КПБ яны замацаваны за сельскімі дамамі культуры і клубамі. Штогод у калгасах і саўгасах вобласці прадодзіцца да 200 творчых сустрач артыстаў з удзельнікамі самадзейнасці і працаўнікамі сяла.

І ўсё ж такі трэба сказаць, што часта гэтыя сувязі носяць эпизодычны характар. Між тым, кожны творчы саюз, тэатральны калектыв маюць дастатковыя магчымасці для больш маштабнай работы непасрэдна ў працоўных калектывах і навукальных устаноў. Маглі б, напрыклад, іх члены кіраваць на грамадскіх асновах гурткамі пачынаючых мастакоў, акцёраў, кампазітараў, літарата-

В. РАГОЙША. Пётр Усцінавіч, выданне новага, сямітомнага Збору твораў — значная падзея не толькі ў вашай творчай біяграфіі, але і ў рэспубліканскім культурным, літаратурным жыцці ўвогуле. Як вы самі ставіцеся да гэтага выдання? Як ацэньваеце працу рэдактараў, выдавецкіх работнікаў, паліграфістаў?

П. БРОўКА. Што я вам скажу? Сем тамоў — гэта падсумаванне майёй творчай працы за цэлае паўстагоддзе. Бясспрэчна, што я задаволены. І задаволены таму, што вельмі ўважна паставіліся ўсе, хто выдаваў гэты Збор твораў. І выдавецтва «Мастацкая літаратура», якое прыцягнула і добрых мастакоў да афармлення. І рэдактар Рыгор Барадулін, дарэчы, мой зямляк, малодшы намнога за мяне, уважна паставіўся да рэдактуры. Павінен сказаць, што і паліграфічны камбінат, з якім я даўно сябрую, таксама зрабіў панажэнне. Я не ўсё ўключыў у Збор твораў, што напісана мною. Па-першае, я не ўключыў таго, што, на мой погляд, слававата і не выпрабавала, так сказаць, часу. А пісаў жа я ўсё-такі цэлае паўстагоддзе. За паўстагоддзе ўменне мае ўсё-такі павялічвалася. Былі і слабейшыя рэчы, якія я не палічыў патрэбным уключыць. Па-другое, не ўключыў я і лібрэта опер. Тут ужо другая прычына, таксама, як з перакладамі. Я ўключыў з перакладаў толькі адну пэзю У. Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін». І ўключыў таму, што яна як бы асвятляе мой творчы настрой на ўсё дзейшае. Я перакладаў, і няма-ла. Даволі многа перакладаў вялікага ўкраінскага Каззара Тараса Рыгоравіча Шэйчэнка. Я не кажу ўжо пра маіх сучаснікаў з многіх рэспублік. Творы гэтыя па другой прычыне я не ўключыў. Не таму, што не хацеў, а таму, што памер выдання ўсё ж не дазваляў. Спадзяюся, што некалі, можа быць, я здолее ўключыць у Збор твораў і ўсе мае пераклады.

В. РАГОЙША. Пётр Усцінавіч, калі ўжо мы загаварылі пра пераклады, то янімі якасцямі, на вашу думку, павінен валодаць перакладчык?

П. БРОўКА. Па-першае, я з уласнага вопыту ведаю, што брацца трэба за той твор, які ты па-сапраўднаму любіш, які ты па-сапраўднаму разумееш. Я вельмі паважаю перакладчыкаў — саміх добрых пэзтаў. Я не згодзен з тым, што пераклад павінен быць дакладны, амаль даслоўны. Можна часам другімі словамі выказаць такі ж самы настрой, на такім жа высокім узроўні, як у арыгінале. Мне здаецца, што і аўтар, і перакладчык павінны быць добрымі майстрамі, мусяць неяк аднолькава адчуваць і жыццёвыя з'явы, і майстэрства пэзіі.

В. РАГОЙША. У гэтым сямітомным Зборы твораў упершыню змешчаны вашы літаратурна-крытычныя працы: выступленні на літаратурных тэмы, рэцэнзіі, артыкулы. Ім адведзены ўвесь сёмы том і частка шостага. Што вы, Пётр Усцінавіч, можаце сказаць пра сучасную беларускую крытыку? Чаго ёй, можа быць, нестae, у чым яна моцная?

П. БРОўКА. Гэта праўда, што я ў гэты сямітомнік уключыў і маю пэзію, і прозу, і публіцыстыку. І гэта я зрабіў свядома, таму што хоць мяне больш за ўсё прызнаюць як пэзта, аднак мне здаецца, ёсць у мяне і проза, якая заслугоўвае ўвагі чытача. Што датычыць публіцыстычных артыкулаў, то пісаў я іх і па просьбе, і па сваім жаданні, і па сваім абавязку. Я быў доўгі час, як вы ведаеце старшынёй праўлення Саюза пісьменнікаў і па сваім абавязку кіраўніка Саюза павінен быў выказацца аб становішчы нашай літаратуры. Як я стаўлюся да сучаснай крытыкі і літаратурназнаўства? Вельмі станоўча. Па-першае, сучасная крытыка і літаратурназнаўства па сваім

ўзроўні, я смела магу сказаць, стаіць вышэй таго, што было ў пачатку станаўлення беларускай савецкай літаратуры. У нас былі асобныя выдатныя крытыкі і ў той час, я не магу іх назваць усіх, але становішча крытыкі было значна ніжэй і яна часам не разумела сваіх задач. Былі дзіўныя рэчы. Старэйшыя пісьменнікі памятаюць той час, калі асобным маладым пэзтам і крытыкам здавалася, што яны адкрываюць

«Дубовы ліст». У Ждановічах у мяне ў садку расце маленькі дубок. Неяк я іду... Ужо снежня пачатак. Зіма была позняя і яшчэ мала снегу. Бачу, на гэтым маленькім дубку ўсяго адзін лісток, і так ён моцна трымаецца за галінку! Гэта адразу ж навяло на думку: ён, лісток, як быццам прыкрывае далонню сваю галінку. Сівер, мароз, а ён прыкрывае тую мясцінку, дзе некалі прарос. Я падумаў: дык гэта ж вельмі

выступленне ўдзень. Я там выступаў таксама. А Янка Купала быў вельмі гасцінны і добразычлівы чалавек. Ён любіў маладых. Калі я выходзіў з Дома пісьменніка, да мяне падыходзіў Купала і гаворыць: «Петрусь, пойдзем да мяне зойдзем». Я нечакана быў здзіўлены і вельмі ўзрадаваны. Мы пайшлі з ім разам у кірунку да пляча Волі, дзе на Кастрычніцкай вуліцы Янка Купала ў той час жыў. І раптам народны

любоўю ўспамінаю Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт. Ён фактычна дапамог мне стаць тым, кім я цяпер ёсць.

В. РАГОЙША. Напісаць за сваё жыццё столькі, колькі напісалі вы, Пётр Усцінавіч, — трэба, сапраўды, быць Героем Сацыялістычнай Працы. А ў сямітомнік жа ўвайшло далёка не ўсё, напісанае вамі. Ды і пісалася гэта паралельна з вашай працай на розных пасадах, з выкананнем высокіх і адназначных грамадскіх абавязкаў. Вось і нядаўна вас у чарговы раз выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета ССР... Як жа арганізаваны ваш працоўны дзень, што вы з усім спраўляецеся, усюды паспяваеце?

П. БРОўКА. Мой працоўны дзень за паўстагоддзе быў розным. Гэта залежала ад таго, што я рабіў у гэты час: працаваў ці вучыўся. Будучы студэнтам, я выбіраў час для творчай працы паміж вучобай, а калі працаваў у газеце і часопісах, — пісаў, калі выпадала, найбольш пасля працы. Ды гэта залежала і ад узросту. Наогул, шкадую, што ў маладыя гады працаваў неарганізавана і недастаткова.

Як працую цяпер? Звычайна раніцай, да снядання, калі ўсё яшчэ спяць. Галава свежая, і ўсё прадуманае напярэдадні, ды і за ноч — выяўляецца неяк найбольш яскрава. Вечарамі, тым больш па начах, не пішу. Не пішу я і кожны дзень. Я ніколі не быў згодзен з заклікам: «Кожны дзень — па радку»... А навошта каму той радок, калі ён і самому не лезе ў галаву? Навошта ён без натхнення, без творчага гарэня — без таго, чым жыве пэзія? Нядаўна ў «Новом мире» і Марыэта Шагінян, якая славіцца выключнай працаздольнасцю, адмовіла, што калі-небудзь такі заклік яна выказвала.

Пішу тады, калі сапраўды ўсхваляваны чым-небудзь. Хоць і гэта не заўсёды адразу ўдаецца. Вось прыклад: каля дзесяці год, час ад часу, я спрабаваў напісаць тое, што пазней вылілася ў пэзю «Голас сэрца». Лёс маёй маці і наогул усіх матак, загубленых праклятым фашызмам, вельмі хваляваў мяне. Я думаў, знаходзіў тое-сёе, садзіўся за працу, але так, як я хацеў, — не выходзіла. І, нарэшце, аднойчы прыйшло: я не выходзіў з хаты дзесяць сутак, хваляў не лічачы гадзін, былі хваляванні і неват слёзы, і напісаў пэзю, як кажуць, адным дыханнем. Вось як бывае! Шкадуў дзесяць год, а напісаў за дзесяць дзён.

Акрамя творчай працы, у мяне было заўсёды шмат абавязкаў — і як у старшынні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, і як у галоўнага рэдактара БелСЭ... І цяпер у мяне розных абавязкаў шмат, але я навучыўся, каб яны мне не перашкаджалі.

Нарэшце, як планавы працоўны дзень, — справа кожнага. Адно вядома: трэба працаваць!

В. РАГОЙША. І апошняе, традыцыйнае пытанне: што зараз на вашым рабочым сталё? Якімі творчымі клопатамі вы заняты цяпер?

П. БРОўКА. Што я раблю цяпер і пра што я думаю? Я перакананы, што калі раскажаш, бывае, то і не напішаў. Таму адказваю каротка: буду працаваць над вершамі, а задумы прыходзяць і абнаўляюцца часта. Хоцачца яшчэ працягнуць кніжку апавяданняў, падобных да «Донькі-Даніэля». Хацелася б, хоць я і стары, напісаць аповесць аб сапраўдным каханні, але, канечне, пра моладзь сённяшняю, калгасную. На жаль, я ўжо недастаткова ведаю пра сённяшняе калгаснае і саўгаснае жыццё, пра новы побыт у вёсцы, пра адпачынак, пра ўзаемаадносінны маладых. Для гэтага трэба было б дзе-небудзь хоць паўгода пажыць і ўзбагаціцца. Але як мне знайсці гэтага паўгода? Тут і праца, і абавязкі грамадскія, і здароўе нярэдка падводзіць... Аднак трэба ж спадзявацца!

ПЛЕН БАГАТАГА ЖНІВА

Да выхаду Збору твораў народнага пэзта Беларусі Петруса Броўкі ў сямі тамах

У самым канцы мінулага года завяршылася да Пятра Усцінавіча з просьбай адказаць на некаторыя пытанні, звязаныя з выхадам у свет новага, найбольш поўнага Збору твораў пісьменніка. Прапануем чытачам запіс гэтай гутаркі.

нешта асабліва новае, што нават такія нашы патрыярхі, як Купала і Колас, устарэлі для іх. Яны пачыналі гаварыць, што трэба іначай пісаць, чым Купала і Колас, і спрабавалі гэта рабіць. І нават браліся не то ў рожкі, не то ў дубкі са старымі. Ну, як бачыце, жыццё пакаляла, што і Купала, і Колас засталіся на вякі. А многіх з тых, хто пачынаў гэту барацьбу са «старымі», я не адчуваю і не бачу ні ў крытыцы, ні ў пэзіі. Іх недаўгавечнае літаратурнае жыццё скончылася.

Я варочаюся да нашага становішча крытыкі. Я павінен сказаць, што вам, крытыкам, — я і вас стаўлю ў гэту шарэнгу, у шарэнгу першых нашых літаратурнаўцаў, — пашанцавала. Вы прыйшлі ў крытыку з высокай адукацыяй, добра падрыхтаванымі, чаго, на жаль, крытыка ў цэлым у наш час не мела. Былі ў нас і аглабельшчыкі, якія без ніякае прычыны нападлі на пісьменнікаў. Я не люблю з таго часу групавых выступленняў. Яны рэдка, але ўсё-такі ёсць і цяпер. Часам чытаеш рэцэнзію, а ў ёй з нейкім асаблівым усхваляваннем напісана і тое, чаго пісьменнік не заслугоўвае. Прыгледзішся — гэта справа групавая. Не патрэбна гэта. Трэба нам аб'ектыўна глядзець на рэчы.

В. РАГОЙША. Асноўную жылплошчу ў сямі вашых тамах займае пэзія — вершы і пэзмы, многія з якіх даўно сталі хрэстаматычнымі ў нашай сучаснай літаратуры, вывучаюцца ў сярэдняй і вышэйшай школе. Хацелася б, Пётр Усцінавіч, даведацца, якія пэзтычныя творы найбольш дарагія для вас як для аўтара, а таксама пачуць пра гісторыю напісання хаця б аднаго нейкага твора.

П. БРОўКА. Тое, што падабаецца — мяняецца з часам. Некалі, калі я пачынаў пісаць, мне мой першы надрукаваны верш тады падабаўся больш за ўсё. Я хадзіў па вуліцах Полацка, бясконца шэлпучы яго радкі, і мне здавалася, што ўсе на мяне глядзяць: «Во, гэта той, што напісаў такі харошы верш!». Прайшоў пэўны час, і гэты верш здаўся мне не такім ужо дасканалым. Але ўсё-такі ёсць рэчы, якія мне больш падабаюцца. Я назаву вам колькі вершаў. Вось «Палессе» — напісанае яшчэ да вайны. У вайну: «Будзем сеяць, беларусы!», «Надзя-Надзеянка», «Кастусь Каліноўскі». Падабаюцца мне творы, напісаныя пасля вайны: «Пахне чабор», «Дубовы ліст»... Як я напісаў, у прыватнасці,

падобна і да чалавека, які сабой прыкрывае тую мясціну, дзе ён нарадзіўся і ўзрос. І я напісаў гэты верш.

В. РАГОЙША. Пётр Усцінавіч, вашы мелодычныя, песенныя вершы даўно ўпадабалі беларускія кампазітары, і не толькі беларускія. Многія песні на вашы словы сталі вельмі папулярнымі. Дастаткова прыгадаць хаця б «Александрыну», якая стала адной з асноўных у рэпертуары «Песняроў». Што вы маглі б сказаць пра вашу творчую садружнасць з кампазітарамі?

П. БРОўКА. Яна ў мяне пачалася, гэтая сувязь, даўно. Ну, перш-наперш, з Яўгенам Карлавічам Цікоцікам, з якім мы працавалі над двума операмі. Гэта неяк нас парадніла. Потым, сапраўды, шмат кампазітараў пісала песні на мае творы. Вось і нядаўна я атрымаў часопіс «Нева», выдадзены ў Ленінградзе. Гляджу — там музыка нябожчыка Дзяржынскага на мой верш «Крыніца». Вы ўспомнілі «Александрыну». Яна пайшла далёка, яе ведаюць і тут, у нас, і за межамі Беларусі. І песні Любана, Лучанка, і песні Алоўнікава, і песні Семіянікі — яны мяне проста ўсцешваюць. Мне цяжка ўсё і ўсё прыгадаць, але скажу, што мне хацелася б папрацаваць з кампазітарамі больш шчыльна. Кампазітары дагэтуль бралі ў мяне ўсё гатовае. А можа, варта было б і спецыяльна што-небудзь для іх напісаць. Адным словам, я вельмі паважаю музыку і нашых кампазітараў, якія заслужана карыстаюцца добрай славай у Савецкім Саюзе.

В. РАГОЙША. Сямітомнік вострава, Пётр Усцінавіч, багата ілюстраваны. У сямі тамах я налічыў налі шасцідзесяці цікавых, радных, падчас, я сказаў бы, унікальных фотаздымкаў. Хацелася б пачуць ваш каментарый хаця б да двух-трох здымкаў. У прыватнасці, вось здымак, змешчаны ў сёмым томе, дзе вы сфатаграфаваны разам з Янкам Купалам...

П. БРОўКА. Пад здымкам, як бачыце, напісана: «Першая сустрэча з Янкам Купалам. Мінск, 1930 г.». Гэта, можа быць, і не зусім так, таму што я ўпершыню Купала пабачыў у 1925 годзе, і гэта было ў Доме працасветы, дзе ён выступаў. Што я любіў Купала даўно, з дзяцінства, гэта ўсім вядома. І не толькі я яго любіў і люблю, любіць увесь народ. А гэты здымак зроблены так: у 1930 годзе (я тады яшчэ вучыўся ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце) я зайшоў у Дом пісьменніка. Быў нейкі вечар. Нават не вечар, а літаратурнае

паэт кажа: «Петрусь, паглядзі, напісана: «Фатаграфія. За пяць хвілін здымак зробім». Давай зойдзем, здымемся». Мы зайшлі, зняліся і якраз праз пяць хвілін нам далі гэты здымак. Пасля таго мы пайшлі да Купалы дахаты, чыталі вершы. Ён любіў, калі маладыя чыталі яго вершы, прыслухоўваўся да голасу. Асмеліўся і я яму прачытаць свой адзін верш. З таго часу ў мяне пачалася з Купалам доўгая, моцная, сапраўднае дружба. Як малодшы, я заўсёды прыслухоўваўся да яго і вельмі яго любіў.

В. РАГОЙША. Вось яшчэ адзін здымак — з Уладзіславам Бранеўскім...

П. БРОўКА. Уладзіслава Бранеўскага я таксама ведаў. У прыватнасці, сустракаў яго ў часе вайны ў Маскве. А гэты здымак зроблены на возеры Свіцязь. Адзначалася стагоддзе з дня смерці вялікага польскага пэзта Адама Міцкевіча, адкрывалі музей у Навагрудку. Да нас прыехала дэлегацыя польскіх пісьменнікаў на чале з Бранеўскім. І вось пасля цудоўнага вечара, які адбыўся ў Навагрудку, мы вярталіся ў Мінск і спыніліся каля Свіцязі. Успомнілі Адама Міцкевіча, пакланіліся яшчэ раз і яму, і яго творчасці. А тут непадалёк — нейкі буфет. Мы знайшлі лёгкага вінца і радылі ўзняць чарку за вялікага польскага песняра...

В. РАГОЙША. І, нарэшце, яшчэ адзін здымак, дзе вы сярод студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта...

П. БРОўКА. Студэнтаў мы ўсе любім. А гэты здымак, я прыгадваю, зроблены ў часе другога з'езда пісьменнікаў Савецкай Беларусі. Нас, групу пісьменнікаў, удзельнікаў з'езда — Аляксандра Твардоўскага, Канстанціна Сіманова і мяне, — запрасілі студэнты ўніверсітэта. Я вам павінен сказаць, гэта была вельмі цікавая, гарачая сустрэча. Студэнты любіць пэзію і любіць пэзтаў. Я і цяпер сустракаюся са студэнтамі, але мне цяжка прыгадаць такую цёплую сустрэчу, якая была тады.

В. РАГОЙША. Вы ж сам — былі студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта...

П. БРОўКА. Я паступіў у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта ў 1928 годзе, а скончыў яго ў 1931 годзе. Гэта быў дачасны выпуск. Спецыялістаў у той час было мала і нас выпусцілі раней. Я заўсёды з вялікай

САМА НАЗВА новай кнігі Івана Аношкіна «Землякі» абавязвае да многага. Писменнік паставіў перад сабой адказную і няпростую задачу — паказаць, хто яны, якія яны, нашы землякі і сучаснікі. Змест твораў — аповесці і дзесяць апавяданняў — сведчыць, што аўтар разумее складанасць задачы і шукае магчымасці шматбаковага адлюстравання жыцця. Творы розныя па змесце, бо дзеянне адбываецца і ў вёсцы, і ў горадзе, а героі — і маладыя, і сталыя — паказаны ў разнастайнасці чалавечых адносін: да грамадства і ўласнасці, да працы і абавязкаў, да блізкіх і да сябе таксама.

У свой час А. Пысін, разглядаючы першы зборнік І. Аношкіна, адзначыў, што «аўтар... добра ведае жыццё людзей», што «ён умее назіраць, заўважаць самае характэрнае, узнікае да абгульнення». З часам гэтыя добрыя якасці павінен быў умацаваць жыццёвы вопыт — праца настаўнікам, супрацоўніцтва ў раённых і абласных газетах, і яны неаднаразова выяўляліся ў творчасці Аношкіна-гумарыста і сатырыка.

Нельга сказаць, што майстэрства адсутнічае ў новай кнізе. Аднак своеасаблівае мастацкае вопыту, набытага ў гумарыстыцы, не можа быць дастатковым і нават, на наш погляд, недзе перашкоджае І. Аношкіну ў «сур'ёзнай» апавядальнай прозе. А новыя сродкі, калі і знойдзены, яшчэ далёкія ад дасканаласці.

Паспрабуем гэта ўдакладніць і разабрацца, у чым справа.

Незалежна ад канкрэтнай творчай задачы, ад жанравых асаблівасцей твора, ад выбару мастацкіх прыёмаў, чытач павінен адчуць аўтарскае ўяўленне пра сапраўднага героя часу, якога крытыкі звычайна называюць станоўчым героем.

Хто ж ён, сапраўдны «земляк», у творах І. Аношкіна?

«Праніклівы чытач», на якога заўсёды спадзяюцца, адка-

І. Аношкіна. Землякі. Аповесці і апавяданні. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1978 г.

жа, напэўна, што гэта Надзя з аповесці «Наследніца». Дзяўчына шчырая, добразычлівая, руплівая і г. д. Але той самы чытач абавязкова задумаецца: чаму ж гэта яна ніяк не знойдзе сваё месца ў жыцці? Як вынікае з твора, не зольна Надзя ўключыцца ў грамадскае жыццё — і ўсё! Ведае, што дрэнна паводзіць сябе іншыя, але ніяк не можа рашыцца нешта супрацьпаставіць ім. Яна выглядае нейкай ахвярай — засталася без бацькоў, вымушана быць парабчанкай у скнарлівай цёткі, з-за нечай несумленнасці не паступіла ў інстытут... Чаму так?

Можа, аўтар аддае даніну праблеме інфантилізму? Дык інфантильных хапае ў творы без яе — усё асяроддзе Таські. А Надзя, здаецца, проціпастаўлена гэтаму асяроддзю. Значыць, не толькі ў інфантилізме справа. Гэта пацвярджае і той факт, што многія іншыя героі кнігі «Землякі» не вызначаюцца актыўнасцю жыццёвай пазіцыі. Яны чамусьці заслужваюць больш спагады, чым павагі. У той жа аповесці дзядзька Сымон, добрасумленны працаўнік-чыгуначнік, атрымаўся нейкім зацёртым, бязмоўным — быццам яго жыццёвая роля толькі ў тым, каб дапамагала жонцы «напіхваць панчошу» ды апраўдваць і абараняць (!) перад ёй сваё права на грамадска-карысную працу. У апавяданні «Завяляя палёсткі» малады калгасны аграном Міхась вывёў сваю жонку ў перадавыя брыгадзіры, працуючы «за агранома і за брыгадзіра, за яе, значыць...». А тая пакінула яго хворага і брыгаду ды паехала некуды з колішнім кавалерам. Аўтару ж нічога не засталося, акрамя як жажнуцца: «...Ад ча-

лавека застаўся адзін цень, вочы ўваліліся». Або вось Стася Далюк, брыгадзір, якога саўгасны дырэктар «абы-што не так — штрафне», крыўдзіць, абражае. І хлопец сам сабе скардзіцца, разважаючы: «...Чаму... мне гэтак не шанце?» І зразумець не можа, згаджаючыся: «...Відаць, уся прычына ў тым, што я рыжы...». Гэта ў апавяданні «Землякі». А ў апавяданні «Чужыя сані» Гарасім Пятровіч паслядоўна спускаецца з пасады раённага маштабу да кіраўніка калгаса, затым — агранома, нарэшце — да прадаўца вясковай крамы. Ды апошня надзея паказваюць, што і гэтак

адначыныя недахопы ў стварэнні вобразаў сучасніка Дзеянне большасці твораў перадаецца, так сказаць, «у скарачаным варыянце». Звычайна яно дасягае кульмінацыі або ўвогуле заканчваецца ў «да-анавядальны» перыяд. Застаецца толькі прааналізаваць падзею, пагаварыць «у сувязі». Менавіта так пабудаваны апавяданні «З выраю», «Чужыя сані», «Кінопачка», «Дзямід Валашка ідзе на пенсію». Напрошваецца думка пра іх жанравую блізкасць да нарысаў, жанравых замалёвак або замалёвак псіхалагічнага стану чалавека.

Але, удалае выкарыстанне так званых «устаўных твораў»: у аповесці — легенд пра галоубоў і крумкачоў, пра назву вёскі, пра Вавілонскую вежу. Разам з тым, у аповесці без асаблівай карысці тройчы апісваюцца сны галоўнай героіні — і таму, што неаднаразовае выкарыстанне гэтага прыёму робіць бачным рамясто, і таму, што здаюцца немагчымымі псіхалагічна неапраўданымі.

Моўныя сродкі ў творах, пра якія ідзе гаворка, разнастайныя. Багата дарэчна ўжытых прыказак і прымавак, цікавых параўнанняў, гаворка герояў індывідуалізаваная. Аднак калінікі і тут назіраюцца пралікі. Напрыклад, тое, што Таська з аповесці «Наследніца» тургеневскую Муму назвала Бобай, можа ўспрымацца як жарт, але яна яшчэ флігель называе флюгерам, не можа запомніць назву сусветна вядомага помніка архітэктуры (царквы Васілія Блажэннага), а яе сябар Жорж замест «марыніст» гаворыць «мар'ніст»... Успрымаецца гэта не больш як малаўдалая гіпербола, вынік той самай «сатырызацыі» ў адлюстраванні з'яў сучаснасці. Тым больш, што станючыя героіня Надзя заўсёды ў такіх выпадках напраўляе іншых...

Калі падагуліць сказанае, трэба адзначыць, што ў кнізе адлюстраваны надзённыя праблемы нашага жыцця. Яны заўважаны, а некаторыя нават вылучаны і пастаўлены з публіцыстычнай адкрытасцю, востра. Аднак рашэнне і мастацкае ўвасабленне гэтых праблем не заўсёды дастаткова глыбокае, пераканаўчае. У пошуках мастацкіх сродкаў пісьменнік не змог вызваліцца ад уплыву прывычнага, добра засвоенага — сатырычных прыёмаў.

У гэтай кнізе пісьменнік праяўляе значны творчы магчымасці, а што датычыцца рэалізацыі гэтых магчымасцей, то хочацца верыць, што ў далейшым яго проза разам са сваёй праблемнасцю і надзённасцю набудзе большую глыбіню і мастацкую дасканаласць.

Іван ЧАРОТА.

ШТО СКАЗАНА І ЯК «ЗВ'ЯЗАНА»?

месца не для яго, мабыць... А прычына, як атрымліваецца, толькі ў тым, што ён шчыры і адкрыты чалавек?!

Ёсць у кнізе і яшчэ героі, якія па сваіх маральных якасцях як быццам значна вышэйшыя за іншых, але не зольныя стаць на шляху хабарнікаў, скнар, бюракратаў і іншых носбітаў амаральных праяў.

Бадай што, тут ужо трэба гаварыць калі не пра пэўныя канцэптуальныя пралікі, дык пра неапраўдана «сатырызаваны» падыход да некаторых з'яў жыцця. Здаецца, уся справа ў тым, што пісьменнік па інерцыі не можа прамінуць адмоўнае, а, захапіўшыся ім, не заўсёды звяртае ўвагу на станоўчае, якое ўсё ж такі пераважае. Вось што значыць вопыт Аношкіна-сатырыка і гумарыста! Дарэчы, гэта пацвярджаецца і тым, што найбольш цікавымі атрымаліся творы падкрэслена сатырычнай накіраванасці («Цешча», «Галава Сакрата»), а найбольш жыццёвымі — адмоўныя героі.

Нельга не ўлічваць яшчэ адну прычыну, якая абумовіла

Звернемся яшчэ раз да назіранняў А. Пысіна, які неаднаразова і найбольш глыбока аналізаваў творы Аношкіна. Пасля выхаду кнігі «Навічок» ён пісаў: «У апавядальніках ёсць тактоўная стрыманасць, ён імкнецца лепш не дагаварыць, чым сказаць лішняе». Сапраўды. Але тады заўважалося, што «пасля таго, як пастаўлена кропка, адчуваецца дзеянне, бачыцца далейшае развіццё характару», а ў творах з кнігі «Землякі», на жаль, гэта выкарыстана недастаткова.

Пра-стрыманасць і лаканічнасць можна гаварыць толькі ў адносінах да апісанняў: кароткіх, але насычана маляўнічых пейзажах (зімовы лес, грыбоное месца, луг з акна поезда ў аповесці «Наследніца»; зімовая дарога ў апавяданні «Ігнат Аўдзеевіч позніца»; іржэўнік у апавяданні «Завяляя палёсткі»), выразных партрэтах Таські і яе сяброў з аповесці «Наследніца», шафёра з апавядання «Кінопачка», Стася Далюка з апавядання «Землякі». Добрае ўражанне пакідае шэраг трапных бытавых зама-

УМАЦАВАННЕ МАСТОЎ ДРУЖБЫ

Справаздачна-выбарчы сход секцыі мастацкага перакладу СП БССР

Сход секцыі мастацкага перакладу СП БССР, які праходзіў нядаўна, падвёў вынікі сваёй двухгадовай дзейнасці, творчай работы беларускіх перакладчыкаў, правёў перавыбары свайго кіруючага органа — бюро секцыі.

Справаздачу зрабіў старшыня бюро Я. Семяжон, нагадаўшы сходу аб праведзеных мерапрыемствах — сходах секцыі, нарадах, удзеле перакладчыкаў у важных акцыях і форумах, што праводзіліся саюзамі пісьменнікаў БССР і СССР, а таксама міжнароднымі арганізацыямі. У сваёй паўсядзённай рабоце секцыя і яе бюро належную ўвагу аддавала вырашэнню практычных пытанняў, звязаных з выданнем кніг, — такіх, у прыватнасці, як падрыхтоўка чарговых выпускаў штогодняга зборніка «Далягляды», абмеркаванне перспектываў плана рэдакцыі «Мастацкага перакладу» выдавецтва «Мастацкая літаратура». Адначыўшы ўзросшую актыўнасць выступленняў перакладчыкаў у перыядычным друку, прамоўца разам з тым падкрэсліў неабходнасць удасканалення форм і метадаў работы творчай секцыі, а таксама больш шырокага разгортвання крытычнай і даследчыцкай дзейнасці ў галіне мастацкага перакладу.

З крытычнымі аглядамі выдзеных у перакладзе на беларускую мову твораў савецкіх і замежных аўтараў, а таксама апублікаваных за апошні час у перыядыцы выступілі навуковыя супрацоўнікі Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР: прозы — кандыдат філалагічных навук М. Кенька, паэзіі — А. Верабей. Абодва даследчыкі канстатавалі актывізацыю перакладчыцкай дзейнасці ў рэспубліцы, пра што сведчыць колькасць выдадзеных кніг. Так, толькі ў 1978 годзе выдавецтва «Мастацкая літаратура» па рэдакцыі мастацкага перакладу выпусціла больш чым 20 кніг паэзіі і прозы. Пры гэтым пашыраецца «геаграфія» твораў, павялічваецца колькасць выданняў, у якіх пераклад зроблены непасрэдна з мовы арыгінала, што, безумоўна, мае свае перавагі і з'яўляецца найбольш перспектывным.

На сучасным этапе развіцця мастацкага перакладу ў нашай рэспубліцы яшчэ значную ролю адыгрывае руская мова як мова-пасрэдніца. Праз яе былі ажыццёўлены пераклады такіх твораў з літаратурнага народаў СССР, як «Зірок» А. Нурпейскава, «Пара здабыць» У. Сангі, «Яго вялікае Чалавек» Р. Файзі, зборнік «Зербайд-

жанскіх апавяданняў пад назвай «Ключ жыцця», раман мангольскага пісьменніка С. Банзрагча «Шлях», зборнік індыйскіх навіел «Заступнік дхармы». З дапамогай мовы-пасрэдніцы з'яўляліся пераклады з розных літаратур на старонках часопісаў і ў штогодніку «Далягляды». Як прызнаў даследчык па прозе, сярод іх ёсць нямала зробленых памыстэрскіх. Але, як гаварыў ён і потым прызналі ў сваіх выступленнях іншыя прамоўцы, тут нярэдка можна сустрэць творы з адзнакамі нявопытнасці перакладчыкаў, а то і паспешлівасці, з якою гэтыя творы рыхтаваліся да выдання.

Аглядальнік перакладной паэзіі асноўную ўвагу аддаў аналізу кніг, якія з'явіліся ў мінулым годзе — «Спасціжэнне» М. Ціханова (група перакладчыкаў), «Лісце травы» У. Уйтмена (пераклад Я. Сіпакоў), «Падарожжа да самога «сябе» Н. Гільена (перакладчыкі Р. Барадулін, М. Стральцоў і К. Шэрман), анталогія балгарскай паэзіі «Сто гадоў, сто паэтаў, сто песень» Н. Гілевіча, выбраныя пераклады А. Зарыцкага

«У свет па песню», а таксама падрабязна гаварыў пра паэтычныя творы, змешчаныя ў зборніку «Далягляды» за мінулы год, адначыўшы сярод найбольш удалых пераклады Ніны Мацяш з лірыкі В. Шымборскай.

Адносна ўдзелу ў стварэнні кнігі М. Ціханова вялікай групы перакладчыкаў прамоўца адзначыў, што гэта пэўным чынам адбылася на стылявой цэласнасці твораў паэта, тым не менш пры гэтым выявілася ідэйна-тэматычнае і духоўнае багацце яго паэзіі. Тут дадзена высокая ацэнка перакладам Максіма Танка, Р. Барадуліна, М. Лужаніна, Я. Семяжона і іншых паэтаў. Прынцыповай удачай ён лічыць працу беларускіх сааўтараў У. Уйтмена і Н. Гільена, а іх кнігі — значнай з'явай беларускай паэзіі. Новая балгарская анталогія, складзеная Н. Гілевічам, паводле слоў даследчыка, — гэта своеасаблівы духоўны летапіс балгарскага народа за сто гадоў жыцця пасля вызвалення ад іншаземкага прыгнёту. Пераклады, як адзначаў ён, выкананы бездакорна, на высокім мастацкім узроўні, зборнік цэласны і надзвычай разнастайны як у ідэйна-тэматычных, так і ў жанравых адрозненнях. Гэтак-сама важнай вяхой у творч-

сці А. Зарыцкага, якая ў нейкай меры падсумавала шматгадовую плённую працу, з'явілася кніга яго выбараных перакладаў «У свет па песню».

Даследчыкі закраналі праблемы развіцця беларускага параўнальнага літаратуразнаўства і крытыкі мастацкага перакладу.

В. Рагойша праінфармаваў сходу аб рабоце міжнароднай нарады перакладчыкаў і тэарэтыкаў мастацкага перакладу, якая адбылася ў лістападзе мінулага года ў Маскве і ўдзельнікам якой яму давялося быць. У сваім выступленні, гаворачы аб стане і праблемах перакладу ў рэспубліцы, ён унёс шэраг канкрэтных прапановаў, скіраваных на стварэнне больш шырокай матэрыяльнай і тэарэтычнай базы для перакладчыкаў (выданне слоўнікаў, стварэнне маннаграфій, правядзенне спецыяльных даследаванняў і інш.). Аб сучасным стане мастацкага перакладу ў нас і шляхах яго далейшага развіцця думкамі абмяняліся таксама Б. Спрычан, М. Татур, А. Лойка, Л. Салавей, В. Нікіфаровіч, А. Яскевіч, К. Шэрман.

Новае бюро секцыі мастацкага перакладу сваім старшынёй абрала Я. Семяжона, яго намеснікам В. Рагойшу, сакратаром — В. Нікіфаровіча.

У. АНІСКОВІЧ.

П Р Ы Е М Н А Е З Н А Ё М С Т В А

Творчасць «белавежаўцаў», групы беларускіх пісьменнікаў, якія жывуць і працуюць у Польшчы, пераважна ў Беластоку, становіцца ўсё больш вядомай чытачам нашай рэспублікі. Услед за мініанталогіяй «Літаратурная Беласточчына», куды ўвайшлі апавяданні і вершы семнаццаці аўтараў, услед за томікамі паэзіі Алеса Барскага і Віктара Шведа, летас у выдавецтве «Местацкая літаратура» ўбачыць свет зборнік Сакрата Яновіча «Сярэбраны яздок», які ўключае аднайменную аповесць, а таксама апавяданні, замалёўкі і гумарэскі. Добразычлівае пасляслоўе да кніжкі напісаў Янка Брыль.

Аповесць «Сярэбраны яздок» пераносіць нас у гараічны і трагічны 1863 год. Вызваленчае паўстанне, якім у Беларусі і Літве кіраваў Кастусь Каліноўскі, паступова ідзе на спад. Яшчэ «чырвоныя» спрабуюць стварыць новы рэвалюцыйны цэнтр. Яшчэ на Беласточчыну спышаецца з важным заданнем Каліноўскага Марыя Грыгатовіч. Яшчэ Адам Вільдовіч, якому дзяўчына перадала дамоўлены знак — манету з «сярэбраным ездаком», спадзяецца на выхад восьмага нумара «Мужыцкай праўды». Але агенты Мураўёва-вешальніка ўжо зламалі, схілілі да здрады Парфіяновіча, аднаго з камісараў паўстання ў Беларусі. Жандарам ужо вядома, што кіраўнік паўстання хаваецца пад прозвішчам Вітажнец у Вільні, у Святаянскіх мурах. Няўмольна сціскаецца варожы ланцуг. І калі Марыя Грыгатовіч, пераадолеўшы цяжкія выпрабаванні, вярнулася ў Вільню, яна ўжо не сустрэла таго, хто даваў ёй заданне. Докладней, сустрэла, пабачыла, але толькі на Лукішскай плошчы, каля шыбеніцы...

У аповесці «Сярэбраны яздок» удала спалучаюцца гістарычная праўда і мастацкая выдумка. Скажам, той факт, што «Мужыцкая праўда» друкавалася на Беласточчыне, пакуль што не пацвярджаецца архіўнымі матэрыяламі. Але і не абвяргаецца. Дадумваючы многія калізій, аўтар амаль нідзе не ўступае ў супярэчнасць з палажэннямі гісторыкаў (выключэнне складае, бадай, мясціна, дзе сцвярджаецца, што ў Святаянскіх мурах пражывала некалькі сем'яў Вітажнецў, і таму, маўляў, жандары не адразу выявілі Каліноўскага; на самай справе Вітажнец быў там адзін, але пры першай праверцы дамавой кнігі яго прозвішча чамусьці не заўважылі). Пісьменнік умела выкарыстоўвае прыёмы, уласцівыя прыгодніцкім, дэтэктыўным творам. Таму аповесць чытаецца, як кажуць, на адным дыханні. І толькі на апошніх старонках, там, дзе расказваецца пра трагічную развязку падзей, з'яўляецца, на жаль, скораліс, знікае ранейшая пераканаўчасць. Вітажнец-Макарэвіч-Каліноўскі абмяляваны даволі эскізна, мала паказаны ў дзеянні.

Большую палавіну зборніка складаюць апавяданні. У іх, «як на загонах, як у жыцці — усяго пакрысе». Трагічнае спалучаецца з камічным, сур'ёзнае — з кур'ёзным, эпічнае — з лірычным. Многія апавяданні нагадваюць паэтычныя мініяцюры, імпрэсіі.

Эмацыянальную і афарыстычную мову Яновіча цяжка перавесці на «мову» рэцэнзіі. Яго апавяданні, часта шматзначныя, не падаюцца перакладу. Іх трэба проста чытаць — смакуючы, спакваля, да чаго я, уласна кажучы, і заклікаю. Тут жа, у рэцэнзіі, хочацца сказаць толькі пра тэматыку апавяданняў, пра іх маральна-этычны «заряд».

Лірычны герой Яновіча — часцей за ўсё гараджанін, жыве ў Беластоку. Але ў думках ён часта вяртаецца на «загон бацькоўскі», — у вёску, у дзяцінства, у летуценні. Там усё проста, зразумела. Там чыстыя і моцныя пачуцці, сапраўдная прыгажосць («У глыбі дзяцінства», «Вяртанне», «Сны», «Лета ў Мокрычэ»). Адкуль маці прысылаюць дзецям у горад бясхатрасныя пісьмы пра будзённыя жыццёвыя справы («Нявестачка Оля»). Гараджанін Яновіч жыве нібы ў двух часавых вымярэннях — тады і цяпер, у дзяцінстве і ў сталасці. Вясковае ўрываецца ў горад, парадкальна спалучаецца з гарадскім: «Цэнтр горада — за Сцяпанавым гумном. Званкі трамваяў палюхаюць кабылу Буланку. Смурод ад машыны ды матацыклаў праз праз шчыліны ў сцяне за сячкарняю, дзярэ ў горле».

Аднак Яновіч нідзе і ніколі не адмаўляе горад як такі. Ён любіць свой «вялікі горад Беласток», паэтызуе яго новую яву. Пісьменнік толькі супраць тых гараджан, якія парвалі сувязі з «каранямі», якія саромеюцца дапамагчы маці вывезці гной, згуляць па-вясковаму вяселле або загаварыць на роднай мове. Чалавек, які забыўся пра свой дом і сваю маці, часцей за ўсё становіцца бездухоўным і чэрствым.

Вядома, не ўсё ў зборніку раўназначна. Некаторыя апавяданні здаюцца нязначнымі, неабавязковымі («Пан «інжынер», «Вуліца касцельная»), прамалінейнымі («Роздум аб немі»), кніжнымі («Гасцінец»). Часам жыццёвы факт, здарэнне (няхай і неардынарнае) падаюцца без мастацкага асэнсавання («Салют»).

Але такіх твораў, на шчасце, зусім няшмат. Яновіч прыкмятае і перадае вельмі істотныя моманты — духоўныя жыцці сучаснага чалавека. Творчая манера празаіка — арыгінальная, сучасная. Тут скрываюцца самыя розныя традыцыі і ўплыў. Нездарма польская крытыка называе Яновіча пісьменнікам «пагранічча». І сапраўды, нарадзіўся ён у Крынках, амаль на самай мяжы дзвюх краін. Як мастак слова ўзрос ён на беларуска-польскім моўным паграніччы. Яго апавяданні напісаны на «паграніччы» лірыкі і эпікі. Сваімі настаўнікамі Яновіч называе самых розных аўтараў — ад Талстога і Дастаеўскага да Хэмінгвэя і Маравія, да Мележа і Быкава. Але, вучачыся ў Іх, пісьменнік застаўся самім сабой. Ён адначасова і «па-вясковаму» традыцыйны, і «па-гарадскому» сучасны, ускладнены. Можна ўпэўнена сказаць, што проза Яновіча ў чымсьці пахарае і тэматычны, і мастацкія гарызонты беларускай літаратуры.

У заключэнне хочацца дадаць, што Сакрат Яновіч — далёка не дэбютант, не навічок. У Польшчы выйшаў яго беларускі зборнік «Загоны», польскі — «Вялікі горад Беласток», надрукаваны артыкулы аб успрыняцці беларускай літаратуры польскім чытачом. Летас Яновіч адзначыў дваццаціпяцігоддзе сваёй творчай дзейнасці. Юбілейны год быў для яго асабліва ўраджайны. Адначасова з мінскім выданнем «Сярэбраны яздок» ў Беластоку выйшла яго п'еса «Не пашанцавала», у Вроцлаве — зборнік «Забывае», а ў Ольштыне — аповесць «Нам было па дарозе ў горад». Сакрат Яновіч закончыў раманы «Самасей» і «Сцяна», якія перакладзены на польскую мову Ежым Плутовічам і, будзем спадзявацца, зацікаваць таксама беларускія выдавецтвы.

Адам МАЛЬДЗІС.

С. Яновіч. Сярэбраны яздок. Аповесць і апавяданні. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1978.

Міколу ХВЕДАРОВІЧУ — 75

Старэйшаму беларускаму паэту Міколу Хведаровічу — 75 гадоў. У сувязі з гэтым праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала яму прывітанне, у якім гаворыцца:

«Паважаны Мікалай Фёдаравіч!

Мы, Вашы сябры і таварышы па пяру, горача вітаем Вас, старэйшага беларускага паэта, з 75-годдзем з дня нараджэння. Вы з'яўляецеся прадстаўніком таго пакалення, якое першым палаўняла рады Камуністычнага Саюза моладзі, пачынала працу і барацьбу за ўмацаванне маладой Савецкай улады.

Скончыўшы ў 1928 г. мінскі рабфак, Вы паступілі на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне БДУ. У 30-ых гадах Вы рэдагавалі часопіс «Чырвоная Беларусь», плённа працавалі ў кабінце маладога аўтара пры Саюзе пісьменнікаў БССР і ў рэдакцыі часопіса «Полымя рэвалюцыі».

Першыя вершы Вы надрукавалі ў 1926 годзе. Неўзабаве сталі аўтарам кніг паэзіі, у якіх апета героіна грамадзянскай вайны, працоўны энтузіязм на будоўлях першых пяцігодкаў, — «Рытмы» і «Баявыя песні», «Тэмпы-кантрасты», «Вайна за

Мір, «Усім сэрцам» і інш.

Шырока і шматгранна раскрыўся Ваш паэтычны талент у пасляваенны перыяд. На ас-

нове вялікага жыццёвага вопыту Вамі створаны кнігі, якія высока ацанілі крытыка і чытачы, — «Залаты лістапад», «Перазвон бароў», «Пасля наваляніцы», «Зорні на камені».

Плённа Вы працуеце і для юнага пакалення. У 1977 годзе на рэспубліканскім конкурсе на лепшую кнігу для дзяцей і юнацтва ваша аповесць «Споведзь перад будучыняй» адзначана другой прэміяй. Дзецям Вы адрасавалі таксама зборнікі вершаў «Сонечны зайчык», «Лісныя звончкі», «Крылы», «Кляновы сон». Цікава выступаеце Вы ў жанры прозы, пра што сведчаць кнігі «Памятныя сустрэчы», «Незабытае».

Нямала Вы зрабілі і робіце і ў галіне мастацкага перакладу. Паэт-камуніст, Вы прымаеце актыўны ўдзел у грамадскім жыцці пісьменніцкай арганізацыі, часта выступаеце перад працоўнымі са сваімі творчымі справаздачамі.

Жадаем Вам, дарагі сябра, новых творчых здзяйсненняў, моцнага здароўя, шчасця».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае Мікалаю Фёдаравічу будаўніцтва, аптымізму, новых творчых здзяйсненняў.

НАТХНЕННЕ

Біяграфія паэта — яго творчасць. Якія б крутыя павароты не рабіла жыццё паэта, яго дарогі заўсёды вядуць угору. Без уздыму ў вышыню няма паэзіі, няма росту паэта.

Усе прыжытыя семдзесят пяць гадоў жыцця, з якіх больш як паўстагоддзя аддадзена творчасці, імкнуўся Мікола Хведаровіч да вышынь. Яшчэ ў 1927 годзе ў адным з першых сваіх вершаў ён пісаў:

Панясу свае імкненні
На прасторы, на прасцяг.
На нябесным прыгумні
Хай як зоры шаласцяць!

Гэтая рамантычная ўзнёсласць не пакідала паэта праз усю яго жыццёвую і творчую Адысею, хаця рамантыка юнацтва на яго вачах сёння становіцца рэальнасцю і на тым «нябесным прыгумні», якое ў дні юнацтва ўяўлялася паэту ў марак, лунаючы нашы землякі, слухаючы як «зоры шаласцяць» ў марак, а на яве... Невыпадковай у гэтай сувязі, здаецца мне, з'явілася колькі год таму назад і паэма «Крылы», прысвечаная гэтай жа «вышыняй» тэме. Вышыня і будучыня зліваюцца ў адно ў душы паэта, у яго ўспрыманні жыцця, сэнс якога і бачыцца яму ў стварэнні сваёй працаю, усёю сваёю жыццядзейнасцю гэтай светлай будучыні.

У гэтай сувязі прывяду адну дэталю. Не так даўно наведваў я М. Хведаровіча, сяброўству з якім таксама больш за паўстагоддзя. Перамагаючы хваравітасць, якая не давала яму спакою, ён цалкам быў аддадзены працы над другою часткаю сваёй аповесці «Споведзь перад будучыняй», першая частка якой выйшла летас і атрымала другую прэмію на рэспубліканскім конкурсе літаратуры для дзяцей і юнацтва. «Ведаецца, — казаў ён з нейкай узрушанасцю і прыўзнятасцю, — пазнавата я ўзяўся за прозу, бо не ўсё можна выказаць у маім любімым жанры — паэзіі, хаця яна да канца жыцця — любоў мая, душа мая... Хачу пакінуць маладому нашаму пакаленню памяць аб суровых, цяжкіх, але рамантычна-светлых днях нашага нялёгкага юнацтва, аб тым, як ішлі мы ў поход па песню, па сонца, па светлае наступнае, бо чалавек, які не ведае свайго мінулага, гісторыі свайго народа, яго барацьбы за светляя ідэалы будучыні, не вельмі выразна ўяўляе сабе наш дзень наступны. Вось скончу гэтую работу і зноў — за паэзію, сяброўку майго жыцця...».

І стомлены ўсім перажытым і не забытым вочы яго свяцілі-

ся маладосцю, бадзёрасцю, вераю... Такой жа цеплынёю, павягаю, вераю ў тое, што след, пакінуты многімі дзеячамі, літаратарамі, пісьменнікамі мінулых гадоў, сябрамі па пяру і маладосці, застаецца ў памяці наступных пакаленняў, прасякнута ішматлікія творчыя зноў — успаміны М. Хведаровіча, якія вытрымалі некалькі выданняў («Памятныя сустрэчы», 1960 і 1963, «Незабытае», 1976).

Гэтыя кнігі ўспамінаў, напісаныя жывой іскрыстай мовай, поўныя жыццёвых фактаў, характэрных рысаў, назіранняў, з'яўляюцца істотным дадаткам да грунтоўных даследаванняў нашых вучоных-літаратуразнаўцаў...

Але галоўнай стыхіяй шматграннай творчасці М. Хведаровіча застаецца па-ранейшаму паэзія. Ёй аддадзены і аддаюцца самыя заповітныя, самыя душэўныя думы і перажыванні. Яго паэзія вылучаецца прастамай, адсутнасцю ўсялякай вычварнасцю, глыбокай народнасцю, явучасцю і той яснасцю пачуцця і думкі, якія ўласцівы заўсёды паэзіі сапраўднай, паэзіі глыбокай, паэзіі жыцця, паэзіі сэрца, паэзіі, афарбаванай у светлыя колеры аптымізму і веры ў будучыню, паэзіі сцвярдзэння высокіх ідэалаў нашага грамадства, нашай партыі, з якой звязаў паэт свой лёс яшчэ ў 1926 годзе, калі быў камісарам ваенкамата на Случчыне і калі было яму дваццаць два гады.

Належачы сам да таго ж пакалення, я добра памятаю маладога, кучаравага, неспакойнага, жыццярадаснага і жарталівага студэнта мінскага рабфака, вершы якога пачалі друкавацца на старонках тагачасных газет і часопісаў і які ў хуткім часе стаў «сябрам» «Маладняка», як тады гаварылі. З таго часу і звязвае нас шчырая дружба, пранесеная праз гады вялікіх узрушэнняў і перажыванняў. Я і цяпер прыгадваю радкі маладога паэта, поўныя шчасця і здзіўлення хараством жыцця:

Браткі мае! Які настрой,
Які палкі імкненні!
Расце эпохі новай строй
Усё ў сонечным праменні!

Перачытайце кнігі паэзіі М. Хведаровіча, а іх не так і мала, і вы адчуеце, якім прызрыста-чэстым, шчырым і непадробным пачуццём Радзімы, пачуццём вялікага руху жыцця напоўнены ўсе старонкі іх. Аб чым бы паэт ні пісаў — аб сваім родным мястэчку Капылі («Капыль»), пра незабыўную Калугу — горад бежанства і беспрытульнасці, дзе прайшла

частка яго бязрадаснага дзяцінства, пакалечанага вайной (паэма «Крылы»), пра незабыўную суровую Кандалакшу, дзе не адзін год працаваў паэт лясарубам («Кандалакша»), пра далёкую Сібір або заснежаную тундру, куды закідаў лёс паэта, пра мілую сэрцу Вязынку — радзіму вялікага Купалы, пра любімы горад Мінск, — усюды яго вершы саргэты гэтай вялікай і чыстай любоўю да Радзімы, усюды гучыць у яго радках хвала жыццю, хвала працоўнаму чалавеку — творцу людскага шчасця, хвала роднай зямлі, хвала роднай партыі.

...Хвала табе, маці-зямля,
Што волату сілы дала,
Каб жыта стала густое
І зерне было не пустое,
А колас — быў спорны, тугі.

Або:
...Бунтуе ва мне
нестрыманая сіла,
І просяцца дужыя рукі
да працы,
Я сэрцам, як той непакорны
асілан,
Ад роднай зямлі не магу
адравацца.

Можна было б прывесці шмат радкоў, дзе проста, непасрэдна, шчыра і сардэчна выказана паэтам мастацка-філасофскае абагульненне вялікага яго жыццёвага, вопыту, дзе проста і задумшэўна выказана мастацкая і грамадзянская сутнасць яго паэзіі. Менавіта з грамадзянскай лірыкі, з публіцыстычнай і страснай паэзіі жыццёсцвярдзэння пачынаў свой шлях паэт. Гэтымі ж матывамі, гэтымі ж характэрнымі асаблівасцямі і прасякнута ўся паэзія М. Хведаровіча апошніх гадоў.

Задумшэўнасць і прастата, высокая грамадзянскасць і маладое адчуванне радасці быцця, вялікіх здзяйсненняў нашага народа, нашага вялікага часу, гарачае жаданне аддаць людзям усю цэлыню свайго сэрца, нязгаснае жаданне паэта-камуніста быць, нягледзячы на свой узрост, на пярэднім краі часу — вось каротка тыя галоўныя рысы чалавека і паэта, якія хацелася б адзначыць у дзень яго сямідзесяціпяцігоддзя. Жадаючы свайму даўняму сябру здароўя, поспехаў, натхнення і доўгіх гадоў жыцця, хочацца сказаць радкамі свайго санета:

Праз колбы ўсіх лабараторый
свету,
Мужы навуи, знайдзіце
сінтэз той,
Што так патрэбен жыхарам
планеты —
Падоўжыце век недаўгавечны
свой,
Бо трэба жыць хаця б сто
год паэту,
Каб змог раздаць усё, што
за душой!
Алесь ЗВОНАК.

Максім ТАНК

ВЕРШЫ З КНІГІ «ПРАЙСЦІ ПРАЗ ВЕРНАСЦЬ»

Што дзесяці па загонах
Ідуць да нас, жывых.

ТРЫ ЧАРКІ

Пыталася дачка у маці:
За каго выходзіць замуж,
Бо прыехалі тры хлопцы —
Тры малойцы ў пераведы.

Кажэ маці: — Вазьмі чаркі,
З іх адну напоўні мёдам,
А другую — сваім потам,
Трэцюю—сваімі слязамі.

Той, хто возьме чарку з мёдам,
За красу цябе кажае;
Той, хто возьме чарку з потам,
За руплівасць цябе любіць.

А хто — чарку са слязамі,
Той жыць без цябе не можа,
І цябе ў бядзе ніякай
Не забудзе, не пакіне...

Прызначыла мне стрэчу
Пад вяскінай
Першага весняга грому.
І не прыйшла.

Можа, не чула?
Але ж гэты гром чулі
Усе нівы і жаўрукі,
Усе лясы і кветкі,
Нават усе камяні
На яе дарозе.

Прыснілася,
Што я заблудзіўся
У Сусвецце...
І хоць даўно ўжо
Няма маёй маці,
Як малі,
Спалохаўшыся,
Пачаў я клікць.

Якіх толькі
Ні навідавалі слоўнікаў.
Неват збіраемца выдаць
Марсіянскія ці касмічныя,
Для перагавораў з жыхарамі
Іншых планет.
А да гэтага часу
Не маем слоўнікаў
Зямных рэк, азёр,
Лясоў, звяроў,
Птушак і рыб.

Можа, таму
Паміж імі і намі
Столькі.
Нявырашаных спраў,
Прыкрых непаразуменняў
І трагічных памылак.

І нашто я калісьці
Памяняў канька-гарбунка

На аўтамашыну!
Хоць у ёй
Сотня конскіх сіл,
Але з ёй ні пагаварыць,
Ні падзяліцца
Сваімі клопатамі,
Ні даехаць
Да зачараванай царэўны,
Якая мяне чакае
І не вярнуцца зноў
У краіну
Матчыных казак.

Што, зязюленька-вяшчунка,
Пець ты перастала?
Ці то ў жыцце каласістым
Песні пагубляла?

Ці то сонца не так свеціць,
Ці то лес не звонкі,
Ці то вецер завявае
З маўклівай старонкі?

Ці то, можа, ад таго ты
Пеці перастала,
Што ўсе леты маладыя
Перакукавала?

Вецер вее, гне калоссе
Залатое ранне.
Пракукуй хоць раз, вяшчунка,
Мне на развітанне.

З ДАЎНЯЙ КАЗКІ

Аднойчы
Спыніўся на раздарожжы
Перад каменем:
«Налева пойдзеш —
Смерць знойдзеш,
Направа —
Каня згубіш».
І я пайшоў налева,
Бо без каня
Які з мяне араты!

На ўскраю гаротнага поля,
Дзе толькі гуляе вецер,
Высокія дзве таполі
Стаяць, заламаўшы вецце.

Не могуць нагаварыцца,
Не могуць наабдымацца,
Не могуць у спелым жыцце
Адна з другою расстатца.

Легенда гаворыць, быццам,
Зусім гэта не таполі,
А партызанкі-сястрыцы,
Што палі на гэтым полі,
Калі пры ліхой навалі
Параненых ратавалі.

ЛЭС

На парыжскім на Блышыным
рынку
Раз мяне паклікала катрынка.

Папугай з далёкага Самоса
Падарыў канверт мне з маім
лёсам.

Я раскрыў канверт, пісьмо
чытаю:
Што ж мяне наперадзе чакае?
А чакаюць мяне дні трывогі,
Новыя краіны і дарогі,
Новыя сябры, сустрэчы, страты
І ў бурлівым моры вал

дзевяты...
Што ж, я ўдзячны, дружа
выпадковы,
За мой лёс і шчодры, і суровы,
Лёс, якому пазайздросціць
кожны,
На шляхах жыццёвых
падарожны.

ВЯРТАННЕ

Калі ў сваёй вандроўцы
Я адлучаюся далёка
Ад Радзімы
І ўжо не чую яе
Пеўняў на зары,
Не адчуваю паху яе хлеба,
Не бачу пазыўных яе агнёў,
А ў мае песні пачынаюць
залаціць
Чужыя птушкі, воблакі,
вятры,—
Як блудны сын, вяртаюся
дамоў.

Вось і сягоння,
Стаю ля бацькаўскага парога,
Чакаю: ці даруюць?
І ў той жа час
Аб новай мару адысеі.

СЛОВА

Калісьці я ў славурых
Шаманаў вучыўся замовам,
І верыў ва ўсемагутнасць
І ў сілу чароўную слова.

Ды пераканаўся потым,
Што слова тады мае сілу,
Калі яно зрошана потам
І з праўдай людскай здружыла.

Таму я і кіню ў прысак
Шаманскія прымхі ды бубен,
А з сэрца свайго слова высек,
Што ляжа хваінай у зрубце.

ПРОСЬБА

Ты, што без болю даеш
Лістам ападаць,
Слязам расы
На маршчынах Зямлі высыхаць,
Агно дагараць
На перагарэлым кастры,
Рэху стазвоннаму
Гаснуць у цёмным бары,
Выраю край пакідаць
Вераснёвай парой, —

Дай развітанне мне лёгкае
З песняй маёй.

Калі сваё пяро
Я зазімляю
У розных асабістых
Справах і клопатах
І пачынаюць, быццам
Та громаадводу,
Бліскавіцы слоў
Па ім сплываць
На белы ліст паперы, —
Усё часцей
Лаўлю сябе на думцы:
Ці ў гэты час,
Трывожны і адказны,
Пра тое я пішу,
Што трэба
І як трэба?

На шчаслівым месцы
Стаіць наша хата:
Пяць дарог разыходзіцца
Ад яе парога,
Пяць дарог сыходзіцца
Кэля яе ганку.

Адна з іх — з Усходу,
З матухны-Расіі,
Чатыры дарогі
Ад сясцёр любімых —
Літвы, Украіны,
Латвіі і Польшчы.

Пяць дарог дыміцца,
Калі госці эдуць
Да нас у святочны
Дзень у пераведы.

Пяць баханак хлеба
Мы гасцям выносім
На льяных шырокіх
Ручніках расшытых,
Пяць застольных песень
Звіняць з нашай песняй,
У якіх мы славім
Баявую дружбу.

На шчаслівым месцы
Стаіць наша хата.

Адны гавораць,
Што мы — зямляне.
Не веру ім,
Бо адкуль бы ў мае сны
Заляталі зоры?

Другія гавораць,
Што мы —
Прышэльцы з Сусвету.
Не веру і ім,
Бо не была б мне так дарага
Маці-зямля.

Прыпісалі: спакой
І нейкія кроплі,
Забаранілі хадзіць...
І рэптам бачу:
Сарваўся з вешалкі
Мой капялюш,
А за ім — плашч,
А за плашчом
Ціха падаліся за дзверы
Мае старыя сябры —
Дарожны кій
І боты...

Куды гэта яны?..
Ледзь дагнаў іх
На нарачанскай
Дарозе.

Паказваюць дом паэта.
Толькі рэстаўратары забыліся,
Што ў доме, у якім некалі
Ён нарадзіўся, жыў,
Не маглі быць
Такога бетоннага ганка,
Такіх глухіх сцен,

Такой непрамакальнай страхі,
Шчыльна зашклёных вокан,
Такіх дзвярэй з засовамі
І такога высокага парога,
І яшчэ — стоража,
Бо як бы да яго
Маглі ўсе залаціць вятры,
Усе птушкі, зоры,
Заходзіць усе дрэвы,
Кветкі, людзі,
З якімі ён дружыў.

Колькі тут
На гэтай рэчцы было
Жартаў, смеху,
Калі, вяртаючыся з сенажаці,
Па гальцы стронгавай,
Пявучым жвіры
Яе ўброд
Пераходзілі дзяўчаты,
Баючыся, каб як
Не замачыць сваіх спадніц,
Або калі мы пераносілі
Іх на руках.

Ды нейкаму
Пераўтваральніку прыроды:
Узбрыло рачулку гэту
Выпрастаць і абязрыбіць,
І перакінуць мост,
Які мы зараз
Моўчкі пераходзім.

У ГАСЦЯХ

На парцэлянавай талерцы
Танцуюць німфы.
Сяджу і люблюся,
Пытаюцца: чаму не ем?

Трэба быць людзедам,
Каб з такой талеркі есці.

Раюць мне выкінуць
Шчотку зубную ды брытву,
Свечкай пакой асвятліць,
Ці—яшчэ лепш—лучынай.
На гарнітур начепіць
Кеяровыя латы.
Паліцы, дзе кнігі, запоўніць
Скептычным трызненнем,
Вушы прыўчыць свае
Да стадыённага рыку,
Вочы — да чорных
Супрацьсонечных акулараў.
Вершы пісаць ачмурэлыя
Ад наркатычнага чаду, —
Каб стаць сучасным і модным.
Ды, як вядома, не так гэта
Лёгка пазбыцца
Даўніх прывычак.
Гарбатага, кажуць,
Выправіць толькі магіла.
Знаць, застануся такім,
Якім наша зямля нарадзіла.

ПАРТЫЗАНСКАЯ

Пакуль устане сонца
І мы пакінем дом,
Па даўняй завядзёнцы
Прысядзем за сталом.

Яшчэ праверым зброю
І пералічым, брат,
Па колькі ў нас з табою
За поясам гранат,

Па колькі ў аўтаматы
Патронаў узялі,
Каб знішчыць гнеў расплаты
Усіх катаў на зямлі.

Каб мы з усходам сонца
Вярнуліся ў свой дом,
Па даўняй завядзёнцы
Прыселі за сталом,

Віном, ад слёз салёным,
Мы памянулі тых,

Рамонкі.

Фота В. БЫСАВА.

Я З ДАЧУШКАЙ на кухні. Марынка просіць, каб я адчыніў ёй буфет з посудам.

— Там няма нічога цікавага, — кажу ёй.

Не, адчыні і ўсё тут! Ужо не толькі просіць, а і патрабуе, кінулася ў слёзы.

Найначай, думаю, чарговы капрыз дачкі. Сяк-так супакоіў, забавіў цацкамі, вывёў з кухні.

А потым раптам падумаў: чаму ж усё-такі яна так настойліва хацела паглядзець посуд, што прывабіла яе ў тым буфеце?

Разгадку знайшоў нечакана. Прыгнуўся я нечага на кухні і выпадкова зірнуў на той посуд за шклом як бы з вышыні Марынчынага росту. Зірнуў і здзівіўся: незвычайны малюнак адкрыўся мне! Талеркі выглядалі знізу казачнымі пірамідамі, а ў кожным фужэры нібыта затаіліся сонечныя зайчыкі.

Дзесьці чытаў, што ўражанні чалавека мяняюцца ў залежнасці ад таго, з якога пункту глядзіць ён на

узмку 1943 года ёй у шпіталь прынеслі вялікі чырвоны яблык. З таго часу яна просіць, каб ля дома, дзе б яны ні жылі, былі пасаджаны яблыні з чырвонымі яблыкамі. Моцна любіць вяснову квецень у садзе. Любіць дарыць гасцям чырвоныя яблыкі.

І гэты чырвоны яблык, што трымае ў руцэ Марынка, — падарунак Зінаіды Міхайлаўны.

Расказваю Марынцы пра цётку Зіну, пра тое, што яна была на вайне, змагалася з фашыстамі. Занепакоілася дзяўчынка. Прыціхла. А потым пасыпаліся пытанні:

— А за што стралялі ў цётку Зіну?

— А хто страляў?

— А чаму яна не схавалася?

Цяжкія пытанні. Як адказаць на іх?

— Як вырасту, куплю цётцы Зіне наган.

Уладзімір ЛІПСКИ

Дасціпная Марынка

Дзеці — наша будучыня, наш заўтрашні дзень. Існуе Дзень абароны дзяцей. Аб'яўлены Міжнародны год дзіцяці.

Так, дзеці — наша надзея, натхненне і шчасце. Абавязак кожнага, хто дае пра заўтрашні дзень, клапаціцца пра здаровае развіццё «зялёных парасткаў» жыцця.

На стыку гэтых клопатаў існуе адвечная ўзаемасувязь бацькоў і дзяцей. Пра гэта мой «Бацькоўскі дзёнік», свочасаблівая аповесць пра дзяўчынку Марынку, урывак з якой прапаную чытачам «Ліма».

Аўтар.

аб'ект. Гэта сказана пра дарослых. А ў дзяцей — свая мерка, свой погляд на ўсё.

Паспрабуй, здагадайся, дзе тут звычайны капрыз, а дзе — гарачае жаданне разгадаць таямніцу незвычайнай, казачнай прыгажосці. А разгадаць — абавязаны. Бо — бацька ж!

На сцяне, ля канапы, на дыванку начэплены значкі. Марынка просіць дазволу ўзлезці на канапу і паглядзець, памацаць значкі рукамі.

— Можна? — пытаецца ў мяне і глядзіць так вымольна.

— Можна, — спакойна адказваю ёй.

А яна быццам не верыць, зноў перапытвае:

— Можна?

— Калі ласка, паглядзі.

Марынка хуценька ўзлезіць на канапу. Аднак жа не дужа доўга разглядала яна значкі. Ці не праз мінуту павярнулася да мяне, сказала:

— А мама казала — няможна: тата будзе сварыцца!

Вось табе і на! Аказваецца, не надта ёй і былі патрэбны тыя значкі. А што? Упэўніцца, што мама сказала праўду? А мо што яшчэ?

Ночку Марынка ўскрыкнула, а потым заплакала. Мы з маці навывперадкі кінуліся да яе: што здарылася? А яна зноў ужо спіць.

Раніцай пытаюся:

— Марынка, чаго ты крычала спрасонку?

— Сон бачыла, — адказвае.

— Што ж табе прыснілася?

— Што прыходзіла да мяне кветачка і моцна гушчала мяне, — адказвае Марынка.

Той ночку я таксама крычаў. Снілася мне вайна.

Прыехаў з камандзіроўкі ночку. Раніцай Марынка прыбегла да мяне. Лашчыцца, расказвае навіны. Раптам пытаецца:

— Што ты мне прывёз?

— Прывёз табе яблык. Паглядзі, які чырвоны! А смачны — ты такіх не ела!

Узяла гасцінец, але без асаблівага азарту: дзіва знайшоў — яблык!

У Полацку я гасцяваў у легендарнай жанчыны — Героя Савецкага Саюза Зінаіды Міхайлаўны Туснабрэвай-Марчанка. Яна з хваляваннем прыгадала, як

Цэлы дзень гуляла Марынка з чырвоным яблыкам — падарункам цёткі Зіны. А вечарам нечакана аб'явіла:

— Як буду вялікая, вырашчу для цёткі Зіны во колькі яблыкаў!

І Марынка шырока развяла ручкі.

Марынка запрасіла на святочны рэнішнік у дзетсад. Хіба можна адмовіцца? Хоць часу няма, — пайшоў.

Татаў і мацярок сабралася шмат. Сядзім на дзіцячых крэсёлках, хвалюемся. Урэшце адчыніліся дзверы, зайшла выхавальніца, а за ёй, як за гускай гусяняты, — дзеці. Відаць, ім не адзін раз тлумачылі, як трэба ісці, як трэба трымаць лісточкі ў ручках, а яны зайшлі ў залу і пра ўсё забыліся. Позіркі ўсіх скіраваны на бацькоў — кожны шукае тату ці маці. У той момант я вельмі яскрава ўсвядоміў: па-асабліваму радаснае свята для дзяцей тады, калі побач мама і тата!

Дзеці, якія ўбачылі ў зале сваіх бацькоў, павесялелі. Ім і танцавалася ў ахвоту, і песенькі спявалі жвавей.

А быў хлопчык Дзіма, які танцаваў і спяваў, а ў вачанятах яго свяціўся сум. Сіратлівым позіркам ён з надзеяй шукаў сваю маму і не знайшоў. І пагасла для хлопчыка свята...

Марынка гаворыць маме:

— Хто смелы, той умелы.

— Адкуль ты ведаеш?

— Чула... Мама, а ты смелая?

— Не не смелая.

— Значыць, ты не будзеш ні артысткай, ні каралевай.

— Давайце будзем гуляць. Я буду выхавальніцай, а ты, мама, і ты, тата, — мае дзеці.

Гуляем.

Мы, «дзеці», гартаем кніжкі, складаем з мазаікі розныя фігуркі. Наша выхавальніца назірае за намі. Адчуваецца, пераймае сваю дзетсадаўскую выхавальніцу.

— Ну што, пагулялі? Пойдзем абедать. Толькі як будзеце есці, не размаўляйце, бо нельга за абедом.

Паабедалі, загадвае нам спаць. Ківае пальчыкам і пагражае:

— Толькі хуценька засынайце, бо пасля абеду трэба спаць. Паспалі. Гуляем.

— Толькі не вельмі дурэйце, бо... бо...

Пацешыліся, пагулялі...

А ў мяне застаўся нядобры асадак на душы. Стала крывідна за тых, дарослых, якім усё роўна, ці выхоўваць дзяцей, ці панчохо вязаць.

Ведаю адну дзяўчыну. Вучыцца ў педінстытуце. Рыхтуецца стаць выхавальніцай у дзетсадзе. А да малых у яе злосная непрыязь. «Лупіць» іх бязбожна. Яны ёй заўсёды перашкаджаюць. Мілая мая дзяўчына, апамятайся! Табе мо трамвай вадзіць, гадзіннікі збіраць, дамы будаваць? Божа, колькі на зямлі прафесій. Дык трэба ж, рыхтуецца быць выхавальніцай дзяцей!

І праўда, і няпраўда, што дарослыя выхоўваюць дзяцей. Яны падчас толькі кормяць іх і апранаюць. Калыханку маладыя маці развучыліся спяваць. Размаўляць з дзецьмі — таксама. От, каб ціха сябе паводзілі ды не блыталіся пад нагамі, — дык лепей і не трэба. А дзеці, тым часам, пачынаюць выхоўваць бацькоў.

— Тата, давай пачытаем кніжку, — просіць малая.

Божа мой, якая слепата дарослых! Гэта ж я павінен быў першым адчуць такое жаданне дзіцяці, кінуць будзённую непатрэбшчыну і далучыць яе да чароўнага свету кнігі.

— Мама, дай мне паперку, я буду маляваць.

Зноў жа, малая накіроўвае дарослых у сваім выхаванні. А мы ж даўно маглі б здагадацца, што дзяўчыны стала сумна.

— Вы мяне даўно не вадзілі на вуліцу. Давай сходым, пагуляем, — гаворыць Марынка.

Мілы мой чалавек, твая праўда. Я зараз жа кіну ўсё і мы пойдзем з табой у парк, возьмем санкі...

Другі тыдзень госціць Марынка ў вёсцы. Сумна без яе, ажно сэрца баліць. Не вытрымліваю, заказваю размову па тэлефоне.

— Ало, гэта ты, Марынка?

— Ага, я.

— Марынка, ну, раскажвай, як жывеш, што робіш?

— Кормім з бабуляй курачак, нутрыю...

— Табе добра ў бабулі?

— Добра, але дадому хачу. Калі прыедзеш па мяне?

— Хутка. А што ж табе недаспадобы ў бабулі?

— Прымушае есці.

— А ты здаровенькая, не хварэш?

— Не-а, у мяне шчочкі чырвоненькія. Я бегаю па вуліцы.

— А што табе прыслаць?

— Прышлі куртку, туфлікі і сукенкі...

Паслаў малой пасылку. Праз два дні званю:

— Атрымала?

— Атрымала... Чаму ты мне зялёныя штаны не прыслаў?

— Дык я ж іншыя паслаў!

— Іншыя мне не трэба, а зялёныя. Я да Мішы хаджу гуляць. Ён на гітары іграе.

— ??...

Суботні вясновы дзень. Гуляем з Марынкай. Горача.

— Давай марожанае купім? — прапануе і адначасова просіць дачка.

— А што, давай.

Марынка аж у ладкі запляскала. Задаволеная, ухпіла пакецік «пінгіна», разгарнула яго і прыпала азычком да халадзённай спажывы.

— Я, татка, кусаць не буду, не бойся. Я толькі лізаць буду.

От і добра, супакоіла мяне дачка. Але я падкідваю ёй новую трывогу.

— Слухай, а мама не будзе сварыцца на нас, што марожанае елі?

— Мы ёй не скажам, — адказвае малая.

— Хіба ж можна, Марынка, хлусіць?

Глядзіць на мяне здзіўленымі вачанятамі, а потым тлумачыць:

— Гэта каб мама папыталася ў нас, ці елі мы марожанае, а мы адказалі, што не елі, то гэта быў бы падман. А калі яна не папытае, а мы не скажам, то гэта не падман...

Мама ў камандзіроўцы.

Марынка — за гаспадыню. Ходзіць па хаце, прыбірае. Нам з Ігарам загадвае, каб дапамагалі ёй. Запрашае да стала. Але вельмі сумуе па маме.

Раніцай перабегла са свайго ложка ў мой. Прытулілася цёплым камячком. Расказвае:

— Сёння бачыла ў сне Бабу-Ягу. Яна білася з ваўком і воўк яе разарваў. Бабы-Ягі болей няма.

— А мне снілася мама, — расказваю дачцы свой сон.

У Марынке засвяціліся бурштынам вочы і яна з дакорам сказала:

— Чаму ж ты мяне не ўзяў у свой ложак?

Тэлеграфна-вестка з Масквы: «Дзякуем за прыём, арганізаваную творчую атмасферу... Гатовы супрацоўнічаць...» Вось самы свежы «дакумент» надзеі, аб якой пойдзе гаворка. Сама па сабе назва таго нядаўняга мерапрыемства падаецца грувацкай і малапрыцягальнай: «Міжвузавская навукова-практычная канферэнцыя па праблемах вакальнага выканання і падрыхтоўкі оперных спевакоў Маскоўскай двойчы ордэна Леніна дзяржаўнай кансерваторыі імя П. Чайкоўскага і Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. Луначарскага». І калі б за назваю была толькі адна з многіх вузкапрафесійных гаворак, наш зварот да чытача быў бы значна карцейшы.

Зразумела, ідэя гэтай дзелавой сустрэчы прыйшла арганізатарам канферэнцыі не знішчы. Вопыт параўнальна мадэрнай музычнай ВНУ нашай рэспублікі грунтуецца на шматгадовых традыцыях сталічнай кансерваторыі. Практычна, паміж двума вышэйшымі музычнымі школамі наладзіліся невяразныя кантакты. Скажам, штогод у складзе дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі побач з педагогамі БДК — іх маскоўскія таварышы. Нядаўна ж пачынаў у масквічоў загадчык кафедры опернай падрыхтоўкі нашай кансерваторыі Ю. Ужанцаў. Захапіўшыся новай, прагрэсіўнай метадыкай работы сваіх калегаў, ён зрабіў ініцыятыўныя захады... І дзякуючы падтрымцы Міністэрства культуры БССР і кіраўніцтва БДК адбылося ў Мінску своеасаблівае пашыранае аб'яднанне падарожнага кафедры спеваў і кафедры опернай падрыхтоўкі абедзвюх кансерваторый, упершыню ў краіне.

На першым, «лютаўскім» этапе канферэнцыі яе ўдзельнікі надалі ўвагу праблемам вакалу. Пра метадычныя напрамкі кафедры спеваў Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі, агульныя накірункі навукова-

ўзнікаў у артыстаў самападман, быццам прыгожы голас, выдатная тэхніка, інтанацыйная чысціна, дакладная дыкцыя кампенсуюць фальш у псіхалагічнай характарыстыцы вобраза, неахайнасці ў пластыцы. А сённяшні глядач і слухач не верыць проста прыгожаму тэмбру і чыста ўзятым верхнім нотам. Выхаваны, дзякуючы тэле- і кінаэкрану, на высокамастацкіх узорах, ён зрабіўся дасведчэным, патрабавальным, пераборлівым. За сцэнічную абьяквасць і непраўдзівасць ён жорстка помсціць тэатру: перастае хадзіць у тэатр.

Поспех опернага спектакля — на ўзаемаразуме дзірыжора, рэжысёра, мастака, акцёра, ва ўменні пастаноўшчыкаў і выканаўцаў музыкі іраваць дзеяннем у межах кампазітарскай задумкі. У сабытай прафесійнай сумленнасці кожнага стваральніка пастаноўкі, і не ў апошняю чаргу — акцёра. Добрая сцэнічная школа выраўняе опернага саліста (значыць, і калектыў), нават калі яму бракуе прыроднага артыстызму. Хто ж сёння перадае будучаму спеваку акцёрскае майстарства? Праблематычнае пытанне. Пра якую перадачу сцэнічнага вопыту можна гаварыць, калі ў музычных вучылішчах распублікі, па словах Ю. Ужанцава, урокі сцэнічнай мовы, акцёрскага майстарства, сцэнічнага руху, танца нядуць, пераважаюць, неспецыялісты? Значыць, кіраўніцтва гэтых устаноў зусім не дбае пра будучы спявацкі кадры, калі ў якасці абавязковых гадзін даручае «недагружаным» выкладчыкам займацца незнаёмым прадметам. Ці не больш рацыянальна было б аддаць гэтыя гадзінны кампетэнтным людзям з іншых устаноў: акцёрам ці рэжысёрам абласных драмтэатраў, кіраўнікам

меры. Работу педагогаў кафедры опернай падрыхтоўкі (аднагалоснае меркаванне мінчан) лімітуе дрэннае матэрыяльнае становішча студый БДК. Спраўды, пабачыўшы гатовыя работы рэжысёра Ю. Ужанцава са студэнтамі, дзівішся: наколькі ж трэба дадавацца мастацтву, каб, перамогшы скепсіс, захоплены працаваць над вучэбнай пастаноўкай і так шчыра іграць для гледача! Хаця не хапае рэжызіту, каб стварыць на сцэне належны час, месца дзеяння, стыль. Хаця касцюмы і бутафорыя літаральна вандруюць з твора ў твор, а ім спадарожнічаюць прадметы сучаснага студэнцкага побыту. Ва ўмовах эклектычнай сцэнаграфіі дама-

твора цалкам, спывалі б асаблівана. Схаластычнае звычванне дзесяткаў лейтэнтам не спырае разуменню музыкі...

Што ж датычыць удасканалення пластыкі будучых акцёраў, іх умения прыгожа, у стылі насіць касцюм — дык тут дадатковыя гадзінны магла б «пазчыць» кафедра фізкультуры, распрыцаваўшы для вакалістаў спецыяльны трэнаж, нахшталь мастацкай гімнастыкі, уроку сцэнічнага бою.

На парадку дня застаецца і пытанне самастойнай, пазакласнай работы студэнта. Трактоўка гэтага пытання масквічамі падалася на фоне акадэмічнага навучальнага працэсу сенсацыйнай.

НЕВЕРАГОДНА, АЛЕ...

Перад Няхлюдавым, які наведваў яе ў аэродроме, Кацюша Маслава нават бравіруе сваім становішчам. З ім, агідна-мля-

У. Жданаў прапануе ў стылі камедыі дэль арта, на імпрэвізацыях. Першакурснікі быццам даходзяць да ўсяго саматугам. Спрабуюць (большасць упершыню) пісаць прозу, вершы, музыку; разыгрываюць імпрэвізаваныя мініяцюры. Для кіраўніка тут важна не «паставіць» студэнта паводле сваёй рэжысёрскай волі, а далучыць яго да творчага працэсу, раскрыць у гэтым працэсе магчымасці яго фантазіі, ягоны светопгляд, навучыць будучага артыста ўвасабляць інтэлект і псіхалогію любога чалавека, выхавачь індывідуальную адказнасць перад публікай. Многія цыпершнікі студэнты самі маюць рэалізаваць бутафорыю. Калі яны навучацца рытываць

ШІМЕ спевавалі аозіны

гацца арганічнага пераўвасаблення ў той ці іншы вобраз — каму гэта на карысць? Вынаходніцтва, канечне, рэч карысная. Ды ў празмерных дозах яно, вымушэнае, можа і пашкодзіць: скуль возьмецца тут сцэнічны густ, адчуванне стылю, увага да дэталі? Нарэшце, няма ў студыйцаў прыстасаванага памяшкання, выступаюць яны ў канцэртнай зале. Аркестр так-сяк месціцца перад сцэнаю, адцягвае ўвагу залы, гучыць не па-тэатральнаму адкрыта — і для слухача, і для артыстаў.

Усё гэта — «аб'ектыўныя хваробы» опернай студыі, якія сіламі БДК, без належнай дапамогі збоку, не вылечыць.

Тым не менш, наша студыя — небагая оперная школа. Яе колішнія практыканты паспяхова працуюць у музычных тэатрах краіны (пра гэта пісала ў «ШІМЕ» № 49 ад 8.XII.78 г. Т. Ніжнікава). Але студыя, калі можна так сказаць, апорная, ды не адзіная цагляна ў падмурк выхавання сцэнічна разнаволеннага і арганічнага артыста. Хіба можна навучыць «музыкіраваць дзеяннем» студэнта, які дрэнна сальфеджуе, не валодае фартапіяна, не ўмее прафесійна чытаць клавір, самастойна рытываць партыю, не арыентавацца ў нотнай літаратуры, мае нізкую агульную культуру? (З часам, мабыць, з'явіцца ў нас даравіты і рознабакова развіты аб'ект: пры Рэспубліканскім Палацы пінараў мяркуецца адкрыць эксперыментальную дзіцячую оперную студыю).

Слушна і доказна прагучаў папрок Т. Ніжнікавай выкладчыкам сальфеджы і гісторыі музыкі Праграма для вакалістаў па гэтых дысцыплінах мае быць больш прадуманай, разлічанай на прафесійную спецыфіку студэнтаў. Цяпер жа яны часта прыходзяць на ўрок на спецыяльнасці з натруджанымі, спіатымі галасамі: спывалі сальфеджыю. Практыкаванні з падобным «пленам» — супрацьпаказаныя! А ўрокі гісторыі музыкі?..

Дарчы, у своеасаблівым ўзор разбору опернай творчасці ператварылася выступленне загадчыка кафедры опернай падрыхтоўкі маскоўскай кансерваторыі Я. Рацэра. Разважаючы пра сцэнічнае ўвасабленне музычнага вобраза, ён з дапамогаю раяля «перачытаў» некалькі хрэстаматычных оперных фрагментаў. У знаёмых, «запетых» і «зайграных» інтанацыйных адкрытых глыбінных логіку паучыцца Рыгора Гразнога ў дуэце з Любашай («Царская нявеста»); захоплены Марфію, Гразной даражыць і ранейшым сваім каханнем. Звычайна ж на сцэне акцёр разыгрывае спрашчаную нянавісць... У фінальнай сцэне Анегіна і Таццяны прафесар Я. Рацэр падкрэсліў непрыкметную, на першы погляд, папэўку, роднасную развіццельнай ары Ленскага: вось як зблізіў П. Чайкоўскі двух сваіх герояў. Ці вылучаюць выканаўцы партыі Таццяны гэты матыў пакарліваці перад лэсам?..

Калі б нашым студэнтам, гаварыла Т. Ніжнікава, чыталі курс музлітаратуры на такім узроўні, яны не былі былі б у оперным рэпертуары, ведалі б «крэпкі і коскі» сваёй партыі і

бым, яна падкрэслена незалежна, яна найгранна смяецца... А вось Кацюша зусім іншая: пакорліва-тужлівы твар у слязах. Спаканне з князем узнікае ў яе памяці, рэтраспектыўна; далёкім рэхам гучыць роўны голас Няхлюдова. Яна, самотная, з мяккай, стрыманай горыччу занава перажывае іх сустрэчу...

Акрамя двух сцэнічных варыянтаў урыўка з талстоўскага «Уваскрэсення», мы пабачылі сцэну з «Антонія і Клеапатры», цудоўныя інсцэнізацыі камедыяных фрагментаў з «Мёртвых душ», з чэхаўскіх «Мядзведзі» і «Прапановы». Па шматлікіх просьбах аўдыторыі праз дзень гэтыя драматычныя сцэны былі паўтораны, прычым там-сям змяніліся дэталі інтэр'ера, з'явілася новае ў касцюмах, прычосках, іншыя пластычныя штрыхі. Ды ці так яшчэ «штукарылі» нашы госці, студэнты-вакалісты 2-га курсу!

Чытаць са сцэны вершы ўласнага сачынення, прыдумваць міні-оперы, імпрэвізаваць дзеяннем на любую тэму — гэта, мы пераканаліся, робіць у іх кожны. Такі плён выхавальнай метады старшага выкладчыка У. Жданава (Масква), яго рэжысёрскага і педагогічнага эксперыменту, які доўжыцца толькі другі год. Рэжысура з часу свайго зараджэння, сцвярджае У. Жданаў, хаця шмат у чым аказалася карыснай тэатру, прынесла з сабою нешта і адмоўнае. Іменна ж — калі і не ператварыла акцёра ў марыянетку, дык пазбавіла яго сылой самастойнасці. А які ж тэатр без яскравай акцёрскай асобы! Толькі як быць з пагалоскаю, што салісты оперы — акцёры спрадвечу бяздарныя? Трэба вынішчыць гэтую пагалоску практыкай.

Выхоўваць акцёра-спевака

Вось і заканчваецца першы «гастролі» студэнтаў-масквічоў... Фота С. НЯЧАЕВА.

Сцэна з «Прапановы» А. Чэхава.

метадычнай работы на роднасных кафедрах музычных ВНУ расказвалі нашы госці — прафесар Г. Ціц і кандыдат мастацтвазнаўства А. Якаўлева. Развіццё вакальнага выканання ў Беларусі і некаторым аспектам работы з пачатковымі прывесчалі свае выступленні старшыя выкладчыкі Л. Івашкоў, К. Драздова, Л. Сакалова, галоўны дырыжор Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР Я. Ваўчак. Наглядным, запамінальным атрымаўся даклад загадчыка кафедры спеваў ВДК Т. Ніжнікавай, якая падзялілася ўласным вопытам работы над партыяй Раіны ў «Севільскім цырульніку». Нарэшце, паказчыкам узроўню кожнай вакальнай школы сталі канцэрты студэнтаў-спевакоў.

Артол сенсацыйнасці (такіх, не пахоўнаеся гэтага слова) надалі канферэнцыі мерапрыемствы яе наступнага этапу. Пра тыя тры сакавіцкія дні мы і раскажам.

СПАЧАТКУ БЫЛО СЛОВА

...І менш за ўсё на гэты раз гаварылася пра вакал, хаця вялася гаворка вакол опернага мастацтва. Слова Ю. Ужанцава — першае, уступнае — і вызначыла асноўную праблему канферэнцыі: павышэнне ўзроўню прафесійнай падрыхтоўкі акцёра-спевака. Здавалася б, гэта аксіёма: опера — мастацтва сінтэтычнае — мае на ўвазе і сінтэтычнае выкананне. Але на практыцы суладзе паміж спявацкай і сцэнічнай падрыхтаванасцю саліста, як правіла, рэдкасць. Тады і

самадзейных танцанальных калектываў і да т. п.?

Зразумела, слабая сцэнічная падрыхтаванасць выпускнікі вучылішча ўскладняе оперную падрыхтоўку ў кансерваторыі. А час, адведзены на вывучэнне акцёрскага майстарства, і без таго абмежаваны. Канечне, педагогі мусяць шукаць спосабы скарыстання гэтага часу з максімальнай аддачай. Яшчэ ж іх клопат — зыходзячы з умоў сваёй ВНУ — шукаць у напружаным студэнцкім раскладзе рэзервы для дадатковых заняткаў спецыяльнасцю. Таму і варты аб'яднаць наватані некалькіх кафедраў, распрацаваць план комплекснага выхавання акцёра-спевака. Выхавання ў духу высокай грамадзянскасці, маральнасці, прафесіяналізму. Бадай, гэтая выснова яднала ўсіх прамоўцаў, як бы парознаму яны ні выказваліся.

Прафесар С. Асколкаў (Мінск) закрануў пытанне творчага даўгалецца спевака. З чым звязан ён вырашэнне праблемы стабільнасці вакальнай формы? Са своечасовым і правільным вызначэннем тыпу голасу будучага артыста і выяўленнем яго творчых магчымасцей. З адказнай і сістэматычнай работай выкладчыка ў класе. З дзейным кантролем педагога за першымі самастойнымі крокамі выпускніка, непрымірымасцю да ўсялякага парушэння спявацкага рэжыму маладога саліста. І яшчэ — з той прафесійнай загартоўкай, якую можа даць будучаму артысту практыка ў опернай студыі.

Даць можа, а ці дае? На жаль, далёка не ў поўнай

СЭРЦАМ АЗОРАНЫ ТАЛЕНТ

Народнай артыстыцы РСФСР В. РЭДЛІХ — 85 ГАДОУ

Гэта шчасце акцёра, педагога, наогул тэатральнага чалавека, калі ён мае магчымасць сустрэцца з тым, хто бачыў, чуў, успрымаў парад і ўрок непасрэдна ад заснавальніцаў МХАТА, ад Канстанціна Сяргеевіча Станіслаўскага і Уладзіміра Іванавіча Неміровіча-Данчанкі, ад іх палпечнікаў. У Мінску жыве і вядзе вялікую педагогічна-выхаваўчую работу іх вучаніца, прафесар В. П. Рэдліх. Народная артыстка РСФСР. Непарторнага і самабытнага мастакоўскага тэмпераменту асоба. У яе за плячамі слаўныя і справядліва праслаўленыя пастаноўкі на розных сценах. Ёй абавязаны сваім творчым станаўленнем і ўзыходжаннем на вяршыні майстэрства актрысы і акцёры ўсесаюзнай вядомасці.

У нашым асяроддзі ёсць людзі, якія з трапяткай пашанай і зайздросным гонарам вымаўляюць імя свайго педагога, свайго — не пабаяся сказаць гэта слова — куміра: Вера Паўлаўна Рэдліх. Пасля паспяховых выступленняў на сцэне Другой студыі МХАТА, дзе ёй давалося быць партнёрам такіх артыстаў, як А. Тарасова, М. Баталаў, М. Яншыч, М. Прудкін, А. Звеза, яна прымае даволі нечаканае ра-

тановаўкі В. Рэдліх п'ес А. Чэхава і М. Горкага, яе раскрыццё пагодзінаў твораў аб У. І. Леніне, арыгінальных драматургічных твораў маладых аўтараў звярталі на сябе увагу грамадскасці псіхалагічнай праўдай і тонкім адчуваннем таго, што мы называем стылявым кліматам, жанравай пэўнасцю пастаноўкі. А яе цярылівае і паслядоўнае выхаванне артыста ў школе рэалістычнага мастацтва, якое не мае нічога агульнага з натуралізмам і вульгарным сацыялізмам!

З такім вопытам і прыехала ў Беларусь Вера Паўлаўна ў 1960 годзе, каб спачатку ўзначаліць Рускае тэатр БССР імя М. Горкага, а потым прысвятціць сябе педагогічнай дзейнасці. Што мы адчуваем і ў чым пераконваемся, калі знаёмімся са спектаклямі В. Рэдліх на прафесійнай сцэне і ва ўмовах вучэбнага тэатра Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута? Яна ўмее з асобных індывідуальнасцей і зусім адметных чалавечых характараў скласці калектыву творчых аднадумцаў. Яе рэжысура спаквалі, без надакучлівай дыдактыкі, але паслядоўна вядзе выканаўцаў да сумесна выпрацаванага погляду на ідэйна-мастацкія задачы, што выра-

шаюцца сёння імі на матэрыяле гэтага твора. Ад сакавітых фарбаў з палітры алею да вытанчаных накідаў акварэльных танаў, ад шырокага размаху маштабных пастановачных прыёмаў да камерных гучанняў, — увесь арсенал сучаснага тэатра ведае В. Рэдліх і заўсёды дарэчы выбірае з яго патрэбнае гэтаму драматургу і гэтай садружнасці акцёраў. Ці не таму так захоплена працуюць з ёй А. Клімава і Р. Янкоўскі, І. Лаптанова і Я. Палосін, Г. Абуховіч і Ю. Сідараў, а калі яны не заняты ў яе пастаноўцы, то лічыць карысным для сябе прыслухоўвацца да хадзі рэпетыцыў! Ці не таму так прагна і зацікаўлена слухаюць яе ўрокі будучыя акцёры і рэжысёры, тая таленавітая моладзь, якую мы рыхтуем да самастойнай творчасці ў аўдыторыях інстытута! Ёй уласцівы прыцягальны талент, сапрэты цяплом чулага і мудрага сэрца. Яна заўсёды ў курсе апошніх падзей у літаратуры і мастацтве, ведае навінкі мемуарыстыкі і тэарэтычнай думкі. З ёй прыемна і карысна гутарыць, непрыкметна для сябе пашыраючы свае веды.

Такі ў нашым інстытуце прафесар Вера Паўлаўна Рэдліх. Таму ў дзень нараджэння ёй звычайна здароўя і новых радасцей сотні вучняў і калег, удзячных ёй за прыклад самаадданага служэння савецкай сцэне.

Аляксандр ДАБРОЦІН,
заслужаны дзеяч мастацтваў
РСФСР.

«майстэрства кантрапункту» злучыўшы... гучанне хору «Вячэрні звон», галашэнне Юродзівага з «Барыса Гадунова» і шырокі напеў «Степь да степь кругом».

Каменціруючы імпрывізацыі, У. Жданаў падкрэсліў, што яны развіваюць ініцыятыўнасць, умение студэнта наладжваць кантакт з любой аўдыторыяй, рыхтаваць самастойныя праграмы (гэтага так бракуе сённяшнім оперным артыстам, якія губляюцца на творчых сустрэчах, у гутарках перад мікрафонам)... Уражання цікавымі довадамі, мы пастараліся запамінаць студэнтаў, якія апраўдалі веру свайго настаўніка ў чалавечую таленавітасць і творчую працаздольнасць моладзі: М. Шутава, В. Руліна, М. Мкртчян, Л. Красікава, А. Пячонкін, В. Скварцоў, Р. Пізатулін... Пастараемся сачыць за іх лёсам.

НАЗАВЁМ СУСТРЭЧУ ГІСТАРЫЧНАЙ

Яшчэ да афіцыйнага пад'ядзення вынікаў канферэнцыі стала зразумела: сустрэліся аднадумцы, а значыць, знаёмства працягнуцца. Што ж сказаць пра самую заключную гаворку? Зноў былі яе ўдзельніцамі Я. Рацэр, У. Жданаў, Ю. Ужанцаў, С. Асколкаў; выступіла К. Сценанцвіч — не толькі як прэрэктар БДК, але і як зацікаўлены агульнымі педагогічнымі праблемамі музыкант-тэарэтык; выказаліся прадстаўнікі музычных вучылішчаў рэспублікі...

Удзельнікі канферэнцыі мелі магчымасць папрысутнічаць на адкрытым уроку сцэнічнага руху і танца (выкладчык БДК У. Глінскіх), паглядзець работу опернай студыі — фрагменты з «Надзежды Дуравай» А. Багатырова, «Яснага святання» А. Туранкова, 1 акт аперэты І. Штрауса «Лятучая мыш». І ўвага да нацыянальнага рэпертуару, і зварот да твора іншага, для акцёра больш складанага, жанру — заслуга студыі, на думку масквічоў, якія адчулі сур'ёзнае і зацікаўленае стаўленне беларускіх калег да выхавання оперных кадраў. Вылучыўшы студэнтаў Н. Рудневу, А. Галкіна, Г. Нікіціна, А. Міхеенку, нашы госці з прыемнасцю назвалі імёны і нядаўніх выпускнікоў БДК Л. Крывёнак і Р. Харыка: добра завядзёнка выхаванцаў час ад часу наведвацца ў родныя сцены і ўдзельнічаць у студыйных спектаклях. Між іншым, мінчане могуць мець умовы для здзяйснення самых прагрэсіўных вучэбна-сцэнічных задум, калі будзе ажыццёўлены праект сучаснай, тэхнічна аснашчанай студыі.

Радасна, што сустрэчы нашых кансерваторый будучы рэгулярнымі. Пакуль эксперыментальны вопыт выхавання акцёра-спявака асвойваецца беларускай школай, студэнт У. Жданава рыхтуюцца паказаць у Мінску першую савецкую пастаноўку оперы Г. Гендэля «Ксеркс». У Маскве адбудзецца канцэрт-справаздача кафедраў спеваў БДК і паказ аперэты «Лятучая мыш». Будучы яшчэ сумесныя пастаноўкі і абмен выканаўцамі, экзамены «ў гасцях»... А пачатак усяму гэтаму — першая ў краіне канферэнцыя, якая адкрыла нозу старонку ў практыцы падрыхтоваўкі акцёра-спявака. Якая аб'яднала людзей, гатовых на бескарыслівае служэнне вялікай справе — выхаванню новага творчага пакалення.

С. БЕРАСЦЕНЬ.

ПРЫСЛУХАЕМСЯ ДА АНКЕТЫ

З мэтай распрацоўкі канкрэтных мерапрыемстваў для задавальнення эстэтычных запатрабаванняў, палепшэння культурнага абслугоўвання працоўных і работы тэатраў Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР правёў сацыялагічнае даследаванне, звярнуўшыся да глядачоў тэатра на Мінскім трэктарным заводзе і камвольным камбінаце. Як вядома, шэфам трэктарнага завода з'яўляецца Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, а тэкстыльшчыкаў — Рускае тэатр БССР імя Максіма Горкага. У анкетце мы закранулі такія пытанні: сацыяльнае становішча глядача, узрост, якія спектаклі былі прагледжаны ў 1977—78 гадах у прафесійных і народных тэатрах. Цікавіла нас таксама, якія спектаклі найбольш спадабаліся, якім тэатрам горада Мінска аддаецца перавага. А яшчэ ў анкетце была звернута ўвага на тое, што перашидае часцей бывае ў тэатры (аддаленасць тэатра ад месца жыхарства, недахоп вольнага часу і іншыя прычыны).

Вучоныя, якія займаюцца праблемамі сацыялогіі тэатра, лічаць тэатральным глядачом тых, хто наведвае тэатр больш чым чатыры разы ў год. На Мінскім трэктарным заводзе сярод рабочых і служачых было распрацавана 1300 такіх анкет. Што ж высветлілася? З тых, хто запоўнілі анкету, стала наведваюць тэатр... 322 чалавекі. Шчыра смяжам, працэнт невялікі.

Цікава адзначыць, што з гэтых 322 чалавек маюць узрост да 22 год—78, з 23 да 30—94, з 30 і вышэй—150 чалавек. Па адным разе ў год наведвае тэатр 78 чалавек, па два разы—91, па тры і больш—153. Мы вылучылі таксама тых, каго можна лічыць тэатральным глядачом, тых, хто наведвае тэатр больш чым чатыры разы. Сярод рабочых аказалася з 218—17 чалавек, сярод служачых са 137 чалавек—22.

На пытанне анкетцы, якому спектаклю аддаецца перавага, былі атрыманы наступныя адказы: «Паўліны» Я. Купалы—63; «Таблетцы пад язык» А. Манаёна—18; «Стварэнне свету» А. Пятрова—11; «Харантарам» В. Шукшына—8; «Дзядзечкаваму сну» Ф. Дастаеўскага—5; «Трыбуналу» А. Манаёна—4.

З 1300 распрацаваных анкет нам было вернута 784. З вярнутых анкет 610 належалі рабочым і служачым. Яны ўказалі, што галоўнай прычына, якая перашидае наведваць тэатр, — аддаленасць тэатра ад месца жыхарства. Адчувалася і недахоп вольнага часу, што ў асноўным звязана з той жа дарогай ад дому да тэатра.

На пытанне анкетцы, якому тэатру аддаецца перавага, выказаліся наступным чынам: Акадэмічнаму тэатру імя Янкі Купалы—159 чалавек; Рускаму тэатру БССР імя М. Горкага—60; опернаму—9; тэатру юнага глядача—6.

На Мінскім камвольным камбінаце было распрацавана 700 анкет такога ж зместу. Вярнулі анкетцы 355 чалавек—палова апытаных. Сярод іх: рабочых—218; служачых—137. Іх узрост: да 22 год—84 чалавекі, з 23 да 30—56, з 31 да 40—47, з 40 і вышэй—31. У параўнанні з трэктарным, на камвольным камбінаце моладзь часцей наведвае тэатр: з 355 чалавек, якія вярнулі анкетцы,—218. Па адным разе наведвае тэатр 43 чалавекі, па два—50. Тэатральны глядачоў, якія наведвае тэатр больш чым 4 разы,

сярод рабочых—28, служачых—26 чалавек. На пытанне, якому тэатру ў Мінску аддаецца перавага, прадстаўнікі камвольнага выказаліся наступным чынам: Акадэмічнаму тэатру імя Янкі Купалы—127 чалавек, Рускаму тэатру БССР імя М. Горкага—45; опернаму—28; тэатру юнага глядача—7, Дзяржаўнаму тэатру музычнай камедыі БССР—11. І пра тое, што аддаленасць тэатра ад месцажыхарства ўздзейнічае на ненаведванне спектакляў, выказалася 218 чалавек.

Пануль што рана рабіць сур'ёзныя вывады. Работа па сацыялагічным даследаванні тэатральнага глядача ў нас па-сапраўднаму толькі распачалася. Комплексны сацыялагічны даследаванні тэатральнага глядача наогул у Саюзе пачаліся не так даўно. Аднак і з гэтага невялікага даследавання можна зрабіць некаторыя высновы, выявіць некаторыя бакі сацыяльна-дэмаграфічнай структуры глядача. Калі гаварыць пра адносны глядача да тэатраў горада Мінска і тэатральнага мастацтва, дык трэба адзначыць, што найбольш папулярнасцю карыстаецца Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы з яго рэпертуарам. Дадзеныя мы прыводзілі вышэй, і ў адказах на прычыны ненаведвання тэатра ў анкетцах, і ў асабистых заўвагах рабочых і служачых адзначаюць, што мы яшчэ мала прапагандуем тэатральнае мастацтва. Вельмі рэдка глядач праз тэлебачанне, радыё і друку ведае, хто напісаў новую п'есу, які рэжысёр паставіў яе, якія акцёры будуць іграць хаця б галоўныя ролі. А як важна было б драматургу, рэжысёру і акцёрам папярэдне коратка раскажаць пра новы спектакль, паказаць з блакітнага экрану асобную цікавейшую сцэну. Карацей навуку, рэкламу варта ўсяляк палепшаць. У кінаэкране мы хоць бачым галоўных герояў — на плакате, у кінаапрадах, здымках. Тэатры ж маюць такую раскошу толькі ў час гастролей.

Многа нараканняў на продаж білетаў з «нагрузкай» — ды не толькі ў тэатры. Настаў час павесці такую прапаганду сцэнічнага мастацтва, каб кожны чалавек ведаў, што яму прапануе сцэна, мог выбраць не толькі п'есу, а і выканаўцаў, набыць білет на тое, што яго цікавіць.

Тэатральнага глядача, калі яго лічыць з 17-ці хаця б да 50-ці гадоў, у Заводскім раёне намнога больш, чым наогул жыхароў у любым абласным цэнтры, дзе існуюць прафесійныя тэатры. Неабходна яшчэ падкрэсліць, зыходзячы з нашага даследавання, што глядач аддае перавагу тым твораў мастацтва, якія найбольш глыбока раскрываюць сучасныя праблемы грамадства, сапраўды народным па духу і ясным па ідэйнай задуме. Практыкам тэатраў варта звярнуць на гэта ўвагу. Дарэчы, трэба падкрэсліць, што па дадзеным сацыялагічным даследаванням усесаюзна глядач на 84,9 працэнта аддае перавагу т'есам на сучасную тэму!

Наступныя даследаванні будучы праводзіцца непасрэдна ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы і на Мінскім аўтамабільным заводзе па больш пашыранай праграме.

С. МІСКО,
кандыдат мастацтвазнаўства.

ГУЧАЛА МУЗЫКА БАХА

У велізарнай спадчыне І. С. Баха ўсё па-мастацку значна і цудоўна. Але самая велічная кульмінацыя на яго творчым шляху — «Высокая меса, сімфонія» адзін з геніяльных твораў сусветнай музычнай культуры. Твор незвычайнага і складанага лёсу. «Меса» рэдка гучыць у канцэртных залах. Каб выканаць гэтую манументальную кампазіцыю (у ёй — 24 нумары, сярод якіх 17 хораў, 3 дуэты і 6 арый), патрэбен вялікі творчы энтузіязм, высокі прафесіяналізм, сапраўднае пранікненне ў свет бахаўскіх думак і вобразаў. «Высокая меса» — гэта ў нейкай ступені творчая вяршыня на шляху кожнага музыканта, які да яе звяртаецца.

Вялікую цікавасць выклікалі ў мінчан два філараманічныя канцэрты, дзе ў выкананні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР і Ленінградскага дзяржаўнага акадэмічнага капэлы імя М. Глінкі (мастацкі кіраўнік У. Чарнушэнка) прагучаў гэты велічны твор бахаўскага генія. Дыржыраваў канцэртамі заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Юрый Яфімаў, салісты — народная артыстка СССР Марыя Бішу, Святалана Гогаль, Кіра Герасімава, Жана Паліяўцава, Васілій Цімонін, Геннадзь Вязубенкаў, Уладзімір Раманчук. Майстэрства і натхненне ўсіх удзельнікаў зліліся ў гучанні вялікай лірыка-філасофскай пазмы. У гіганцкім сінтэзе спалучыліся вобразы пакут, пакаранай мальбы, смутку з вобразаў святла, радасці, вясельсці. Вялізны харавыя фрэскі-фугі, якія змяняюцца арыймі і дуэтамі, падкрэслена камернага плана, гіганцкія гучнавыя хвалі, захопленыя юбілейны, раптоўныя інтанацыйныя зрухі і ўнутраныя лунхачы — усё гэта захавала слухачоў.

Але партытура «Месы» вымагае ад выканаўцаў асаблівага майстэрства. Тут недапушчальны самыя дробныя «накладкі», недакладнасці, адсутнасць ансамбля; у гэтым сэнсе некаторыя дэталі ў гучанні аркестра (група медных інструментаў) і вакалістаў (асабліва ў арый, якія выконваліся салістамі капэлы) прыкра азмрочылі нашу ўспрыняцце і ўражанне. Хацелася пачуць больш дакладную інтанацыю ў найскладаных юбілейных бахаўскіх арый, больш зладжаны ансамбль спеваноў і саліруемых інструментаў, больш дакладны і адпрацаваны сола ў аркестры.

Наогул жа сустрэча з «Высокай месай», у якой раскрываецца прырода магутага і цудоўнага мастацтва І. С. Баха, стала сапраўднай падзеяй у культурным жыцці горада, рэспублікі.

І. ГУРАРЫЙ.

ЗВОКНАС Капыльскай бібліятэкі адкрываецца цудоўны від на помнікі сёвай мінуўшчыны, на непаўторны ландшафт роднай прыроды, так хораша апетай у творах плеяды капыльскіх паэтаў і празаікаў. З усходняга боку, за шырокай далінай, дрэмлюць старадаўнія курганы і замчышча. А трохкі лявей, на схіле кругога пагорка, зелянее той самы хвойнік, што ў гады царызму надзейна хаваў пад сваімі шатамі маладога падпольшчыка Змітра Жылуновіча і яго сяброў — прататыпаў рамана Цішкі Гартнага «Сокі паліны».

Пра наша цудоўнае наваколле, пра песняроў, што чэрпалі тут сваё натхненне, можна гаварыць бясконца. Але гаворка пойдзе не пра пісьменнікаў, а пра тое, як іх творы даходзяць да масавага чытача, пра ўмелую прапаганду кнігі, плённую працу лодманаў кніжнага мора — работнікаў раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы.

Цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма... Гэтае спалучэнне слоў зусім нядаўна ўвайшло ў моўны ўжытак культурнікаў Капыльшчыны, але паспеда набыць трывалую праяску. Складаны культурна-асветны комплекс аб'ядноўвае 57 сельскіх, прафсаюзных, ведамае бібліятэк на чале з раённай, якая з'яўляецца рэспубліканскай школай перадавога вопыту па эстэтычным выхаванні працоўных і адзначана Ганаровай граматай Міністэрства культуры БССР. У кніжным фондзе бібліятэчнай сеткі цяпер 421.265 экзэмпляраў кніг. Гэтым вялікім духоўным багаццем карыстаецца амаль 35 тысяч чалавек. Толькі за мінулы год імі прачытана 700.994 кнігі, на 219.224 больш, чым у папярэднім. Спаўна выкарыстаны фонд на набыццё абсталявання і літаратуры. Прыкметна палепшылася даведка-бібліяграфічнае і інфармацыйнае апаўшчэнне насельніцтва. Словам, кніга наблізілася да чытача. І ў гэтым — галоўная мэта цэнтралізацыі, якая завяршылася на два гады раней устаноўленага тэрміну.

Але я не буду злоўжываць лічбамі, а назаву толькі яшчэ некалькі сумарных паказчыкаў развіцця бібліятэчнай справы. Капыльня могуць ганарыцца тым, што 88 працэнтаў насельніцтва раёна не забывае дарогу да сваіх бібліятэк, што кніга фактычна стала добрым сябрам і дарадчыкам кожнай сям'і, што васьмі кніжнымі скарбніцамі прысвоена званне «Бібліятэка выдатнай работы». Гэтага высокага гонару ўдастоіліся Лясноўская, Песчанская, Быстрыцкая, Чыжэвіцкая, Ванялевіцкая, Вяліка-Раёўская, Скабінская і Цімкавіцкая

сельскія бібліятэкі. У Лясноўскай, Ванялевіцкай і Цімкавіцкай бібліятэках створаны школы перадавога вопыту па прапагандзе сельскагаспадарчай, краязнаўчай і дзіцячай літаратуры.

Асаблівай увагі заслугоўвае вопыт работы Лясноўскай бібліятэкі, якую ўзначальвае Уладзімір Міхайлавіч Коўш. Паслугамі гэтай культурынавы карыстаецца 600 паляводаў, жывёлаводаў, механізатараў саўгаса «Лясное». Бібліятэкар жыва цікавіцца жыццём і справамі мясцовай гаспадаркі, цесна аб'яднаецца ў сваёй рабоце на партыйную і камсамольскую арганізацыі.

Ад Лясноўскай бібліятэкі працуюць бібліятэчнік-перасоўкі на малочна-тварынай ферме ў

ванні бульбы калгаса «Семежава» Іванам Іванавічам Ляшко, камбайнерам калгаса «Кастрычнік» Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці, напарнікам вядомага механізатара, Героя Сацыялістычнай Працы Георгія Макаравіча Катлярова — Мікалаем Іванавічам Шышковым.

Шмат робіцца раённай бібліятэкай для гарманічнага развіцця маладога сучасніка. Для таго і створаны тут маладзёжны клуб «Пунцовыя ветразі».

Вялікае значэнне ў правядзенні ўсіх гэтых мерапрыемстваў мае багаты арсенал аднаведных тэхнічных сродкаў. У раённай бібліятэцы ёсць відэамагнітафон, кінаўстаноўка «Украіна», тэлевізар самай апошняй маркі. Устаноўлены аўта-

Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, загадчык аддзела культуры ЦК КПСС В. Ф. Шаўра знаёміцца ў Капыльскай бібліятэцы з тэхнічнымі сродкамі. Тлумачэнні дае дырэктар бібліятэкі І. Чарнас.

Пачэсная важта

вёсцы Думічы, Леткаўшчына, у паляводчых брыгадах Нава-сёлкі і Старая Гута. Бібліятэка актыўна ўдзельнічае ва ўсіх ўрачыстасцях і масавых мерапрыемствах гаспадаркі, дзейнічае ў адпаведнасці з задачамі сучаснасці і карыстаецца вялікай папулярнасцю ў вёсцы.

Шмат новага, лавучальнага знайшло трывалую праяску і ў рабоце іншых бібліятэк раёна. У гэтым таксама — добры плён цэнтралізацыі. Яна вызвала сельскага бібліятэкара ад нуднай работы па афармленні рознай дакументацыі, дала яму больш часу для творчай дзейнасці па прапагандзе кнігі.

А ўся работа бібліятэкі каардынуецца, распаўсюджваецца на іншыя асяродкі культуры праз цэнтральную раённую бібліятэку, якая стала арганізацыйным і метадычным цэнтрам усёй сеткі.

Ідуць і ідуць людзі. І не толькі для таго, каб абмяняць кнігу, каб пагартыць свежы часопіс, падабраць тэматычны матэрыял для гутаркі ці даклада, кантрольнай ці дыпломнай работы, а і каб стаць удзельнікам дыспута, канферэнцыі, сустрэчы з цікавымі людзьмі, перадавікамі і наватарамі вытворчасці. Арыгінальна прайшлі тут тэматычныя вечары: «Ад усёй душы», «Песняры роднага краю», гутарка за «круглым сталом» герояў жыва і дэлегатам XXV з'езда КПСС, знатным звенням па вырошч-

матычныя дыяпраектары «Прагон», «Свіцязь», «Лэці-60», створана фанатэка песень на словы паэтаў-землякоў, сабраны рэпрадукцыі карцін вядомых мастакоў.

А цяпер паглядзім на сам механізм цэнтралізацыі, на тэхнічны бок справы. Раней як было? У кожнай бібліятэцы — свае фонды, каталогі. Ніхто не ведаў, што робіцца за межамі сваёй зоны, ды і адшукаць патрэбную кнігу для чытача было вялікай праблемай. Часцей за ўсё ён чуў ад бібліятэкара слова «няма». І бібліятэкар нічым не мог дапамагчы.

Пры пераходзе на новую сістэму першым чынам пры цэнтральнай бібліятэцы былі заведзены зводныя, алфавітныя і сістэматычныя ўказальнікі, дакладна ўзята на ўлік уся літаратура раёна. Паўсюдна наведзены належны парадак у дакументацыі, праведзены розныя інструктажы, наладжана трывалая тэлефонная сувязь з цэнтрам. І першы ж год работы па-новаму пераканаўча паказаў перавагі сістэмы.

Скажам, механізатар з вёскі Пясочнае прыходзіць у сваю сельскую бібліятэку — яму патрэбны дапаможнік па рэгуляроўцы зернеўборачных камбайнаў. Такой кніжкі на месцы не аказалася. Але механізатару расчароўвацца рана. Бібліятэкар звязваецца па тэлефоне з Капылём, а там, правяршышы адпаведны каталогі, выяўляюць, што кніга ёсць у Цімка-

вічах. Праз некаторы час яе перасілаюць у Пясочнае.

Важнае месца ў цэнтралізацыі адводзіцца камплектаванню бібліятэк новай літаратурай. Пры гэтым строга ўлічваецца заяўкі з месц, бярэцца пад увагу, дзе знаходзіцца тая ці іншая бібліятэка, профіль работы мясцовага прадпрыемства, гаспадаркі, колькасць чытачоў, наяўнасць школ, бальніц, дзіцячых садоў, асяродкаў культуры.

Дзе чарговы літаратурны дыспут па кнізе старэйшага беларускага паэта Міколы Хведаровіча «Сповідзь перад будучыняй». На экране — знаёмая куткі роднага наваколля. Рука старшага бібліятэкара чытальнай залы Клаўдзіі Антоінаўны Цвірко націскае на пульце кнопку. І вось ужо ў навушніках радыёфікаваных сталаў з вуснаў аўтара кнігі Мікалая Федаравіча гучыць запісаная на плёнку прадмова да кнігі.

Шчырыя пранікнёныя радкі пра кідкае характава наваколля пакінулі на памяць нашчадкамі і іншыя нашы славуць землякі. Людвіг Кандратовіч, Мендэле Мойхер-Сфорым, Соф'я Трашчкоўская, Леанард Аколаў, Цішка Гартны, Кузьма Чорны, Алесь Гурло, Янка Скрыган, Васіль Штэшэўскі, Адам Бабарэка, Нічыпар Чарнушэвіч, Анатоль Астрэйка, Адам Русак, Сцяпан Александровіч, Сяргей Астрэйка, Аляк-

сей Коршак — вось далёка не поўны пералік імёнаў тых, што распраўлялі тут крылы для творчага палёту.

І работнікі раённай бібліятэкі з вялікай любоўю і гонарам прапагандуюць творы пісьменнікаў-землякоў. Кніжная паліца «Песняры роднага краю» няспынна папаўняецца ўсё новымі раманамі, апавесцямі, зборнікамі прозы і паэзіі, што выходзяць з друку ў розных выдавецтвах краіны.

Вось так коротка можна ахарактарызаваць работу цэнтралізаванай раённай сеткі. Перабудова работы бібліятэк на новых прынцыпах дала магчымыя павысіць ідэйны ўзровень прапаганды кнігі, палепшыць якасць і маштабы работ абслугоўвання чытачоў, дамагчыся максімальнага задавальнення іх попыту. І вось літаральна ў апошнія дні прыйшла радасная навіна: Капыльшчына прызнана раёнам выдатнага бібліятэчнага абслугоўвання.

А цяпер застаецца толькі назваць прозвішчы людзей, што з гонарам нясуць сваю пачэсную ідэалагічную вахту. Умелымі і дбайнымі прапагандыстамі кнігі праявілі сябе дырэктар цэнтралізаванай бібліятэчнай сеткі І. Чарнас, загадчыца аддзела камплектавання і апрацоўкі літаратуры В. Мацуль, загадчыца абанементаў сеткі Н. Холад, старшы бібліятэкар аддзела камплектацыі і апрацоўкі літаратуры Т. Асташонак, намеснік дырэктара раённай цэнтралізаванай сістэмы М. Нагорная, старшы бібліятэкар чытальнай залы К. Цвірка, старшы бібліятэкар цэнтральнай бібліятэчнай сеткі З. Макаранка, загадчыкі сельскіх бібліятэк У. Коўш, Л. Крыкала, Г. Сергіяна і іншыя. За плённую працу на ніве культуры многія з іх удастоены высокіх адзнак бласці і славы.

У. ГУРЫНОВІЧ.

ЗАХОПЛЕНАСЦЬ

... Яркія праменьні сафіта выхапілі з паўцёмры няхітры антураж сцэны — кавалан пабітай кулямі, аплаўленай цаглянай сцяны. Так, гэта пра яе, легендарную крэпасць над Бугам, расказваюць гледачам юныя артысты дзіцячага драматычнага калектыву мінскага Палаца культуры тэатральна-музычнага. Надойга застанецца ў іх памяці той дзень, калі на прэм'еру спектакля «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці» прыйшоў удзельнік абароны легендарнай цытадэлі, аўтар п'есы, драматург Алесь Махнач...

А пачыналася ўсё шасць гадоў назад. Тады пры юнацкім тэатральным калектыве была створана дзіцячая драматычная студыя. Яе удзельнікі спачатку вучыліся ацёрскаму майстэрству: спэцыялізі светлапластыні, музыкі, праца-

валі над тэхнічай мовы, стваралі невялікія эцюды. Першы поспех прыйшоў да іх на абласным агледзе самадзейных калектываў прадпрыемстваў тэатральнай і лёгкай прамысловасці, дзе юным артыстам было прысуджана першае месца за сатырычную праграму «Пілінерскі кнот».

У рэпетыцыйным пакоі, што знаходзіцца на чацвёртым паверсе Палаца культуры, кіраўнік дзіцячага драматычнага калектыву Валянціна Мікалаеўна Кніга захоплена расказвае пра сваіх выхаванцаў.

Паглядзіце, — паказвае яна на фотаздымкі, што вясця на сцэнах, — вось сцэны са спектакля «Алавыяныя пярсцёнкі» па казцы Тамары Габа. А тут мы рыхтуемся да прэм'еры п'есы — казкі «Жыла-была сыраежка» В. Зіма-

на. Малыўнічыя касцюмы рабілі сваімі рукамі юныя артысты-аматары. А калі ставілі «Гаўрошаў Брэсцкай крэпасці», дык вельмі дапамаглі нам у падзэфнай вайсковой часці.

Хутка час летніх канікулаў. Па традыцыі паедуць гэтыя дваццаць тры хлопчыкі і дзяўчынкі — пастаянны склад калектыву — у гастрольную паездку. З іх мастацтвам пазнаёміцца рабочыя падзэфных саўгасаў Мінскага раёна. Дзеці тэатральна-музычнага калектыву свае спектаклі, канцэртныя праграмы агляды.

Цікава, што ў драматычным калектыве займаюцца і першакласнікі, і дзесяцікласнікі. Здавалася, старэйшыя школьнікі маглі б ужо пайсці ў тэатр юнага гледача, які таксама працуе пры Палацы культуры камвольшчыкаў.

— Не могуць яны адно без аднаго, — усміхаецца Валянціна Мікалаеўна. — Выраслі ж разам. Вунь Косця Нінін ужо студэнт, артыст нашага

народнага тэатра, а ўсё роўна прыходзіць да нас на рэпетыцыі. Увогуле ж, канечне, атрымаецца так, што «кадры» нашы пойдучы ў народны тэатр...

У кабінце мастацкага кіраўніка тэатра юнага гледача Яўгена Мікалаевіча Быткоўскага мы пазнаёмліся са студэнтамі-выпускнікамі Мінскага інстытута культуры Ва-

Ідзе рэпетыцыя спектакля па п'есе А. Вампілава «Старэйшы сын». Першы злева — рэжысёр Я. Быткоўскі.

лерыем Валавіном, Міхаілам Шапілавым і Валерыем Чайноўскім. Усе яны — артысты ТЮГА, і цяпер праходзяць у сваім калектыве вытворчую практыку па рэжысуры. Наогул, востым выхаванцаў Яўгена Мікалаевіча сталі студэнтамі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута і Мінскага інстытута культуры.

Амаль п'ятнаццаць гадоў працуе гэты цікавы самадзейны калектыв. Ад сцэнак — мініяцюр да складаных шматактовых пастановак — такі творчы дыяпазон тэатраўцаў. Сотні гледачоў пабывалі на іх спектаклях. У рэпертуары аматараў — «Старыя сябры» Л. Маюліна, «Праз дваццаць гадоў» М. Святлова, «Два колеры» А. Зана, І. Кузняцова, «Горд на досвітку» А. Арбузава і іншыя пастановкі. Сёння артысты самадзейнага калектыву запрашаюць на прэм'еру спектакля па п'есе А. Вампілава «Старэйшы сын».

Л. АЛЯКСЕЕВА.

ГАЛОУНАЯ РЭДАКЦЫЯ праграм для моладзі Беларускага тэлебачання цягнута пазнаёміла тэлегледачоў з новым цыклам перадач. Тэма, заяўленая ў цыкле, надзённая для сучаснай экраннай публіцыстыкі. Расказваць моладзі пра хлеб, як пра з'яву, у якой непарыўна злучыліся працоўныя маральныя, эстэтычныя аспекты чалавечага быцця, раскрыць на экране шматмернасць і глыбіню гэтых сувязей, паказаць іх уплыў на фарміраванне духоўнага свету нашага сучасніка — такая асноўная думка цыкла вызначыла творчыя задачы аўтарскага калектыву (рэдактар — Г. Грыгаровіч, рэжысёры — Б. Ганага і Р. Шпілюк, кінааператар — П. Кульгавы, вядучая тэлеаператары — Я. Ахрэм, В. Гуровіч, гукарэжысёр — Л. Зіноўева, памочнік рэжысёра — Ж. Хількевіч).

толькі ў арганічным адзінстве з убачаным фактам, асабліва важна памятаць пра гэта.

Вось на экране малады чалавек. Ён у студыі, інтэр'ер якой «адкрыты» для назірання. Асвятляльныя прыборы, мікрафон, тэлеамера. Натуральна ўспрымаецца пачатак перадачы «Зямное прыцягненне», герой якой — малады аграном — шчыра прызнаецца, што ўпершыню трапіў на тэлебачанне. Вядучая прапануе паглядзець кінаплёнку пра другога агранома, які дзеліцца з тэлегледачом сваімі думкамі, жыццёвымі назіраннямі, гаворыць пра дзяцей, якіх хацела б бачыць прадаўжальнікамі сваёй справы, адказвае на пытанні нахвталі таго: любіць зямлю — што гэта азначае?

Добра зняты, гэты эпізод вылучаўся шчырасцю, эмацыянальнасцю, вабів прагатай, з якой гераіня гаварыла пра сябе.

І зноў студыя. Зноў гучаць тыя ж пытанні, звернутыя ўжо да зямляга нам маладога чалавек. Няцяжка заўважыць, што перадача распадаецца на два самастойныя эпізоды, фармальна звязаныя

ВІЛЕЙСКІЯ РАЗОРЫ

«Як зацяляліся яны ў хаты, дык буслы прыляцелі. А ля благіх людзей буслы не глядзяцца»... Так смяжа пра гэту сям'ю вясковая жанчына.

А спачатку нас пазнаёміць з ёй. Зробіць гэта рэдакцыя прапаганды Беларускага тэлебачання...

У невялікую вёску Заброддзе Вілейскага раёна прыехала маладая сям'я Цітовічаў. Барыс — мастак і яго жонка Валія — рэжысёр народнага тэатра. Пераехалі з Мінска не па размеркаванні. Па сваім жаданні панінулі гарадскую кватэру і пасяліліся ў вясковай хаце. Валія стварыла дзіцячы ляльчыны тэатр, якім сама кіруе. Барыс займаецца графікай. А яшчэ росцець маленькага Данілку, што нарадзіўся ўжо ў Заброддзі...

Мы ведалі іх завочна — бачылі кнігі ў мастацкім афармленні Б. Цітовіча, чыталі ў друку пра ляльчыны тэатр «Ялінка», якому янадаўна прысвоілі званне ўзорнага дзіцячага тэатра.

Але вось нас запрасілі ў Заброддзе, у вясковую хату, дзе за сталом побач з гаспадыняй і яе артысты — вясковыя дзеці, і іншыя госці.

Вядучая (А. Чалей) задае пытанне, гаспадыня адказвае — як ствараўся тэатр, як працуеца з дзецьмі...

А мы, гледачы, не так сочым за іх гаворкай, як разам з кінааператарам уважліва разглядаем кожную дэталю — кожную рэч у хаце, кожную націрку на сцяне, назіраем, як гаспадар бярэ вядро, ідзе да калодзежа, зачытвае вяду...

І адбываецца суд суперавання. Мы ўжо ўяўляем сабе на месцы гаспадароў, разам з імі прыжываем некалькі хвілін іх уласнага жыцця. І калі Барыс пачынае расказваць пра тое, дзеля чаго ён разам з жонкай прыехаў у вёску, што пацягнула іх сюды, — першым кожнаму яго слову, пранімаем шчырасцю, даверам да іх высокіх намераў.

...Вялікая сіла ў рэпартажнай камеры. Яна не толькі вылучае жыццё такім, якое яно ёсць, але надае драматургію адлюстраванню, якую, можа, не прадугледзеў нават сцэнарыст. (З якой цікавасцю часам глядзім мы на экран, на якім, здавалася б, нічога не адбываецца! Вось нам паказваюць пешахода, які павольна пераходзіць вуліцу, альбо рыбака, які моўчкі сядзіць ля ракі з вудай. Нічога не адбываецца, а адарвацца ад экрана — нельга. Нам цікава). Так і тут. Сімажам, запрасілі б аўтары перадачы «Жыве ў вёсцы інтэлігент» (а пра яе гаворка) сваіх герояў у студыю, задалі б тыя ж самыя пытанні — знаёмства таксама адбылося б. Але зусім іншае.

...Мастак знаёміць нас са сваімі новымі графічнымі работамі — гэта партрэты старых сялян, якіх ён не назіраў ні натуру, ні мадэль, а з іммі жыўе побач; гэта — націркі старых рэчэй, якімі карыстаецца ён сам ці яго суседзі-аднаўскоўцы. І калі расказвае, як хораша тут працуеца (хоць ускладнілі быт), мы рады за яго, мы верым у тое, што тут здэйсняецца ўсё яго задумкі. А задумана так многа: стварыць дзіцячую вылучачую студию (і назваць яе «Разоры»), музей этнаграфіі і быту з пастаяльнай выстаўкай дзіцячых малюнкаў, арыгінальна аформіць памяшканне дзіцячага тэатра.

Верым, што гэта толькі першыя разоры, разоры на той зямлі, якая наталіе творчасці і душы людзей высокім жыццёвым сэнсам...

І калі заканчваецца гэта перадача, застаецца радасць ад сустрэчы з добрым, разумным, вечным, радасць ад сустрэчы з людзьмі, якія выдатны пісьменнік назваў «раскошай чалавечых зносін».

Але трэба, відаць, сказаць і пра тое, што не ўсё ў перадачы зроблена адмыслова. Ці трэба было даводзіць гледачу яшчэ і яшчэ раз, што яго пазнаёмілі з чужоымі людзьмі (шэраг інтэр'юў пра тое, як павяноўваць сям'ю Цітовічаў у вёсцы, нічога не дапоўніў — ніхто не сказаў лепей за тую бабуню, што нагадала пра буслоў). Можна было б лепей паказаць ляльчыны тэатр (за кошт скарочэння доўгіх і крыху адвольных калядак). І ці трэба было запрашаць на перадачу прызіральных спевакоў?

Але тут, відаць, адбілася тое недавер'е да гледача і да саміх сябе (а ці пераналі мы?), якое прымушае «прыладваць» нейкія даважкі, дамеркі да закончанага і чэснага твора.

Пераналі, дарагія таварышы. Бо абралі для знаёмства з гледачом герояў цікавых і вартых, бо паказалі іх у іх звычайным жыцці. Варта толькі паказаць, каб рэдакцыя не спынілася на адной перадачы, каб першая ластаўна не засталася адзінай і каб перадачы гэтыя не былі безыменнымі.

Хай за першымі разорамі будучы новы!

Р. БАКУНОВІЧ.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне народнаму паэту БССР Петрусь БРЮСКУ з прычыны наваткаўшага яго вялікага гора — смерці брата СЦЯПАНА.

ПРА ХЛЕБ НАДЗЁННЫ

У кожнай з трынаццаці перадач неабходна было знайсці канкрэтны паварот тэмы, даследаваць яе ў розных па змесце і значнасці жыццёвых фактах. Зварот да маладзёжнай аўдыторыі патрабаваў ад аўтараў адпаведнай формы вылучэння аўтарскай публіцыстычнай пазіцыі ў асэнсаванні дакументальнага матэрыялу.

Маладзёжная рэдакцыя рэспубліканскай студыі не ў першы раз ставіць перад сабою складаны творчыя задачы. На працягу шэрагу гадоў тэлевізійныя праграмы «Я — 70-ых», «Давайце абмяркуем», «Акцэнт», «Аўтограф», «Дзень адчыненых дзвярэй» і іншыя па-журналісцку аналізуюць падзеі і з'явы рэчаіснасці. Натуральна, што не ўсе гэтыя перадачы адпавядаюць высокім патрабаванням сапраўднай публіцыстыкі, не ўсе вызначаюцца адзінацтвам стылю, мастацкім узроўнем. Але ў цэлым менавіта гэтыя праграмы — творчы актыўны рэдакцыі, сведчанне журналісцкага пошуку.

паміж сабою логікай слова, але не адлюстравання. Арыгінальны пачатак праграмы нібы павісае ў паветры. Рэакцыя чалавек, яго зацікаўленасць сітуацыяй, адлюстраванай на кінаплёнцы, ніяк не фіксуецца ў працэсе яе дэманстрацыі. А між тым з дапамогай паралельнага мантажам двух вылучэнчых радоў — кінаадытараў і студыі — можна было б выявіць драматургію гэтай перадачы. Больш таго, гэты прыём мог бы «ўцягнуць» у дыялог людзей, якія не ведаюць адзін аднаго ў жыцці, але сустрэліся на экране воляю тэлебачання.

Вядома, вытрымаць на працягу трынаццаці перадач адзінае стыльовае вырашэнне шматплановага дакументальнага матэрыялу цяжка, хаця ў цэлым адчуваецца імкненне да гарманічнага спалучэння адлюстравання, каментарыя, выступленняў удзельнікаў перадачы. Тым больш прыкра ўспрымаюцца недахопы, якія сёння відавочны і самім стваральнікам праграмы.

Надуманы, напрыклад, сюжэтны ход такога выпуску, як «Гадзіна дэкана». У сярэдзіне навучальнага года, у канцы зімовай сесіі (а менавіта тады прайшла ў эфіры «Гадзіна...»), першакурснікі Беларускага інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі сустракаюцца з прадстаўнікамі кафедры, прафесарамі, дэканамі ВНУ. Такая сустрэча і пытанні, якія прагучалі на ёй, былі б да месца ў верасні, калі былі абітурыенты пераступілі парог інстытута. Нейкалькі хаатычнай здалася заключная перадача цыкла — «На вярнасць хлеба прысягаю». Сабраўшы шматлікіх удзельнікаў папярэдніх выпускаў, аўтары не змаглі драматургічна аб'яднаць відовішча. Хлеб, прынесены з розных саюзных рэспублік, музычныя нумары, інтэр'ю ў студыі, эпізоды на кінаплёнцы — усё гэта патрабавала больш прадуманай сюжэтнай канвы.

Кожны выпуск «Хлеба...» працягваўся на экране параўнаўча нядоўга — у сярэднім 30—40 мінут. Але псіхалагічнае ўспрыманне тэлевізійнай праграмы вымяраецца не толькі экранным часам, а і тым, як экранная інфармацыя ўкладваецца ў рэальны час. Гэтыя суадносіны патрабуюць дакладнага рытму перадачы. Праблема рытмічнай раўнавагі асабліва важная ў такой тэлепраграме, дзе спалучаюцца розныя выяўленчыя формы — кінастужка, прамы рэпартаж, студыя і г. д.

Экранны час новага цыкла не заўсёды быў вытрыманы рытмічна. Выпуск «Гадзіна дэкана», да прыкладу, працягваўся 30 мінут. Але інфармацыя, закладзеная ў перадачы, успрыманалася манатонна, стваралася ілюзію большай працягласці ў часе. Прычына, відаць, у аднастайным чаргаванні выступаючых, у адсутнасці рытмічных акцэнтаў, якія дапамагалі б канцэнтравачь увагу гледача.

На наш погляд, публіцыстычны цыкл «Хлеб наш надзённый» адлюстраванае як знаходкі, так і пралікі, што характэрныя для шэрагу тэлевізійных перадач наогул. Так, аўтарам цыкла часам пераходзіла залішняе захапленне ў адносінах да сваіх герояў. Жадаючы выклікаць цікавасць аўдыторыі да таго або іншага чалавек у кадры, стваральнікі праграмы ўзмоцнена даказваюць яго «станоўчасць», як правіла, словамі, не падмацаванымі адпаведным адлюстраваннем. А вось убачыць чалавек у справе, паназіраць за ім у працэсе яго работ, захапіць маладога гледача убачаным — гэта пакуль яшчэ не заўсёды удаецца тэлевізійным журналістам. І як вынік — апісальнасць, павярхоўнасць у адлюстраванні героя, схематычны набор пытанняў.

А сапраўднае ж цікавасць да героя п-

Перад тэлекамерай — аграном калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна У. Жданец (справа) і вядучая перадачы Г. Грыгаровіч.

Фота Я. АЛЬХІМОВІЧА.

радачы праўляецца не толькі ў дэяральных інтанацыях каментарыя, не толькі ў свабоднай гаворцы з субсэдыінам. Аўтарскі адносін да прадмета абмернавання, уласнай пазіцыі ў ацэнцы з'явы — вось чаго часам бракуе ў аўтарскіх каментарыях маладзёжнай праграмы. Гутарка ідзе не толькі аб умённы выявіць асабістае «я» журналіста, але пра ўнутраны змест, пра духоўнае багацце і сацыяльную кампетэнтнасць вядучага.

Сучаснае тэлебачанне гэта не толькі набор пэўных прыёмаў у паказе асобы, падзеі, з'явы. Гэта перш за ўсё публіцыстычна адкрыты погляд на свет, у якім мы жывём, гэта вострае пачуццё праўды жыцця, верна схопленая аб'ектывам тэлекамеры, гэта глыбокая думка, увазобленая ў кожны кадры. Сённяшні глядач ацэньвае тэлепраграму не толькі па яе тэме, але па ўзроўні вобразнага, мастацкага выяўлення гэтай тэмы, па культуры падачы матэрыялу.

На жаль, фронтальныя агульныя планы, аднастайныя рэкурсы, традыцыйныя столікі, пазбаўлены дынамікі фон, слабае выкарыстанне спецыяльных выяўленчых эфектаў — гэта недахопы многіх перадач. Іх не ўдалося пазбегнуць і ў названым тэматычным цыкле маладзёжнай рэдакцыі. Больш старанная распрацоўка сюжэтнай лініі, характараў будучых герояў перадачы, увага да дэталей, якія могуць прагучаць на экране больш цікава, чым, скажам, фраза аб тым, што гэты чалавек дваццаць гадоў працуе на трактары, — вось патрабаванні, якія можна і трэба прад'явіць да сучаснай тэлепраграмы.

Цыкл «Хлеб наш надзённый», без сумнення, — досыць сур'ёзны этап у творчым пошуку маладзёжнай рэдакцыі Беларускага тэлебачання. Трынаццаць перадач, паказаных на працягу некалькіх месяцаў, сведчаць пра тое, наколькі плённай можа быць работа над пастаянным цыклам. У адрозненне ад цыклавых праграм, разлічаных на гады, якія выходзяць у эфір, як правіла, штомесяц, «Хлеб...» не расцягнуты ў часе. Ён па-журналісцку апэратыўна завалодаў увагай аўдыторыі, канцэнтравачь яе на канкрэтнай тэме. Гэта дазволіла захаваць сувязныя ніці паміж асобнымі выпускамі, што само па сабе ў развіцці гэтай формы маладзёжнага вышчання можа стаць цікавым драматургічным элементам. Думаецца, што гэта адна з перспектывных і пакуль яшчэ мала асвоеных форм маладзёжнай праграмы. У гэтым сэнсе беларускія тэлежурналісты ледзь не першымі распачалі цікавы творчы эксперымент.

Маладзёжная аўдыторыя, па сведчаннях сацыёлагаў, найбольш патрабавальная ў ацэнцы тэлеперадач. Тэматычныя цыклы, пабудаваныя па прынцыпе кароткіх сувязей, нацэленыя на канкрэтнае даследаванне праблемы, здольныя вар'іраваць у сваіх межах самую шырокую тэматыку, якая хвалюе моладзь.

Новая праграма Беларускага тэлебачання «Хлеб наш надзённый» — асаблівы тып маладзёжнай перадачы з выразным профілем, з дыферэнцыраваным падыходам да выбару тэмы. Работа над удасканаленнем гэтай формы маладзёжнага тэлебачання дазволіць наладзіць больш цесныя кантакты са сваім гледачом, апэратыўна адгукацца на яго запатрабаванні.

Н. ФРАЛЬЦОВА.

ВЫСОКАЕ НАПРУЖАННЕ

Творчая біяграфія старэйшай беларускай мастачкі Соф'і Дамітрыеўны Лі, чыё сямідзесяціпяцігоддзе адзначаецца гэтымі днямі грамадскаю Мінска, здзіўляе незвычайнай гармоніяй яе ўласнага жыцця і творчасці. Залішне гаварыць пра маладосць яе сэрца—у супрацьлеглым выпадку яна проста не змагла б быць тым, кім з'яўляецца ўсё сваё жыццё — мастаком...

Перапыненая і праз некалькі гадоў пачатая зноў вучоба ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме. Паслядоўнае і ўпартае спасіжэнне тонкаснага жывапіснага майстэрства пад кіраўніцтвам педагогаў. І, ужо ў той час, яснае разуменне таго, што гэта толькі пачатак, першыя крокі, а сапраўдная вучоба — усё жыццё.

З 1936 года Соф'я Лі рэгулярна ўдзельнічае ў рэспубліканскіх выстаўках. Яе першыя творы побач з творамі іншых маладых беларускіх мастакоў з поспехам экспануюцца ў Мінску і Маскве. Пашыраюцца творчыя планы, не перапыняюцца ўдумлівае, прэтная вучоба майстэрству, зносіны з тагачасным мастацкім асяроддзем беларускай сталіцы.

Побач з тымі, хто ўстаў на абарону роднай зямлі ад фашыскай навалы, прайшла мастачка цярністымі шляхамі вайны. Прайшла, пачынаючы з першага дня. Соф'я Лі разам з мастаком Сухаверхам, сваім мужам, уступае ў толькі што арганізаваны партызанскі атрад.

Дзіўным, нязвыклым чынам судакраналіся тады быт ваенны і мірны. Мастачка выходзіла сына, ходзіць у разведку і на баявыя заданні, у вёсках рэгулярна чытае калгаснікам атрыманых партызанскім штабам зводкі Саўінфармбюро.

Фашысты спалілі вёску Беразюк, дзе зажыва была спалена і яе маці...

Да 1943 года адносіцца партрэт маці, напісаны Соф'яй Лі ў атрадзе. Палатно зроблена ў строга рэалістычнай манеры. Старая ў круглых акуларах вяжа, падняўшы да самага падбародка натруджаныя шматгадовай працы рукі... Засталіся з тых часоў і малюнкi. Іх няшмат, тэхнічна яны не зусім дасканалыя, тэматычна фрагментарныя і разрозненыя. Але яны — дакументны часу, без якіх немагчыма зараз уявіць сабе гісторыю тых гераічных гадоў. У іх — каштоўнейшыя

сведчанні відавоччы: быт вайны, будні падзвігу. Гэта—«Партызанская зямлянка», «У часе баявой вучобы», «Партызанскі лагер», «Партызанская прысяга», «На заданне», «Партызанскія даспехі».

Маліваць даводзілася рэдка. Соф'я Лі ваявала. Быў загад штаба партызанскага руху аб адпраўцы на Вялікую зямлю мастакоў Сухаверхава і Лі. Абое адмовіліся. З тымі людзьмі, з якімі яны пачалі барацьбу, яны сустрэлі перамогу.

У 1948 годзе яна едзе ў творчую камандзіроўку на Енісей. Ва ўсіх работах, створаных там («Кветкі», «Вясна», «Сібірскі пейзаж», «Тайга»), выкрышталізоўваюцца тыя адносіны да прыроды, якія будуць паглыбляцца і пашырацца мастачкай на працягу ўсёй яе далейшай творчасці. Адносіны да прыроды як да саўдзельніцы, памочніцы ўсіх добрых спраў чалавека.

Удумліва бярыцца мастачка за ўвасабленне задум, народжаных даўно. Пішуцца: «Партызаны ў вёсцы», «Партызанка ў дзюры». У карцінах яшчэ не хапае шырыні ахопу падзей, прысутнічае некаторая, каларыстычная скваннасць, як сведчанне занадта вялікай канкрэтнасці ўспамінаў. Але не здраджае мастачка асаблівае, магчыма, чыста жаночае пачуццё ўсхваляванасці, якім яна суправаджае свой расказ.

Сучаснасць, адраджэнне краіны пасля фашыскага нашэсця таксама ў полі яе зроку. Ствараюцца: «Калгасны статак», «Пераўтварэнне прыроды», «Лесараспрацоўкі», «Лянок», «Калгасныя агні».

Працягвае мацінец у яе

творчасці, набываючы новыя якасці, і нязменная яе тэма, тэма народнага подзвігу. Пазычынае палатно «У тыле ворага» нібы падкрэслівае тую прастату і будзённасць, што ў народным характары так блізка суседнічае з гераікай.

Вастрэню сэнсавай сітуацыі, пакладзенай у аснову сюжэта, мастачка ўзмацняе адкрытым пачуццём захаплення бесмяротным характаром навакольнага свету ў карціне «Тэрміновае данясенне».

Сімавалічнае вырашэнне тэма мінулае вайны знаходзіць у карціне «Вечная слава».

Пранікінай цэпльнай падкупляе карціна Соф'і Лі «Партызанская зямлянка». Перад гледачом — куток зямлянка. Відань бэлька, падпертая неабгабляваным бярвенном, на якім вісяць ватюка і кулямётная стужка. На падлозе, на ахалку саломы — шапка, прыслонены да сцяны аўтамат, камандзірскі рэмень, гранаты, сумка, абойма патронаў, два кацялкі. З прасечанага акенца льецца ў зямлянку святло. Калі меркаваць толькі па колькасці паказаных у карціне прадметаў, кампазіцыя павінна быць перагружанай. Але — не! Мяккі каларыт палатна дае маляўнічым і нечаканым, далёкім ад усялякага натуралізму, колеравымі акцэнтамі. Усё ўспрымаецца нібы праз прызму памыці.

Соф'я Дамітрыеўна паказвае на сваім рабочым стале серыю партызанскіх зямлянак, выкарананых з абпаленай гліны і пакрытых палівай. Гэта яе апошняе па часе захапленне, раней з керамікай не працавала. Зямлянка невялікая па памеры, кожная можа змясціцца на далоні, і незвычайна яркія па колеры. Яны здзіўляюць сваёй нечаканасцю. Здзіўляюць як тэматыкай, так і выкананнем, у якім сваё бачанне ўдала спалучаецца са шматвяковымі народнымі традыцыямі ў галіне малой пластыкі. Серыя рыхтуецца для падарунку былым партызанам.

Есць у Соф'і Лі жывапісная серыя, прысвечаная мінскім будаўнікам метро. Яна пакуль што ў эцюдах, кожны з якіх крайне лаканічны, яркі і святочны.

На парозе свайго 75-годдзя Соф'я Дамітрыеўна Лі не адчувае ні цяжару гадоў, ні дакукі юбілейных клопатаў. Яна — за работай!

Г. СОМАУ.

ДОБРА

ЦІ

ВОБРАЗНА?

Яшчэ да сустрэчы з Аляксандрам Акеңіевым, адным з самых таленавітых сярод маладых архітэктараў рэспублікі, я многа чула пра яго ад ягоных старэйшых калегаў, ад ягоных сяброў. Удзел у тэлеперадачы «Мы з 70-ых», калі тысячы людзей азнаёміліся са студэнцкімі праектамі Аляксандра «Гарады будучыні», Паспяхова абарона дыплама ў 1972 годзе. Работа ў майстэрні І. І. Сінкевіча над праектам раённай планіроўкі Віцебскай вобласці і пад кіраўніцтвам галоўнага архітэктара інстытута Ю. І. Алінікі — над праектам забудовы аднаго з мікрараёнаў Наваполацка...

Хуткаму росту маладога праекціроўшчыка ў значнай меры спрыяў удзел у шэрагу прафесійных конкурсаў, у пяці з якіх ён быў адзначаны.

Кіраўнік штаба «Намсамольскага праектара» сакратар камітэта намсамола, старшыня савета маладых спецыялістаў інстытута, старшыня праўлення клуба творчай і навуковай моладзі пры ЦК ЛКСМБ, член маладзёжнай камісіі СА БССР — вось далёка не поўны пераліч тых грамадскіх абавязкаў, якіх за апошняга гады з вялікай захопленасцю выконвае Аляксандр. І усё-такі заўсёды на першым плане была работа, нялёгка і да самазбыцця любімая работа. Таму і гаворка наша пачалася з таго, што з'яўляецца сутнасцю работы праекціроўшчыка.

— Першая мая вялікая самастойная работа — тэхнічны праект рэканструкцыі раёна забудовы Наваполацка ў 1974 годзе. Тады ўпершыню давялося праявіць сваё творчае разуменне складанай праблемы, быў зроблены першы крок на шля-

ху да ўвасаблення горадабудунай ідэі.

У адпаведнасці з генеральным планам Полацк і Наваполацк растуць насустрач адзін аднаму, утвараючы адзіны горад. Старажытны Полацк, Сафійскі сабор — сведка тысячагадовай гісторыі, і Наваполацк, раён першага палатнага гарадка — своеасаблівае гарадзішча маладога горада. Ствараючы будучы ансамбль забудовы Пяніернага пасёлка, я імкнуўся выказаць сродкамі архітэктуры жывую сувязь сівога мінулага і сённяшняга дня полацкай зямлі.

Праект прадугледжваў стварэнне плошчы Першых будаўнікоў Наваполацка. І галоўнае збудаванне на плошчы — галерэяны жылы дом, дом-помнік, прысвечаны гераічнаму працоўнаму подзвігу будаўнікоў 50-ых гадоў. Вобраз будынка вырашаны аб'ёмамі трохкутнай формы, якія аб'яднаны ліфтавым блокам. Фасадная частка апошняга дэкаратыўна аформлена барэльефам (ці вітражом), які раскрывае тэму гераікі стваральнай працы.

Пяці-, дзевяці- і дванаццаціпавярховыя жылыя дамы-комплексы сфарміруюць гэты раён. На мяжы з паркавай зонай запрэкаваны алея Першых будаўнікоў горада і помнік легендарнаму першабудульніку Наваполацка.

Работа па-сапраўднаму захапіла мяне. Пазней быў створаны цэлы шэраг практычных распрацовак, сярод якіх — дэталёвая планіроўка Усходняга раёна горада.

— Полацк... Наваполацк... Усе творчыя задумкі, праца на працягу гэтых гадоў звязаны толькі з гэтымі гарадамі?

— Не. У майстэрні аднаго з зядучых архітэктараў Г. Булдава і пад яго кіраўніцтвам выконваў праекты распрацоўкі цэнтральнай часткі Светлагорска. І гэтая праца, як і праца

МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСКАЙ ССР БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ КАНСЕРВАТОРЫЯ ІМЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА

АБ'ЯВЛЕННЕ

прыём на 1979 год у асістэнтуру-стажыроўку з адрывам і без адрыву ад вытворчасці па спецыяльнасцях: канцэртмайстарскае майстэрства, аркестравыя інструменты — струнныя (скрыпка), ударныя інструменты, народныя інструменты (домбра, балі), дырыжыраванне аркестрам духавых і народных інструментаў, спеваў, кампазіцыя.

У асістэнтуру-стажыроўку прымаюцца асобы абодвух полаў не старэй чым 30 гадоў, якія маюць закончаную вышэйшую адукацыю па абранай спецыяльнасці, правялі здольнасць і валодаюць неабходнымі дадзенымі для педагогічнай работы ў вышэйшай навукальнай установе.

Маладыя спецыялісты дапускаюцца да конкурсных экзаменаў непасрэдна пасля заканчэння вышэйшай навукальнай установы толькі па рашэнні саветаў вышэйшых навукальных устаноў.

Заява аб прыёме ў асістэнтуру-стажыроўку падаецца на імя рэктара кансерваторыі з указаннем абранай спецыяльнасці і формы навучнага (з адрывам і без адрыву ад вытворчасці) з дадаткам:

- асабістага лістка па ўліку кадраў з фотакартнай памерам 3×4;
- характарыстыкі з апошняга месца работы або навукальнай установы, якая рэкамендуе ў асістэнтуру-стажыроўку;
- выліскі з пратакола савета вышэйшай навукальнай установы (для асоб, рэкамендаваных да паступлення ў асістэнтуру-стажыроўку пасля заканчэння вышэйшай навукальнай установы);
- копіі дыплама;
- копіі працоўнай кніжкі.

Паступаючыя ў асістэнтуру-стажыроўку здаюць конкурсныя экзамены па спецыяльнасці, гісторыі КПСС і адной з замежных моў (англійская, французская, нямецкая, італьянская) у аб'ёме праграмы для вышэйшых навукальных устаноў.

Экзамен для паступаючых па канцэртмайстарскаму майстэрству, аркестравых і народных інструментах, спевах складаецца з раздзелаў:

- выкананне праграмы, налёвіум;
- для паступаючых па дырыжыраванні аркестрам духавых і народных інструментаў:
- дырыжыраванне твора буйной формы, які выконваецца на фартэпіяна,
- дырыжыраванне аркестрам,
- аналіз музычнага твора буйной формы па партытуры, налёвіум;
- для паступаючых па кампазіцыі:
- прадстаўленне сачыненняў,
- гармонія (пісьмова),
- поліфанія (пісьмова, абавязкова напісанне фугі),
- аркестроўка (вусна і пісьмова),
- аналіз музычнага твора буйной формы, налёвіум.

Асобам, якія дапушчаны да ўступных экзаменаў з адрывам і без адрыву ад вытворчасці, прадастаўляецца дадатковы водпуск у 30 календарных дзён з захаваннем заробковай платы па месцу работы для падрыхтоўкі і здачы экзаменаў.

Дакументам, які пацвярджае права на водпуск, з'яўляецца паведамленне за подпісам рэктара аб допуску да здачы экзаменаў.

Прыём дакументаў з 22 мая па 22 чэрвеня па адрасе: 220030, г. Мінск, вуліца Інтэрнацыянальная, 30. Уступныя экзамены з 22 чэрвеня па 3 ліпеня.

Сонейка прыгрэла.

Фота А. АСТАПАВА.

Марцін КОУЗКІ

ДОЛЯ ПРАЎДЫ

Шырокія гарызонты — гэта абмежаванасць зроку ці выразнасць бачання?

Тэорыя інфармацыі: усе не могуць ведаць усё — адны ведаюць шмат і недакладна, другія — мала і абш-што, трэція — нешта такое і пакрысе, чацвёртыя — сёе-тое і прыблізна. І толькі тыя, што ведаюць, што нічога не ведаюць, ведаюць штосьці напэўна.

Як у кіно — адной серыі мала, а дзвюх многа; як у цырку — кажучы «да зорак», а ляцяюць пад купалам; як у тэатры — выканаўцаў болей, чым дзейных асоб.

Урок бязважкасці: каб стаць на галаве, трэба мець глебу пад нагамі.

Адказ павінен быць дакладным, нават калі ён памылковы.

А што, калі, зразумеўшы чалавека, сабака скеміць, што чалавек не разумее яго?

Цяжар адказнасці: адказвае той, хто адказнасці не нясе.

Калі ты жывеш сённяшнім днём у заўтрашнім, ці не жывеш ты ўчарашнім?

Тлумачальны слоўнік

КАРАПУЗ — абжора.
 ВЕРХАГЛЯД — сіноптык.
 КУМПЯК — п'яны кум.
 ЛІХАМАНКА — нясмачная каша.
 ФІРАНКА — дробная рана.
 ЦАРКВА — жабін цар.
 ДРАБАВІК — выдатнік па арыфметыцы.
 ВЕТРАГОН — судна пад ветразем.
 ЦЯГАЧ — злодзей.
 К. КУДЛАЕУ.

СМЕЛЫ ПРАГНОЗ

— Мая новая кніжка будзе карыстацца вялікім поштытам, — гаворыць малады аўтар. — Я толькі што з мэблевага магазіна.

— Табе пра гэта казалі работнікі магазіна? — пытаюцца ў яго.

— Не, але яны паказалі мне новыя гарнітуры, якія па колеры вельмі падыходзяць да вокладкі майя кніжкі.

УВАЖЛИВАЯ ПРЫЧЫНА

Паэт Зялёнін чытаў на вечары свае вершы, лі раптам з залы пачалі выходзіць людзі.

— Таварышы! — звярнуўся Зялёнін да ўцэначоў. — Няўжо вам не падабаюцца мае вершы?!

— Падабаюцца, — адказалі яму. — Але гавораць, што ў буфет піва прывезлі.

Леанід ПРОКША

КАМУ ШТО...

У адзін восеньскі дажджлівы вечар я апынуўся ў паўднёвым курортным горадзе. У гасцініцы не было месцаў.

— Ідзіце ў пансіанат, — параіла мне адміністратарна. — Гэта далёкавата, але месцы там у такую пару заўсёды ёсць.

Што было рабіць? Пайшоў. Вуліцы пустыя, ад святла ліхтароў блішчыць вымыты дажджом брун. Дождж, праўда, сціх.

«І то добра», — думаю...

Дабраўся да пансіяната. Зайшоў. У фая ля тэлевізара, у глыбокім крэсле сядзела мажнаная жанчына і влзала.

— А дзе дзяжурная? — спытаў я, зірнуўшы за стойку.

— Я дзяжурная. А што вам?

— Мне на адну ноч... — пачаў я тлумачыць і дастаў пашпарт.

— Заходзьце вось у той пакой, — кінула галавой дзяжурная, — выбірайце сабе любы ложак і начуўце...

Я зайшоў у пакой, распрануўся. Агледзеўся. Утульна. Ложкі

ануратна засланы, Чысціня...

У акно пачаў барабаниць дождж. Па шыбах паплылі струменьчыкі вады. І ад таго, што за акном непагадзь, у пакой стала лшчэ больш прыемна.

Спаць яшчэ не хацелася. За сцяной гучаў тэлевізар. «Можна лшчэ паглядзець, пагаварыць», — думаю. Пайшоў у фая, узяў крэсла і сеў побач з дзяжурнай.

Ішла перадача пра Фёдара Шаляпіна, Паказвалі здымкі спевана ў розных ролях, потым па прыціхлым пансіянате паплылі чароўныя гукі...

— Як жа бывае, — сказаў я, успомніўшы вядомы выпадак, які быў у пачатку кар'еры вялікага спевана. — Шаляпін разам з Горкім паступалі ў хор. І дзіўна справа: Горкага, які не меў голасу — прынялі ў хор, а Шаляпіна з такім голасам — не прынялі...

Дзяжурная, не адрываючыся ад вязання, абываковым голасам адказала:

— У нас жа цяпер усё па блату...

НІЧОГА АГУЛЬНАГА

— Што вы знаходзіце агульнае паміж кіно і тэлебачаннем? — запытаў у манцы месяца нарэспандэнт у дырэктара кінастэра.

— Нічога агульнага няма і не можа быць, — сярэдзіта адказаў дырэктар. — Таму што ў нас — фінансавы план, а ў іх — што?!

ГОРАД — ВЕСЦЫ

Гараджанін Паўтарачкін напісаў аповесць пра жыццё вёскі.

— Ці удалася аповесць аўтару? — спыталі ў крытыка.

— Кнігу з цінаваасцю прачытаюць сельскія жыхары, — адказаў крытык. — Бо такой вёскі, якой яна атрымалася ў аповесці, яны ніколі не бачылі.

В. ГІЛЕВІЧ.

ВЕСТКІ З МЕСЦ

НОВАЕ У АБСЛУГОЎВАННІ

У рэстаране «Залаты леўнік» горада Балотава новаўвядзенне: тут у зале развешаны шылдачкі з надпісам «У нас не п'юць!».

Наведвальнікі, якія жадаюць астограміцца, могуць гэта зрабіць у спецыяльна адведзеным месцы ў вестыбіюлі.

РАЦПРАПАНОВА

Цікавую рацпрапанову ўнаранілі на фабрыцы гузікаў г. п. Саломка. Тут замест чатырох дзірак у гузіку сталі рабіць адну. Гэта дазволіла значна скараціць час на вытворчасць аднаго гузіка.

Зараз КБ прадпрыемства працуе над тым, як прышываць новую прадунцыю.

НА ВЫБАР

Былы алкаголік Біякін на сустрэчы з моладдзю горада Хмельска сказаў: «Калі вы жадаеце ўтапіцца, то да вашых паслуг рака, возера, мора, акіяна, балота. Калі жадаеце ўтапіць талент, аўтарытэт, рэпутацыю, добрыя задумы, сэнс і мэту жыцця, дастаткова значна менш колькасць вадкасці тыпу «Экстра» ці «Агдам».

Віктар ШАУЧЭНКА.

З ПОЛЬСКАГА ГУМАРУ

Анатоль ПАТЭМКОЎСКІ

ПАМЯЦЬ

Сустрэлі мы ў горадзе пана Шчаўніцу. Выгляд ён меў даволі дзіўны.

— Ты дзіўна выглядаеш, — казалі мы. — Што з табой? — Не ведаю, — адказаў Шчаўніца. — З самай раніцы хаджу, як п'яны. З чаго б гэта?

— Вельмі няўстойлівае надвор'е, — сказала пані Салавейчык. — Галава баліць? — спытаў магістр Канкульчынскі.

— Не, — адказаў Шчаўніца, — не баліць. Я люблю, калі надвор'е мяняецца.

— Не прымай блізка да сэрца, — сказаў пан Бяспальчык. — Можна, гэта ў цябе ад якой-небудзь хваробы.

— Вельмі нават можа быць, — падтрымала пані Салавейчык. — Няма нічога лягчэйшага, як заразіцца якой-небудзь хваробай.

— А тэмпература ў цябе ёсць? — спытаў пан Куця.

— Не ведаю, — адказаў Шчаўніца няўпэўнена.

Пані Салавейчык паняла руку на яго лоб.

— Здаецца, што хвароба ў пана Шчаўніцы без тэмпературы, — канстатавала яна.

Шчаўніца ўздыхнуў з палёгкай.

— Так, — дадала пані Салавейчык, — але калі няма тэмпературы, гэта значыць, што арганізм не супраціўляецца. А тады хвароба можа працягвацца яшчэ даўжэй.

Шчаўніца зноў спахмурнеў.

— Але, з другога боку, — усцешыла пані Салавейчык, — гэта магло быць і ад нерваў, напрыклад.

— Не, — уздыхнуў Шчаўніца, — нервы ў мяне ў парадку. Проста я адчуваю сябе, як п'яны.

Мы сталі моўчы абдумваць становішча.

— Паслухай, — раптам прамовіў Бяспальчык, — а ты выпадкова не... выпіў?

— Мінутку, — замармытаў Шчаўніца, — мінутку. Дайце сабрацца з думкамі. Значыць, так... Мы з адным знаёмым панам... Ну, вядома ж, — мы з ім выпілі дзве паўлітэры.

Вочы ў Шчаўніцы павесялелі. Так, падумалі мы, памяць грэба пастаянна трэніраваць і умацоўваць.

Пераклаў А. БУТЭВІЧ.

МЕГАН

ВЕЧАР МАСТАЦТВА

Неяк мы патрапілі на вечар у адно таварыства. Адрозні ж усе жанчыны накінуліся на паэта Кашона.

— Нас цікавіць мастацтва. У нас вялікія культурныя запатрабаванні, якія, на жаль, не можам задаволіць.

— І вось трапілася шчаслівая мажлівасць паразмаўляць з сапраўдным паэтам, — сказала гаспадыня. — Божа, колькі сумненняў мы маем у галіне, блізкай пану.

Паэт Кашон зрабіў крон да дзвярэй, але яму тыкнулі ў руку талерку з халоднай зануссю, наваалк булкі, нож, відэлец і чарку чыстай.

Хвіліна увагі зрабіла ўплыў на далейшы лёс вечара. У часе размовы на тэмы мастацтва паэту Кашону задаваліся пытанні, якія хвалілі прысутных:

— Ці праўда, што Севярын Краеўскі любіць гогаль-могаль?

— Ці праўда, што Станіслаў Лем піша звычайнай ручкай, а не друкуе на машыне?

— Ці праўда, што Ірэна Сантар зараз адпачывае ў Аўстраліі?

— Ці праўда, што Ежы Паломскі мае дачу над Затокай?

— Як завуць новага мужа Беаты Тышкевіч?

— Каго больш любіць Лаўна: бландзінак ці брунетак?

— Колькі гадоў Барбары Брыльскай?

— Колькі зарабляе Кавалярэвіч?

Ні на адно з гэтых пытанняў паэт Кашон не даў вычарпальнага адказа, у лепшым выпадку мармытаў штосьці няпэўнае і расплывучатае.

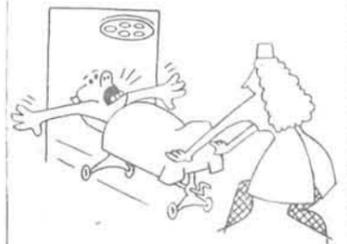
У выніку — кампраматацыя. Кампанія справядліва ігнаравала гэтага Кашона.

На ўсякі выпадак я стаў трымацца збоку. Нібы прыйшоў асобна.

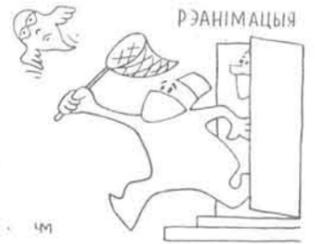
Але і так усе пазіралі на мяне носа.

Пераклаў М. МІРАНОВІЧ.

ДЗІВАК-ЧАЛАВЕК...

— Жывым не дамся!

М

М

М

— А вас буду анестэзіраваць...

М

— Меў камень за пазухай!

М

Мал. М. ЧАРНЯСКАГА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 АТ 14545.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнага сакратара — 33-19-85, аддзела грамадска-палітычнага жыцця — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-19-65, аддзела інфармацыі, пісем і масавай работы — 33-22-04, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, нарэктарскай — 32-20-64.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Аляксей АСІПЕНКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Ефрасіння БОНДАРАВА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ [адказны сакратар], Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Аляксей ПЫСІН, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАНКА, Язэп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНЯКА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО.